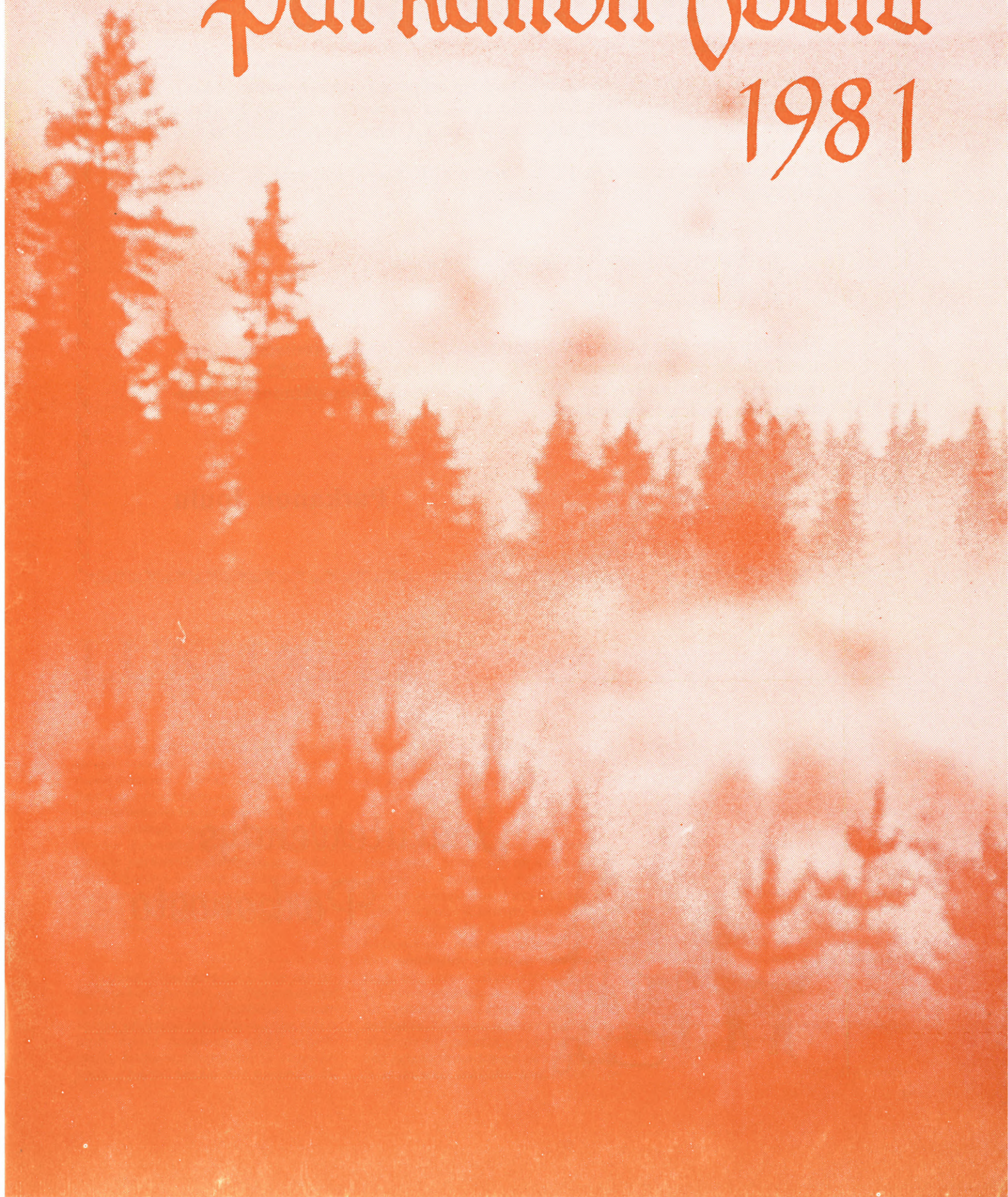

Parkanon Joulu 1981

Parkanon Joulun avustajakilpailu

Tämä lehti on perinteisesti kaikkien niiden esiintymispaikka, joilla on kotiseutuaiheista tai muutenkin kerrottavaa — sanallisesti ja kuvin. Vanhaan tapaan toimitaan nytkin kilpailun muotoisesti. Ohjeet ja puitteet on harkittu näin:

Ei kilpailla varsinaisissa sarjoissa, mutta kirjoitukset (piirroksot, valokuvat) voisivat olla seuraavan tapaisia:

1. Perinteeseen liittyviä
2. Pakinoita ja muita vapaita kertomuksia
3. Runoja
4. Pienoisnäytelmiä

Aineiston tulee olla ennen julkaisematonta. Lähetykset toimitetaan Parkanon Joululle os. Kaupunginkirjasto, 39700 Parkano 28. 2. 1982 mennessä. Osallistujien kesken jaetaan 300 — 200 ja 100 mk rahapalkinnot. Tuomaristona on lehden toimituskunta.

Parkanon Joulu

Joulutervehdys
Parkanosta

Parkanon Joulu

NUMERO 10

JULKAISIJA
Parkanon Nuorisoseura

Parkanon Kirjapaino 1981
Taitto: Rauno Vainionpää

TOIMITUSKUNTA

Arvi A Koivisto pj (myös kansikuva)
Lea Luodetlahti
Heikki Pentti
Salme Törmä (myös pääosa piirroksista)
Irja Yliaho
Kirjoituksia ovat piirroksin kuvittaneet
mm. Salme Törmä, Satu Riuttaskorpi ja
Jarkko Köykkä.

Ilmoitushankinnan ja
levikkiasiat on hoitanut
Nuorisoseuran johtokunta.

LUKIJALLE

Nuorisoseurajärjestö on päättymässä olevan vuoden aikana viettänyt sata-vuotisjuhliansa. Merkkivuosi oli myös Parkanon Nuorisoseuralla, koska viime kevättalvella todettiin oltavan 80-vuotisen toiminnan merkipaalulla. Juhlavuoden kunniaksi julisti Nuorisoseura kaikille parkanolaisille tarkoitetun kirjoituskilpailun ja siihen lähetettyjen kirjoitusten parhaimmistosta on nyt kootu tämä lehti, joka on samalla 10. Parkanon Joulu.

Kirjoituskilpailussa oli kolme sarjaa. Perinnekirjoitusten eli dokumenttien sarjaan osallistui 11 henkilöä. Saman verran oli vapaitten kertomusten lähettäjiä, mutta runosuoni sykkii useammalla, koskapa säkeitä tuli 13 kirjoittajalta. Yhdeltä saattoi olla useampia lä-

hetyksia eri nimimerkeillä. Niinpä arvostelutuomarit tulivat puntaroinneeksi yli 40 erilaista kirjoitusta ja runoa tai runokokoelmaa.

Osallistujien määrä oli siis ilahduttavan runsas, ja mukana oli hyvin erilaisia ihmisiä — kokeneista kynänkävijistä nuoriin koululaisiin. Vankimmalla pohjalla tuntuivat liikkuvan vanhaa perinteistä parkanolaista elämää kuvaavat kirjoitukset. Näiden dokumenttien ja niin sanottujen vapaitten kertomusten rajaa oli joskus vaikea vetää. Runot olivat hyvin erilaisia: Niiden helpointa lajia edustanevat kronikkamaiset, tapauksista kertovat sepitelmät. Mukana oli myös niin sanottuja nykyrunoja, joiden loppusoinnuttoman sanoman selvälle saamiseksi lukijalta joskus edellyte-

taan sisua ja hyvää harjaantumista!

Kirjoituskilpailun järjestämistä tuki läänin taidetoimikunta pienellä apurahalla. Kirjoitusten painoasuun saattamista taas ovat tuntuvalta tavalla pönkittäneet ne kotiseutomme liikeyritykset ja vastaavat, jotka ovat antaneet ilmoituksensa tähän lehteen. Siispä, hyvä lukija, käyös hartaudella läpi kokoelman kirjoitukset! Ne ovat tekijänsä innoittuneiden hetkien tuotteita; heidän henkensä on hehkunut niitä luotaessa! Ne ovat tämän päivän parkanolainen kulttuuri-ilmiö ja — merkittävä sellainen! Luettuasi tekstit, katsele myös niiden jälkeen painetut ilmoitukset. Jokainen niistäkin vilkuttaa yhteistyöhaluisesti tehtäessä tätä parkanolaista kotiseutukulttuuri- ja nuorisotyötä.

Arvi A Koivisto

MARTTA SEVIO

JOULUMIETTEITÄ

Joulu oli entisaikaan vähän toista kuin meidän kiireisenä, usein levottomana aikanamme. Tosin ennenkin, kun joulu tuli, piti juosta ja juosta, ei kylläkään joulukatuja, -kauppoja ja pikkujouluja, kuten nyt. Entisajan joulumaratonit juosti aittapolulla ja pakarissa, tarvepuumetsässä, heinäkuormien haussa ja muissa tarvetavarain hankinnoissa pyhiä varten. Joulu näet valmistettiin pitkällä tähtäimellä. Parhaat ruokapalat pantiin jo suvesta alkaen jouluksi säästöön, mitkä suolaan, mitkä orrelle tai muuhun säilöön. Sieltä ne määrääikaan otettiin uuteen valmistusvaiheeseen, vihdoinkin joulupöytään ja käyttöön.

Illat ja yöt menivät pärevalkean ääressä sukkaa kutoen tai puuhevos-ta voleskellen. Työn tahti kiristyi sitä mukaa, kun joulu lähestyi. Olihan lopulta nopeaan saatava valmiiksi ja kypsiksi leivät ja ruoat lisäämään joulun pyhää tunnelmaa, joka koskemattomana säilytettiin

aattoiltana. Vasta silloin veisattiin jouluvirsi, kuultiin vanha ja aina uusi jouluevankeliumi. Kunnian kuninkas syntyi Betlehemin seimeen ja kointähti syttyi maailman pimeään.

Kaikki tämä muodosti suuren vastakohdan ajan arjelle, joka kaikkineen oli jäänyt joulusaunaan. Puh-taat, kaikki huolensa kauas heittä-neet ihmiset virittyivät juhlaan, jou-luun, joka oli vain kerran vuodessa.

Odotamme jälleen jouluaikaa, tuota perinteistä hiljaisuutta, jolloin hyvyys ja rakkaus tekevät parhaan-sa. Tunnelma on niin lämmin, että tekisi mieli liittää satojen maille ja kattaa joulupöytä enkeleille.

Me tarvitsemme ajan, jolloin to-dellisuus on kuin lapsena kuulemam-me satu, jolloin jouluviestin kuulles-samme herkistymme ja koemme sen siu-nauksen, minkä hyvyys ja rakkaus tuovat tullessaan.

Juuri meidän aikanamme ihmis-kunnalla on erikoisen suuri rakkau-den, sovituksen ja ilon tarve.

*Puut ne nousi kohti korkeutta.
Muinoin nähtiin täällä karhuja
ajettiin myös sutta.
Marjaa kavoit metsä, niitty, mäki.
Heinä, varpu, kukka tuoksui,
kukkui käki.*

*Metsän reuna, suomaan syli
pursun tuoksu,
pitkospuita hetteen yli,
puron juoksu
lampi tumma lettorannoin
kauan kuvaas mielessäni kannoin.*

*Pikatieta ajan maisemasi yli
nopeasti ohittaen
autot, nevat varsin taitavasti.
Unohtaan?
Ei vaan surren,
kaipuun vieden kaupunkiini asti.*

HEIDI RIUTTA

ENNEN

PAIKANNIMISSÄ ELÄÄ KOTISEUTUMME MENNEISYYS

Ennen vanhaan, kun kulkuyhteydet olivat huonot ja maanmerkkien mukaan suunnistaminen oli yleinen kulkutapa, oli hyvin tärkeää, että jokaisella maastonkohdalla oli oma yleisessä käytössä oleva nimensä. Tänä päivänä kaupungistumisen ja hyvien tieyhteyksien aikana vähäisten maastokohtien nimistö on jäämässä unhoon. Tämän arvokkaan kielimateriaalin pelastamiseksi on Suomessa harrastettu järjestelmällistä paikannimien keruuta jo 1800-luvun lopusta lähtien. Paikannimet antavat usein arvokasta tietoa seudun historiaa ja vanhoista elinkeinoista. Paikannimi saattaa myös olla kielen muuttumisen paljastajana; käytöstä pois jäänyt muoto/piirre tai sana on saattanut jäädä elämään paikannimessä. Nimi on voinut pysyä käytössä jopa silloin, kun aivan toista kieltä puhuva yhteisö on ottanut seudun haltuunsa. Tästä ovat esimerkkeinä monet Etelä-Suomesta tavatut paikannimet, joilla on vastineensa lapin kielessä. Niin ikään Leningradin halki virtaavan Neva-joen nimi on sama kuin suomen ja viron neva. Kyseessä on siis vanha itämerensuomalainen nimi, joka on säilyttänyt asemansa venäjänkielisen yhteisön keskellä.

Kesällä 1980 keräsin opintojeni takia Parkanon-, Pihlajan-, Luoman- ja Vatajankylän nimistöä. Aluksi näytti siltä, että seudun nimistö on varsin köyhää ja myöhäsyntyistä, mutta lähemmän tarkastelun tuloksena sain todeta, että alueen nimistö sisältää runsaastikin mielenkiintoisia piirteitä.

Kansanomaisten nimien selitystä

Etymologialla tarkoitetaan sanojen alkuperää. Kansanetymologia on taas sitä, kun kansa yrittää selittää oudolta kalskahtavan nimen alkuperää satunnaisten äänteellisten yhtäläisyyksien perusteella. Kuuluisa kansaetymologia on Parkano -nimen alkuperästä kerrottu tarina, jonka mukaan nimi juontuu parkata-verbistä. Pihlajankylässä Kuivasjärven länsipuolella on pikku lahdelma, jonka nimi on Salinlahti. Tämän nimen alkuperästä sain kuulla, että se tulisi sali -sanasta. Paikalla ei kuitenkaan tiedetä koskaan olleen mitään ra-

kennusta salista puhumattakaan. Kyseessä onkin oiva esimerkki kielen muuttumisesta. Nimen takana on nimittäin sana sadin: satimen. Ylä-Satakunnan murteessahan on aiemmin vallinnut astevaihtelu t: l, siis taivutettiin pata: palan, kutoa: kulon jne. Myöhemmin tuosta l:stä tuli kuitenkin r ja päädyttiin nykyiseen vaihtelutyyppiin pata: paran ja kutoa: kuron. Nykymurteella nimi siis kuuluisi Sarinlahti ja kirjakielillä Sadinlahti. Vakiintunut nimi on kuitenkin säilyttänyt muotonsa, vaikka vastaava muotopiirre muissa sanoissa onkin muuttunut.

Sutikka, Rohomikisto ja Yöpuskanmaa

Sutikka on sana, jolle eivät luoman- sen paremmin kuin vatajankyläläisetkään osanneet antaa selitystä. Sutikaksi tai Sutikoiksi kutsutaan Vatajankylästä Luomankylän puolelle johtavaa siltaa Vatajanjoen yli. Ihmettelin outoa nimeä pitkään, ja vastauksen tiesi kertoa vasta kansankielen sana-arkisto. Sieltä löytyi tieto, jonka mukaan sutikka-sana on talletettu Etelä-Pohjanmaalta merkityksessä "veden pintaan rakennettu silta". Luomankylän Sutikat ei kuitenkaan ole rakennettu veden pintaan, mutta näyttää siltä, että tuo sana on aiemmin tunnettu seudun murteessa jonkinlaisena sillan nimityksenä.

Rohomikisto tai Roomikisto on korkeahko mäki Luomankylässä. Nimi on ilmeisesti aiemmin kuulunut Rohomikisto, josta on välivokaalin ilmestymisen jälkeen tullut Rohomikisto ja edelleen h:n kadottua Roomikisto. Luontevalta tuntuisi johtaa nimi sanasta rohmikko, siis samaan tyyliin kuin koivikko = koivisto. Samalla systeemillä tulisi kuitenkin rohmikko = rohmisto. Emme siis voi olla varmoja tämänkään nimen alkuperästä.

Nimestysalueeltani löytyi monia muitakin mielenkiintoisia nimiä, joiden syntyausta saattoi olla hyvinkin värikäs. Tällaisia nimiä on Yöpuskanmaa, joka on kangasmaaston keskellä sijaitseva pensaikkoa kasvava alue. Kerrotaan metsälaiduntamisen aikaan lehmien usein jääneen sinne yöksi syömään lehtiä. Siitä nimitys yöpuska. Sännikki on silta Vatajankylässä. Moiselle nimelle eivät tienneet antaa selitystä paikalliset asukkaat, kansankielen arkisto eikä etymologinen sanakirja. (Olisi mukava

kuulla, jos joku tietää). Kyyssänprunnit ovat kaksi suonsilmäkettä. Yhdessä maanomistajan kanssa pohdimme selitystä tuolle nimelle. Kyyssähän tarkoittaa itäsuomalaista lehmää, jolla on valkeata selässään. Olisiko siis kenties metsälaiduntamisen aikaan tällainen lehmä pudonnut jompaan kumpaan näistä silmäkkeistä? Ehkä näin on, mutta varmana emme voi koskaan pitää tällaisia arvailuja — kansanetymologian harhapolku on lavea!

Elinkeinot nimien taustalla

Vanhat elinkeinot näkyvät selvästi nimistössä. Entisaikojen maataloudesta kertovat muiden muassa soiden nimet, jotka kielivät tavasta tehdä heinää suoniityltä. Tällaisia nimiä ovat Heinineva, Kortetneva ja Halmistonneva. Karjan metsälaiduntamisen muistomerkkejä ovat Luomankylän Pitkäräven Lehmilahti, Saarelan tilan lähellä oleva Härkineva, jo mainittu Yöpuskanmaa ja mahdollisesti siis myös Kyyssänprunnit. Pyyntikulttuuriin viittaavia nimiä ovat edellä mainittu Salinlahti, Pauloniemi, Ketunpesämäki ja Teerineva. Tervanpoltto on nykyisin taakse jäänyttä elämää. Ennen niin yleisestä tapahtumasta ovat kuitenkin muistuttamassa paikannimet Hautamoisio ja Hautametsä, jossa kerrotaan olevan peräti kolmen tervahaudan paikan.

Pihlajan-, Luoman- ja Vatajankylän seudulla kuten muuallakin Ylä-Satakunnassa on käytössä muutamia maastokohtien nimityksiä (maastoappellatiiveja), jotka muilla murrealueilla ovat tuntemattomia tai niillä on hiukan eri merkitys. Ahde esiintyy alueella sellaisissa nimissä kuin Ympyräisenahde, Myllynevanahde, Pikkuahde ja Olkiahde. Jokainen tietää, että ahde merkitsee mäkeä. Kaikille edellä mainitsemilleni määille on kuitenkin yhteistä, että niiden yli kulkee tie. Ahteen merkitys onkin tarkalleen "maantiessä oleva mäki". Muualla länsimurteissa sanalla on eri merkityksiä. Pohjois-Pohjanmaalla se tarkoittaa "joen törmää, rantapenger-tä". Itämurteissa se on harvinainen. Hyvin ahdasalaiselta sen sijaan näyttää kääly, joka tarkoittaa karjalle aidattua aluetta. Luoma saatetaan tuntea kyllä koko länsimurteiden alueella, mutta Ylä-Satakunta ja Etelä-Pohjanmaa ovat

sen vahvimpia alueita. Prunni tunnetaan parkanolaisessa merkityksessään myös varsin suppean piirin sisäpuolella. Meillähän se tarkoittaa vesihautaa, usein saven- tai turpeenottoa paikkaa, johon on kertynyt vettä. Esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla prunni tarkoittaa kaivoa. (Ruotsin brunn "kaivo")

Vanhat ilmeikkäät nimet sopisivat edelleen käyttöön

Paikannimistön talteenkeruulla on myös käytännöllinen tehtävä. Uusien

nimien tarve kasvaa kaiken aikaa; jatkuvasti rakennetaan kaupunginosia, postitoimipaikkoja ja katuja, jotka kaikki tarvitsevat nimen. Uusia nimiä keksittäessä onkin otettava huomioon paikkakunnan vanha nimiperinne ja ammennettava ideat seudun murteesta ja menneisyydestä. Tämän seikan huomiotta jättämisestä kertovat esimerkiksi nykyisen Parkanon keskustan latteat ja persoonattomat kadunnimet: Koivukatu, Keskuskatu, Alkukatu, Koulukatu. . . Miltähän sen sijaan mahtaisivat kuulostaa vaikka Yöpuskankatu, Kyyssän-

prunnikatu, Olkiahtentie tai Rohomikistonkatu?

Niin kuin huomaamme, paikannimistö on todella mielenkiintoinen kielen ilmenemismuoto. Edellä esitetyn valossa on myös helppo ymmärtää, mikä merkitys paikannimillä on kielitieteelle ja historian tutkimukselle. Paikannimet ovat elävää perinnettä — niissä elää kotiseutumme menneisyys.

MAAVVILIJELYHKI OM PALIO MUUTTUNU

Ku oikeer rupee aatteleen niin palio om muuttunu tämä maavvilijelyhki, joka mun ammattinani ollu on. Oli kais se leipä kireeh niilläki ihmisillä, jotka otti sen särpymensä kaskia polttamalla ja sinne kannokistoon sitte vähät siämenensä kylvivät. Ei se hyvä kasvu keskäa aina niin taattua ollu, epävarmaa oli salon saaminen ja paliolti oli kylväjäin tapana, että ku vakka oli enskerran täytetty, niin rukoukset ensin ruikoitiin, Jumalalta siunausta kylvölle pyylettiin ja sitte vasta lähälettiin siämeniä sinne tuhkan sekaan heitteleen. Ei se kasker reilaaminenkaan tainnu olla kovin heeviä ku he sitä semmottella risukarhilla jollail lailla kraappivat.

Soli muuton ihimek kunnei ne kaskenpolttajat polttanut koko sylänmaita ku ne sinne mettien keskelle sev valakeensa virittelivät. Mutta siähen oli ennen saatavilla niitä tiatomiähiä, niinku

yks' äijä mullekis selevitti, että hänell' on niim märeet jälijet, ettei niitten ylitte valakee peese.. Se käveli estev vaan kolomasti ympäri sen kasken nii sitte jo sopi tuikatas sev valakeensa; sei sitte siitä ringistä karaannu.

Kaskia kuakittiin pelloiks

No ne aijat kulu ja taloin alako ilimaantuun jo kuakittujakip pelloja ja peltokaluja niitten hointoon. Muistan ku meilläki oli semmonen lapiorulla äjes, joka sekee ei viä nii heevi vehejet

ollum mutta palio jo risukarhista parempi. Mutta kyllä meillekki sitte pian ostettiin Hankmo-äjes ku niitä rupes saamaan.

Vältti oli sitte jo hyvä peltokalu ja noli puuvälttiä este. Kyllä silläkik kyn-teek kelepas ku se vaa noli terävä ja maa pehemosta, mutta varielej jos soli tylsä ja maa kovaa; Niil luisti ku suksi pinnalla. Sillon hajettiin poikakölövi ajuriks ja käskettiin sen kovas paikas hypätä vältin aisalle painoks niin sitte paremmin painu maahan. Aikanansa tuli sitter rautavältit. Niistä varsinkis se kahalen hevosen velettävä kymppi oli mahalot-toman hyvä vehejet. Sit' oli kyntömiähenkin nii heleppo hollatak ku se vaa noli teräväh kunnos.

Pelloille oli saatava oja kans ja noli tehtävä lapiolla. Puulapioita muistan niitten olleen alakujansa — kärki vaar rautaa. Ja sitä ojan kaivua oli summa,

ku ne sillon kaivettiij joka kolomah vuasi — aina kesäntö voorolla. Maat oli alakujansa kolomivooro vilijelykses, mutta myähemmin kahaleksav vualen kiarros, ku heineekir ruvetiim pelloh piteen. Mutta niitä oja kaivettiin niin uskoo senkin takia, että niistä tuli peltoon aina uutta maata ja se kasvo sittep paremmin.

Sonta soon pellon herra!

Ennen oli semmonen sanonta, että oja om pellon kuningas ja sonta on sen herra. Sontaa sillon piti teheläkip palio ku yksin sillä lannotettiin. Ei apulanosta sillon täitty mitee. Kesäntömaille tehtiin talavella sontapatteria, joihinka velätettiin este pohojaan vahava kerros ruuppaa, sitte sontaa ja viä viimmeseks taas peelle ruuppaa. Sonta säily siä syksysuveen ja siitä sitte levitettiin peltoon ku ruvetiir ruvihmaata reilaan. Sontaa karttu kyllä vualen mittaan palio ku lehemät vallan havoilla kuivitettiin. Ha-

kojen hakkaaminen olikis sittes semmonen oornaalityä joka päivälle ja hakotukilla naputteli tavallisesti talov vaari, joka kerkih paremmin semmoseen.

Hyvin ne pellot vaan kasvo pelekällä sonnallaki, jollekka ei nyp pitkiin aikoin o annettu mitee arvoa. Muistav vaan kuinka apilaheinäkki mun nuaruuteni aikoina anto maholottoman hyviä satoja mutta ny et puhulasta apilaa näje juuri misee. Mul'luuloni mukaan soli vaan se kapulasonta joka teki maam multavaks ja ilimavaks. Mutta entäh tämä päivänä? Raskah peltokonet tiivistee muutonki jo vähämultasen maal liikaa. Sillon siitä käy aina vaav vähempeen vilijakasville tarpeelliset piäneliöt ja kasvun saa yllä pileettyä vaaj joh joka vuasi koventaa apulantakäskyä!

Vilija mikä pelloh kasvo, se leikattiin ennevvanhaan kaikki sirpilla. Ja tyä piti tehelä hyvee, ettei palio tähkiä jälakeej jeeny. Sitä ku viikkotolokulla tehtiin nii noliko ihmiet jos ehtoopäivisir rupesivat suaristeleen selekeensä ja yks ja toinen sanoon että ottaa niin tosta luntiomien peeltä! Sitte oli jo vähä helepompaa ku ruvetiir nainaki suvilaihot vikatteella niittej ja paneen häkkerille. Vanhemmat ihmiset ei niittämisestä este tykänny. Sanovat, että tollailailla stä ny ruve-taaj jumalavilijaa maahah hassaan.

Riihestä kuulu se varstaj jytket

Riihien tappaminen soli ennen kovaa urakkaa. Ku vihat oli parsilla kuivattu, niin sittes suvilaihot leviteltiir riihel laattialle ja siinä vaan klupuaan niistä varstoilla jyviä irti. Taharikas varstaj jytket kuulukis siähen aikaan syksyaamusij joka kyläs asiaan. Pitkäolokisempia rukii-ta ei kumminkaat tapettu riihel laattialla, vaar ruvisiikot lyätiin estes seineej ja sitten ne viä tapettiin kepakam peellä. Kaks henkee kepakoitti nii nettä varmaan kaikki jyvät irtos. Siittä sitte olijet pulistettiin ja heitettiin luuvam pualelle, josa sitoja ne sito lyhteiks. Laattialla olevain jyväjen peeltä velettiin haravalla pois olijet ja mitä hanes viä loli tähkee ja loppu viimmeks jyvät puhulistettiin viskurilla elikkä kasmasiinilla. Muuton se kepakka jonka peellä ruvih kepakoittiin, soli niinku veräjä, jonka kulumiin oli pantu jalaat mikkä nosti sen pöyrän korkeulelle laattiasta.

Riihitystä helepottaan tuli sittek käsiv veennettävä puimakones jota sanottiin tappuriks. Soli sille veentäjälle kauhian kovaa tyätä ja siähen keksittiinkis sitte josait talois semmonen hevoskiarto, että hevonen kiärsi rataa ja pyäritti suurta hiulua josta voimma siähen tappuriin. Mutta kehitys kuluki ja tuli petroolilla käyvät maatalouhmoottorit ja velettiin talojen nurkkiin sähköt ja voimmajohorot, jotka taas anto liikettä sähkömoottorille. Sillon saatiin koneella pyäritettävä riihikones elikkä rosma, jonka mu-

kana riihitytyähön tuli peräti uusi aika. Nyt ei tarvinnu enää remuta riihien noeh ja kuumuuleh ku puimakoneen kiitaan kelepah vilija heti ku soli seipeellä pellolla hiukka kuivahtanu.

Rosmalla riihitty vilija, ainakis siämevvilija, täyty kyllä jälakeempain kuivata, koskei sitä ollu etukäteen riiheh kuivattu. Niitä kuivattiir riihien laattoilla ja parsilla ja myähemmin savuh monenkit talon rinteet vasitet tehty kuivooriini.

Rosmap pantiim pyäriem peelle

Leheristä oli jo aikoja sittel lujettu, että Ameriikas rosmakki om pantu pyäriem peellej ja niitä ajellaam pitkim peltoo josta ne haroo kitaansa tähäät ja riihitte siittä suaraan jyvät säkkiin.

Aikanansak ku muuttoliiket vei palio väkee maalta liikepaikoille, ja riihi-miähet taloih väheni, nii sillon tuli leikkuupuimurit pikku hilijaa Suamenkip pelloille. Nyt ei iliman niitä enee pärijätäsikke, ku ei väkee o. Puimurista vilija kyllä saalaan entisiä koneita märejempänä, mikä on taah pakottanu maavilijelijät rakenteleen mäjillensä uutta sorttia tehokuivuria.

Nii nettä muutosta ja taah muutosta on saanun nähäriä maavilijelijä joka on eläny täv vuasisaran alakukymmeniltä näihim päiviin. Viäköhän ny alakavalla maavilijelijäpolovella om maharollista kokee yhtä suuria muutoksia!

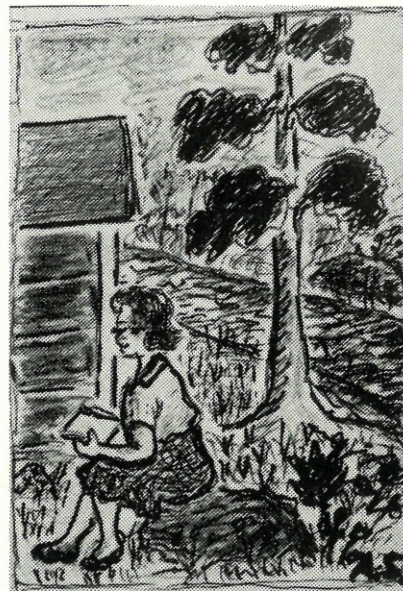

SUVINEN MUISTELMA VUORIJOEN RANNALTA

*Muurahaiset, keon rakentajat,
rauhottamattomia kuin sanat,
joita kirjoittaja valikoi
istuessaan männyn alla pakkilatikolla,
ruohon vihreydessä,
liki punaista saunan seinää,
jota juoksevat muurahaiset, jälleenrakentajat,
ylen rauhattomina, sillä entinen keko on poissa.
Sen paikalle on tehty punainen sauna.*

*Kirjoittajan kynä seisoo; vihkoa nuolee tuuli
ja käden päällistä puree kosto,
joka ei pystynyt rakentajan saapasnahkaan,
runoilijan käsinahkaan, pehmeään, ohueen pystyy.
Ei runoilija kekoa hävittänyt, mutta
ihmissukuun kuuluvana kuin syyllinen hänkin.
Kiiwas kynä surmaa ja työntää vainajan alas
horsma- ja koiranputkiviitaan.*

(Runot 1. p.)

*Kynä tappoi rakentajan, itseään paremman.
Kuka rauhoittamatonta sääli!
Muurahaisia riittää juoksemaan seinää ylös
ja kantamaan katolta neulasia alas. —
On erilaisia rakentajia: ihminen ja muurahainen.
Sauna hirsistä ja runokeko sanoista.
Runoilija puhuu kynälleen:
'En ole muurahainen enkä muurahaistunut tyttö.
Erilainen olen kuin Aino ja hän erilainen kuin Nelly.
Muurahaiset kaikki samanlaisia.
Kenties viestittävät samaistuneesti,
jos niiden tutkamerkit ymmärtäisin.'*

AARO NUMMINEN

JOULUNALUSPUUHIA

(Dokumentit 3. p.)

KUVAUS 1910—20 LUKUJEN TAITTEEN PARKANOSTA

— Se taitaa pyryttää aamulla, sanoi Isomäen Joosu tultuaan talliaskareilta tupaan ehtoomyöhdellä muuanna joulukuisena torstaina.

— Kuunsappi se semmosta enteilee, jatkoi vielä puhettaan. Laitoin reen lähtökuntoon vähä sitä pyryäki silimälläpitäen. Mutta jospa se muuttuski vielä pakkaseksi aamuyöstä, niin pitää sitä varustaa sitte sen mukaan. Tarkastin noi hevosvehkeekki jo valamiiksi, ettei sitte aamulla siihen tartte aikaa haaskata.

— No, kai me sitte aamulla päästään lähteen ajois, vastasi Tilta-emäntä sii-

hen. Kyllä noi plikat hoitaa karjan. Jutelin sen asian jo seleväksi illan pitkään.

— Niin ja poiat menee ajaan toisilla hevosilla niitä rankoja siältä Nevanperältä tonne liiterin taa ja heiniä pitää myös hakee. Samalla tulee noi kaikki muukki hevoset hoirettua, ku vaan vaihtavat heitä talliin jäävien kans.

— Sammuta Joosu se lamppu ja tu maata jo, ettei jäisi toi makuu aika liian lyhykäiseksi! Pitää muistaa tuora öljyäki siältä kirkolta, saneli Tilta.

TALO OLI VANKKA JA HYVIN ASUTTU

Seitsemän tytärtä ja kaksi poikaa oli lasten määrää. Osa pelloista aivan kotikartanon tuntumassa. Kivinafetassa hyvä lypsykarja ja tallissa komeita hevosia. Lampaat ja siat määkivät ja röhkivät kumpaisetkin omassa suojissaan. Vilja-aitat seisoivat omalla tahollaan lähellä pääratia. Niiden vieressä kohosi lihahuuti. Riihi sijaitsi vähän etäämmällä jylhässä yksinäisyydessään peltojen välissä kivikkoisella ylänneellä. Sen ja asuinrakennuksen välissä tienposkessa

OSTOKSIEN JA KIRKONKYLÄSSÄ KÄYNTIEN SUUNNITTELU

Joosun mennessä sijalleen muu talonväki oli unten mailla. Elettiin joulunalusviikkoja ja piti vielä ennen tuota suurta keskitalven juhlaa käydä Kirkonkylässä ostoksilla. Pitkän matkan takia oli samaan reisuun sisällytettävä sen seitsemät käynnit. Eihän sitä lähes kolmen peninkulman päästä runsaslumisena talvena ja kovien pakkasten vallitessa joka päivä ehditä kirkolla käymään. Nyt oli tarkoitus pistäytyä pappilassa sopimassa kinkeriajasta, ostettavaa rohoja apteekista, käytävä vosmestarin puheilla neuvottelemassa metsäasioista, valeksmannilekin oli jotakin lakiasiaa ja sitten oli torilta haettava joitakin sopivia joululahjoja lapsille ja kauppalikkeistä kahvia, sokeria, joulukuusenkarabelleja, kynttilöitä, tulitikkuja, tupakkaa, öljyä ja sen semmosia. Myöskin paakarista piti ostaa joulukuuseen piparkakku-ukkoja, nисуäijii ja krinkuloita itse leivottujen lisäksi ja vähän niinkuin lasten iloksi. Eivät nuo perilliset tosin enää kaikki lapsi-ikäisiä olleet.

Uni ei tahtonut tulla isännällä silmään. Väkisinkin ajatukset pyörivät päässä matkaa miettiessä. Kun ei vain mitään tähdellistä unohtuisi! Liekö pakkasen uhannut tulla, kun vähän paukutteli nurkkia. Mutta myöhemmin alkoi kovasti tuulla. Sen vonkuna voimistui voimistumistaan.

KAUPPA-TEPPO

Tuskinpa oli Joosu-isäntä saanut unesta kiinni, kun pihasta kuului kulkusten kilinää. Ja hetken päästä kompuroi joku kolistellen tupaan. Oli tapana pitää ovet auki lukitsematta yöksi kukaan niitä.

— Hoi, hoi! Täällä on Teppo vain! Saako kulkija yösijaa?

— Kuka siällä kolistelee?, Joosu-isäntä sanoi kamarista tupaan tullessaan.

— Kauppa-Teppo täällä vain!, kuului vastaus.

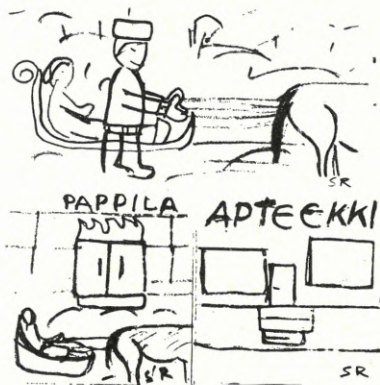
— No, vai Teppo! Mitä sinä näin yällä? Viä ny kumminki hevoses talliin ja me tohon penkille pitkäkses!, sanoi isäntä öljylamppua sytyttäessään. On jo aamuyä ja täytyy lähteä aikasi kirkolle. Rupatellaan sitte aamulla. Sammuta lamppu sitte, ku saat hommasi hoirettua. — Jaa, minkämoinen ilma siällä ny on? Tuntui pakastavanki aiemmin.

— Teki kovan tuiskun, sanoi Teppo.
— Vai sen teki! Kuinkahan ne on tiät aamulla tukos?

Joidenkin tiimojen kuluttua oli noustava ylös lähtöä valmistelemaan.

AAMUKAHVIT JA MATKAAN

Aamukahvit juotua matkaan lähdettäessä puettiin ja pyntättiin lämmintä vaatetta paljon päälle. Villavat vällyt ja upeasarvinen hirtvennahka vietiin rekeen ja niin päästiin liikkeelle. Kulkusten kilinän vaimeneminen hiljakseen osoitti kotiin jääneille matkan etenemistä. Monasti täytyi Joosun nousta kävelemään pitääkseen reen kujanteilla kasaantuneiden kinosten takia pystyssä. Kosolti oli lunta tullutkin. — Kauppa-

Teppo, karjalaista syntyperää, lähti samaan matkaan ajamaan ehtiäkseen ajoissa Parkanon torille myyntihommiin. Kyllähän sitä Tepoltakin Isomäkeen vaatetavaraa toki ostettiin monta kertaa vuodessa. Mutta nyt mentiin Kirkonkylään jouluostoksille.

Lunta ehti sataa runsaasti. Ennen pitkää tuuli kuitenkin laantui ja sade lakasi.

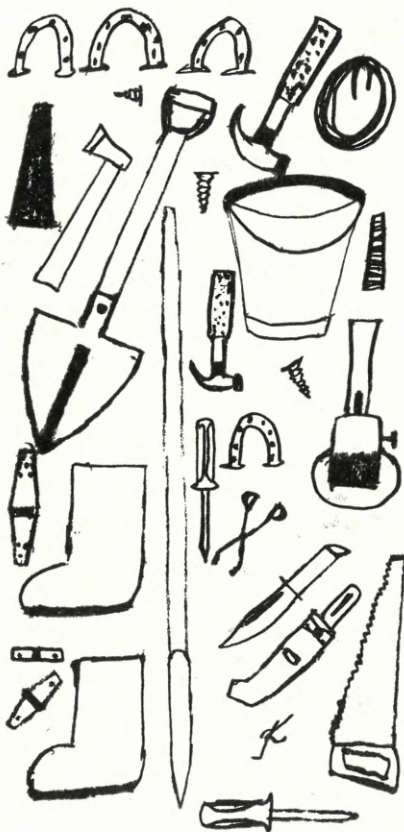
— Kattos, ku tuoski on rehto (so. värjänaukko) ihan lumen täyttämä, sanoi Tilta Joosulle erästä mökkiä sivuuttaessa pahassa kieppipaikassa.

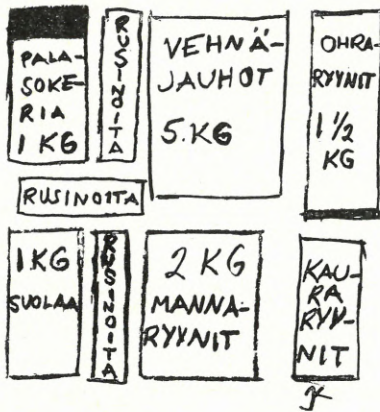
— Niin näkyy, tokaisi Joosu.

Pitkän sivutien jälkeen maantielle tullessa tilanne parani. Tuuli oli puurtanut maantien suuntaan eikä sen poikki ja näin ei ollut kinostanut tietä tukkoon. Niin sitä sitten kolmen tiiman päästä oltiin perillä Kirkonkylässä.

pellon reunalla kohotti tuulimylly siipensä ylväänä voimaa uhkuen. Myöhemmässä vaiheessa rakennettu toinen asuinrakennus rajoitti pihamaata avoimeksi jääneellä pohjoisella sivustalla, niin että pihatanner oli muodostunut melkein umpipihaksi. Kuitenkin siihen oli jäänyt väljyyttä, koska etäisyydet aina vastakkain olevista rakennusriiveistä toisiinsa mahdollistivat sen riittävässä määrin. — Vähän etäämmällä pohjoiseen suuntaan kohosi savusauna tummuneine seinineen puron tai pareminkin kapeahkon joen partaalla. Se vesiuoma rajoitti tilan maita sillä taholla. Toisella puolella jokea oli naapurin varakas talo. Paja oli pihatien sivussa oikealla kylätieltä erotessa ja samalla lähellä joenrantaa.

KAUPPALIIKKEESEEN SITÄ ENSINNÄ PITI KIIRUHTAA

Hevonen ohjattiin puomin luo, johon se sidottiin kiinni, pantiin aimo annos heiniä eteen ja pujotettiin loimi selkään. Hyvät huomenet siinä vaihdettiin alka- jaisiksi kaupan puolella.

Lupsakkaaksi ja huumormieheksi tunnettu kauppias jatkoi vielä toivotuk- siaan hyvää huomenta toistaen:

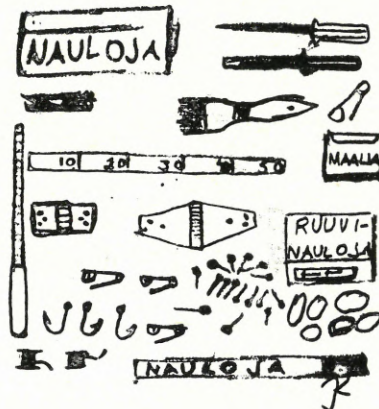
— Huomenta, huomenta, hyvää huo- menta!

— Mitäs naapureille kuuluu?, puheli kauppias vielä kädestä tervehtiessään.

Kun siinä oli sitten kuulumiset vaih- dettu, niin kauppias tarjosi Tilta-emän- nälle pastilleja ja kehoitti Joosu-isäntää panemaan holokkitupakan palamaan tai nuuskaa huuleen. Sitä varten oli tis- killä avattuna paperossiloora ja pieneh- kö puinen nuuskatynnöri. — Alkuvai- heessa tulijat myivät tuomansa voin kauppiaille. Sitä oli mukana pari muu- tamen kilon vetävää puupytyllistä. — Kaupassa oli mukavan lämmintä pitkän matkan jälkeen. Muuri oli jo lämmitet- ty. Sopivasti sähkövalaistussa kaupp- huoneessa voi nyt lepuutella silmiään ta- varoita tarkastellen.

Mutta katsellaanpa aluksi puodin nä- kymiä noin vähän sivullisina henkilöi- nä. — Kaupan kalustoon kuului sem- monen kolmella taholla kiertävä tiski, sanotaan U-kirjaimen muotoinen. Ovi- pielessä oli toisella puolella paremmin emännän alaan kuuluvia tarvikkeita ja toisella puolella isännän tavaraa. Köy- det ja nuorat olivat omina kerinään, pohja- ja päällysnahka isoina kääröinä ja hevosenkenkiä koon mukaan omissa puisissa tangoissaan lattialla molemmin puolin oviaukkoa. Löytyipä siellä toisi- naan sillitynnyrikin oven suussa. Tah- kot, kirveet, lapiot, talikot, kuokat,

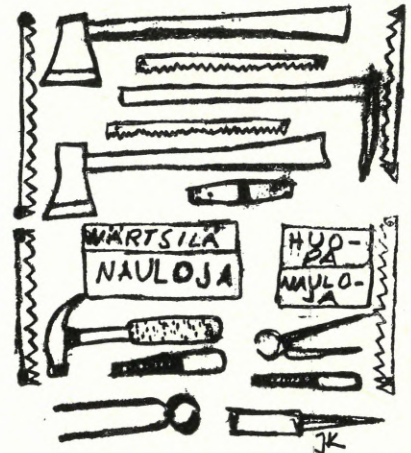

puiset ja metalliset vesiämpärit, rauta- kanget ja muut sellaiset työ- ja tarveka- lut loivat teräksistä tuntua. Köysi- ja nahkakasojen päällä oli miesostajien tu- pakoidessa ja nuuskamalleja pyöritel- lessä mukava istuskella juttua suoltaen ja kuulumisia kertoen. Istumista varten oli lisäksi pari tuolia ostajia varten. Tu- pakan, nahkojen ja parkin haju loivat oman erikoisen aroominsa, mikä ei ollut suinkaan vastenmielistä aistia. Myös si- rappitynnyri oli jossain siinä lähettävyl- lä. Siirappi kun on kylmässä jäykkää juoksemaan, niin siksi sitä säilytettiin si- sällä.

Katosta riippui öljylamppuja ja — lyhtyjä, lapikkaita ja huopatosuja. Sei- nänaulakoissa säilytettiin hevossaljaita, länkien malleja ja muuta isäntien tar- vikkeita. Myös käsisahoja ja sahanteriä riippui naulakoissa. Korkalla pidettä- vien tavaroiden alassaantia varten käy-

tettiin käden jatkona erikoista hankoa. Se oli samanlainen kuin koulussa kart- tojen asettelussa käytetty hanko.

Hyllyillä ja laatikoissa tiskien takana oli toisella sivustalla metallitavaroita kuten ruuvinauloja, saranoita, rautasa- hanteriä, viiloja, hohtimia, nipstonke- ja, ruuviavaimia, vasaroita, puskureita, naskalinteriä, hiirenloukkuja sekä emäntiä varten kahviprännäreitä, kerit- timiä, sokerisaksia, lusikoita, veitsiä, haarukoita, kattiloita ja patoja. Siltä ta- holta löytyivät myös kenkäplankit ja saapasrasvat harjoineen sekä maalipur- kit ja -pensselit. Naulalaatikoita oli sillä kulmalla tiskin päällä.

Vastakkaisella eli naisten puolella oli sitten kankaita, pitsejä, lankoja, villa- takkeja, alusvaatekerrastoja ja joskus valmiita leninkejäkin. Hyllysäilytyksen lisäksi kangaspakkoja pidettiin myös tiskillä. Puinen kyynäräreppi tai puolen metrin mittainen mittakeppi oli siinä pakkujen vieressä. Pienehköt sakset seurasivat myyjätärtä kantinkinauhalla hänen takkiinsa kiinnitettynä tai hänen taskussaan.

Tiskien takaisissa hyllyissä tai kallis- tettavissa laatikoissa löytyivät jauhot, erilaiset ryynit (manna-, riisi-, ohra- ja kauraryynit), herneet, toppa- ja palaso- kerit, kristallisokerit, rusinat, luumut, sekahedelmät, sikurit, suolat, kahviku- pit, talterikit, mukit ja muut sellaiset keittiön raaka-aineet ja tarvikkeet. Kah- vi myytiin raakoina, paahtamattomina papuina. Sitä oli saatavana monen hin- taista. Kotona sitten pavut paahtettiin prännäreillä ja jauhettiin kahvimyllyyl- lä. Jos jollakulla ei ollut myllyä, niin hän survoi muilla keinoin paahtetut pa- vut pieniksi.

Omassa osastossaan säilytettiin kara- melleja, konvehteja, pastilleripötköjä ja Mer-Meriä. Paperossit ja tulitikut löy- tyivät nekin vakiopaikoistaan.

Ruokatavaraakin saatiin kaupasta ostaa. Eikä se seikka, että nuo kaikki tavarat olivat samoissa tiloissa, aiheuttanut mitään tauteja eikä sairastumisia. Nykyään pelätään niin kovasti kaikenlaisia pöpötauteja ja yritetään olla hygieenisii ja kuitenkin sairastellaan. Onko polvi huonontunut? Niin, voitiin ostaa juustoa, voita, makkaraa, pullaa, keksejä, piparkakkuja, näkkileipää, hiivaa, pippureita, laakerperin lehtiä, kananmunia ynnä montaa muuta lajia.

Punnitsemista varten oli tiskin päällä eri tahoilla puotia pari vaakaa punnukseen. Makasiinin puolella käytettiin raskaitten tavaraerien punnitsemiseen kymmenysvaakaa.

Paloöljy säilytettiin tarttuvan tuoksunsa ja palovaaran takia ulkovarastoissa. Samoin isot suolaerät löysivät paikansa erillisistä suolamakasiineista. Myös kuvaan tullut penssiini säilytettiin ulkona ja ulkovarastoissa. Iso, raskas rautatavara lojui joko ulkona makasiinin seinustalla tai sitten makasiinin permannolla.

Tiskien kulmauksessa vaatetavaran ja keittiötarvikkeiden osastojen välillä oli tiskillä olevassa korkeahkossa ja monihyllyisessä lasikaapissa näytteillä pikkurikkamaa. Siinä nähtiin silmäneuloja, nuppineuloja, hakaneuloja, saksia,

näppäreitä, hakasia, ongenkoukkuja, nappikoukkuja, ompelulankoja, silmalaseja, silkkinauhoja, kuminauhoja, sukkaremejä ja muita sellaisia naisellisia tarvikkeita. Edellämäinnittuja MerMer -pussejakin kaapissa oli. Siitä löytyi myös kyniä, kummeja, mustepulloja, kirjekuoria ja kirjoituspaperia sekä vihkoja. Kuvallisia posti-, pääsiäis- ja joulukortteja ja pitäjästä otettuja valokuvia esiteltiin erikoisessa, pyöritettävässä telineessä sen lasikaapin vieressä.

Kauppapuoti oli ennen oma erikoinen elementtinsä sijaintipaikassaan. Se oli kokoonntumis- ja keskustelupaikka. Siellä eli voimakkaasti kylän ja ympäristön henki. Siellä kaavailtiin suuntaviivoja kunnallisten toimintojen kehittämiseksi. Siellä luotiin kylän kehityksen kuva ja tavoite. Se oli koko kylän parlamentti. Se oli kylän keskuspaikka maallisessa mielessä. Kirkko huolehti hengellisyydestä.

Seuratkaamme nyt Tiltan ja Joosun ostosmatkan kehittymistä. — Ostoksia kertyi heille ihan sylikahmalollisia re-

keen vietäväksi. Heidäthän tunnettiin varakkaanpuoleisiksi. Oli siinä monen kokoista ja -muotoista pakettia. Kauppialla oli tapana pyöryttää tiskipaperista isohko truutti karamelleja varten emännälle ja työntää "Työmies"- tai "Armiro 2"-loora isännän kouraan joululahjaksi.

Kävi siinä kaupassa sinä aikana monta muuta ostajaa. Kauppias keskittyi kuitenkin itse näiden hyvien ystävien palveluun. Kun eräs noista muista asiakkaista, muuan isäntä, oli poistunut, kysyi Joosu kauppialta, mitä sellainen puhe merkitsi, kun kauppias oli tuolta lähteneeltä kysynyt "Miten se Toivo Eufrosyne-poika nyt jaksaa?", niin kauppias oli vähän naurahten lausunut "Ei oikeastaan mitään! Pojalla on vain minun toimestani sellainen nimi".

Ja niin Hyvän Joulun -toivotuksen puolin ja toisin Tilta ja Joosu jättivät kauppaliikkeen ja ajoivat torille. Myös siellä oli monenlaista myytävää. Oli ruista ja kauraa, Etelä-Pohjanmaalta tuotua, pärekoppia, lankia, luokkia, reen aisoja, suksia, puuastioita, lapikkaita, plakkiaastioita, kukkaruukkuja, kivivateja, savikukkoja, rukkeja, tuoleja, hienosaippuuita, kankaita, lakkeja, ketun ja oravan nahkoja, nautakarjan ja lampaan vuotia ja montaa muuta tavaraa. Tuli sieltäkin ostettua jotakin välttämättömästi tarvittavaa.

MUUT KÄYNNIT JA TAPAAMISET

Jossain välissä Joosu kävi hevosellaan kulkien valeksmannin ja vosmestarin konttoreissa. Sillä aikaa Tilta sai ostettua salaa mieheltään jotakin sopivaa lahjaksi hänelle. Kyllä Joosukin salasi vastaostonsa. Paluumatkalla kotiin poikettiin apteekissa erilaisia rohtoja ja troppeja ostamaan apteekkari Oskari Blomqvist'iltä. Ja viimeksi käväistiin pappilassa rovasti Frans Vihtori Tommilan puheilla kinkereistä sopimassa.

Myllyssä ei tarvinnut poiketa. Tuulisten säitten ansiosta oli kotoinen tuulimylly jauhanut riittävästi viljaa jauhoiksi sekä välle että elukoille. Oli vain pidettävä vara, ettei tuuli päässyt livistämään ohii myllyä pyörittämättä.

Ennen lopullista kirkolta lähtöä monet tavatut tutut ja ystävät pyysivät käymään joulun aikaan kylässä katsomassa heidän jouluaan, kuulemassa kuulumisia ja vähän maistelemassa viljan voimaa, sähköyksen punertavaa sahtia. Vastavuoroisesti esitettiin vastakutsut.

TILTA JA JOOSU JÄLLEEN KOTONA

Ja niin ilman päivän mittaan täysin tasaannuttua ja pakkasen uudelleen vähän kiristyttyä pääsivät Tilta ja Joosu ilta myöhällä onnellisesti takaisin kotiin. Kauppa-Teppo oli jatkanut matkaansa Etelä-Pohjanmaalle joulujäähyväiset heitettyään. Ennen sisällemenoa kotona oli isäntäväkemme piiloitettava lahjoiksi tarkoitetut ostokset ulkosuojien odotamaan jouluaattohohtoon saapumista.

Koittihan sekin hetki sitten oikealla ajallaan hämyssä hiljaa hipsutellen lepöiden joululöylyjen ja maittavan aattoaterian jälkeen joulukuusen juhlistaman tuvan havuntuoksuiseen ja räiskyvän takkavalkean lämmittämään ja jouluvalojen valaisemaan joulupuhtoiseen ilmapiiriin. Sahdin maistelu terästi tunnelmaa tuntuvasti. Joulupukkikin siinä pistäytyi kiireissään virkamatkallaan.

Aikaisin jouluaamuna oli sitten lähdeittävä parilla hevosella joulukirkkoon kulkusten heleästi helistessä. — Mutta sehän onkin jo toinen juttu, sanoisi Kipling.

KOVIA AIKOJA PARKANOSSA

(Vapaat kertomukset 1. p.)

Teemu valjasteli laihaa hevostaan reen eteen, vaikkei olisikaan pyhäaamuna raatsinut uskollista Ruskooan rasittaa. Kovin sen kylkiluut törröttivät nahan alla ja pää riippui väsyneesti isännänkin tullessa paikalle. Teemu taputelli sitä ja puheli:

— Mitenkähän meillä olisi tultu toimeen ilman sinua, Ruskoseni! Monet kymmenet plankkukuormat sinä olet vetänyt täältä Parkanosta Poriin, jossa ne on voitu vaihtaa vilja- ja suolasäkeiksi. Eipä sitä torppari ilman Ruskooa ja plankunajoa olisi selvinnyt näinä kovina vuosina varsinkaan. Nytkin näyttää päivä olevan harmaan huuruinen, vaikka toukokuu on jo aluillaan. Ainahan ne aamut semmoisia kireän kipakoita on olleet, kun ajoon on lähdetty, vai mitä, Rusko? Mutta harvoin näin pitkälle kevääseen sentään, jäätäkään kun ei yhtään ohene tällä menolla. Vielä voi hyvin lähteä kirkkomatkalle talvitietä. Noh, lähretääs!

Teemu käveli raskain askelin rapun eteen, ja samassa Seru jo ilmestyi ovelle vanhimmat pojat perässään. Miina jäisi nuorempiaan hoitelemaan, jotta äitikin pääsisi matkaan. Kylläpä nyt kelpasikin parkanolaisten kirkkoon lähteä, kun oli oma pappikin, laatuista mies, jota oli oikein joukolla toivottu. Eikä tarvinnut lähteä seurakunnan ”urpukirkkoon”, tosin omassa kirkossa ei ollut urkuja jumalanpalvelusta juhlistamassa. Ja parasta olisi lähteä nyt, kun jaksettaisiin. Sairautta oli kaiken talvea ollut liikkeellä. Kerrottiin jossakin olevan punatauti, toisaalla taas ”lämmintautia”.

Seru istahti rekeen kiskaisten vällyt lähemmäs ja peitellen poikia niillä. Sitte hän sitaisi kirkkosilkkinsä tiukasti leuan alle. Teemu seuraili hyvillä mielin Serun asettautumista rekeen. Miten olikaan hyvä asia, kun oli tämä Rusko saatua hankituksi. Ei tarvinnut Serunkaan lähteä suksin kirkkoon yrittämään, vaikka niinhän se on kuin nuori tyttö, innon puna poskillaan.

— Nooh, matkaan!

Hitaasti alkoi matka taittua, Rusko kun ei pitänyt kiirettä. Ei sitä Teemukaan hätistellyt, vaan omiaan ajatellen seuraili Yliskylän puoleiselta rannalta kirkkomatkalle lähteviä. Keskellä järeä Rusko lähti seuraamaan niiden jälkiä. Nytkin oli tuiskuttanut tiet um-

peen. Muita Alaskylän hevosia ei ollutkaan näköpiirissä, sillä he olivat lähteneet niin ajoissa, ettei Ruskooa tarvitsisi hoputella. Korvenrantaan saavuttaessa hyinen viima helpotti aavistuksen verran, ja Ruskon kuormaa keventääkseen

Teemu ja pojat nousivat reestä.

— Tämä Korvenaharet se aina on kova koetus hevoselle, ku täältä talavitieltä ajetaan Kuttikalliolle. Muistakaakij, Jaakko ja Oskari, sääliä hevosta tässä, sitte ku pääsette ohojaksiin.

”Tämä Korvenaharet on aina kova koetus hevoselle, kun täältä talavitieltä ajetaan Kuttikalliolle.”

Kirkonmäelle päästyä alkoi kuulua hiljaista jutustelua hevospuomin luota:

— Kylmää pitää.

— Rekipelit kaikilla vielä näyttää olevan.

— Ja jäät pitää kauan.

Kirkon ovesta läikehti vastaan värillisten ikkunaruuhtujen synnyttämä sinervä ja kellertävä hämyisyys. Kirkkovieraitten mielen täytti hiljainen hartaus ja päät painuivat rukoukseen. Serun sisimästä kumpusi huokauksia:

— Armahda ja auta, Jumala! Tiedäthän Sinä meidän elämän, auta lapsia ja meitä. Kyllähän minä jo mielelläni tulisin Sinun tykösi, mutta anna lapsille leipää ja suojaa!

Seru kuivaa silmäkulmansa kirkko-

huivin nurkkaan ja kohottaa hitaasti päänsä. Alttarille on sillä välin sytytetty juhlastisiin tinajalkoihin kynttilät. Serun mieleen välähti:

— Kylläpä ne säteilevät tuhansin kimmalluksin. Varmaan ne tuikkivat: ”Rukouksesi kuultiin, ole turvallisella mielellä.”

Virsien hyminä alkoi arkana naistenpuolelta paisuen mahtavaksi pauhuksi lasten yhteyssä jäyhän äänin mukaan.

— Saat uskoa, juuri sinä, joka olet oikein ahdistettu, että ”jokainen, joka avuksi huutaa Herran nimeä, pelastuu.” Aamen.

Säikähtäen Seru huomasi saarnan menneen ohi korvien, mutta sen loppu oli vastaus rukouksiin.

Kirkonmäellä vaihdettiin vielä ajatuksia. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että nämä kovat vuodet — 1865 heikkoine satoineen, seuraava jatkuvine sateineen ja tämä jäinen kevät — ovat, niinkuin pappi sanoi, Jumalan puhetta.

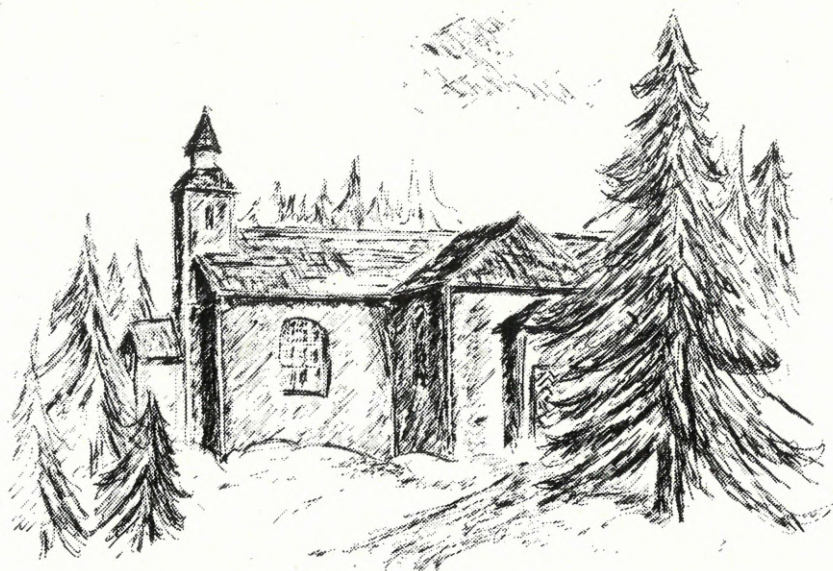
— Lainajyvästö on tyhjänä, mitä mahtaa olla edessä.

— Syksyllä jäi kylvämättä monessa talossakin saati meillä torppareilla.

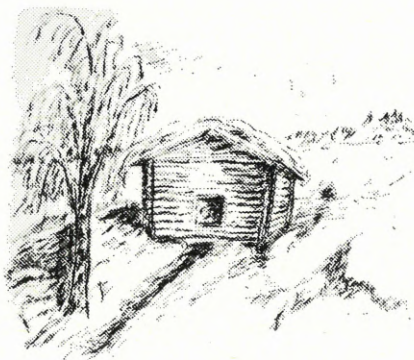
— Taitaa ne vähätkin kylvöt jää ja home hävittää.

Karuksi todellisuudeksi osoittautuivat pelot kesän tullen. Mikä talvella säästy, sen jäät elokuinen hallayö. Lankunajo oli Teemunkin ainoa toivo hengissäpysymiseksi talven yli perheineen. Talvi tuiskusi ankarin pyryin Parkanoonkin jo marraskuussa. Puitten hankinta ja monet muut kotipuuhat jäivät tekemättä. Taloista sanottiin palkollisia irti, kun ei viljalla sekoitettu pettuleipäkään näyttänyt riittävän. Torpissa oli jo kauan syöty pelkkää pettua, niin Teemunkin perheineen. Ja sitten tapahtui se pelätty onnettomuus: Rusko kaatui lankkukuormansa eteen eikä enää nousut. Oli tehtävä lähtöpäätös. Tampereen puolessa kuului olevan leipää. Päätöstä joudutti vaarin ja pienen Kallen sairastuminen, jota seurasi nopea kuolema. Vähän toisella kymmenellä olevat Jaakko, Oskari ja Miina päätettiin lähettää kouluun, jossa kuuluttiin annettavan päivällä neljännes oikeaa ruisleipää ja mukillinen suolavettä jokaiselle lapselle.

Samana päivänä lähtevät Teemu ja Seru hiihtelemään Parkanonjärven yli Kaupin rantaa kohti. Tuuli paahtoi pohjoisesta ja pieksätti rakeista lunta kasvoihin. Seru koetti suojata rinnoillaan nykyissä nukkuvaa Pransua ja Teemun selkää painui kumaraan kontin painon alla. Oli sovittu, että Kaupilla tavattaisiin toinen torppariperhe ja pari taloistaan irtisanottua renkiä ja piikaa.

Kirkonmäki.

Vanha sotamiehenaitta.

Kun yritettäisiin kulkea kauempana päätieltä, saataisiin ehkä jostakin talosta suuhunpantavaa. Toivo toteutuikin jo "metsäherran" talossa, Kaupilla. Lämmin keitos ja yösija lisäsivät toiveita selvitä Ikaalisten taloihin seuraavana päivänä, vallankin kun saatiin matkaan tienoot tunteva Veetu.

— Tässä raitilla minäkin kolvoinä heitin konkaria pyhäsin. Ei arkena kerrenny. Isäntä ei antanu kittastosta pitää, mutta sitä varten mentiin välistä tonne Isor-Runsaan mäjelle. Kyllä siällä om monta varpaan mittaa hypätty, vain mitä, Fiina? aloitteli Veetu aamulla lähdeittäessä juttelunsa, yrittäen olla reipas, jatkaen:

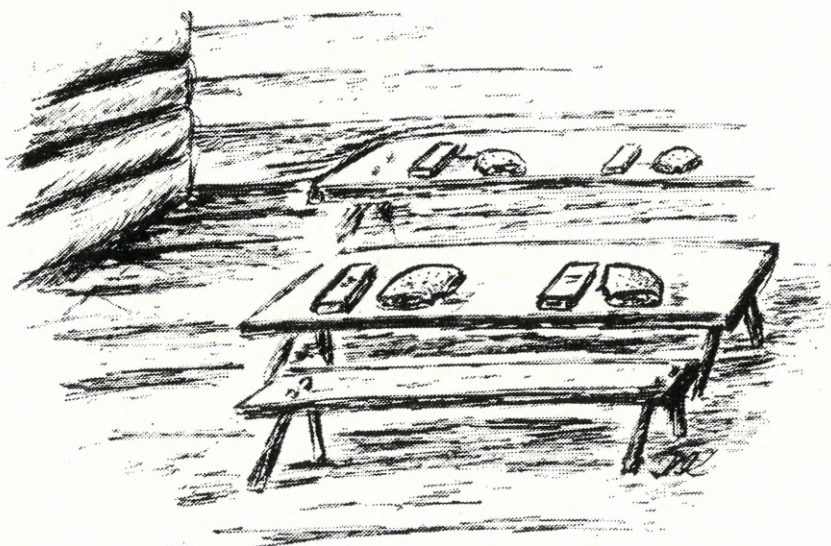
— Lähretäas ny, tässä ne lehemätki aina laitumelle kuljetettiin parahiten trasut päässä. Ny meirän täytyy oikaista tonne koivun limikistoon, ei mennä tohon nyrkkään ahteeseen. Se o Ukunholoman aharet, siinä kuali se Vännin uku.

Matkan alku tuntuikin Veetusta mieluisalta, saihan hän olla oppaana ja kuljettiinhan leipämaita kohden. Juttelu jatkui:

Ton niämen takana asuu semmonen miäs, joka on ollu Oolannin sorassa. Se kerto, että on ollu Präntöön saaristossa ainoona tänpaikkasena. "Olin kylmetynä kiväärin piippuun takana, kuukauren kesti se tappelu, se Oolantin sota", niis se jutteli. Ja tossa on vanha sotamiähen aitta.

Toiset ihmettelivät Veetun juttutuulta. Naisia alkoi jo väsymys horjuttaa. Pransu painoi aina enemmän, Serun jalat vapisivat, maasto jyrkkeni, kulku hidastui.

— Vilkaikaas vähän ympärillenne, Veetu huuteli. Tässä on ollu metsäpalo, mutta se sammu alkuunsa, kun Ruusilah Hilima kiärsi sej ja sammutti ser rintamairolla. Semmosta mun taatani ker-

Koulussa kuultiin annettavan päivällä neljännes oikeaa ruisleipää.

to. Ja kerto se semmostaki, että tossa ku o toi Kallenojal lähäret, ni miäshän siähen ittensä tappo, siitä se vesi niik kirkastu.

Seru oli jäänyt kauas jälkeen muiden huomaamatta, mutta kun ei häntä alkanut kuulua, Teemu hiihteli takaisin. Seru oli kaatunut syvälle hankeen eikä jaksanut nousta. Teemu yritti auttaa, turhaan. Hän alkoi lämmittää Serun jäisiä käsiä omissa kämmenissään, mutta kylmyys vain lisääntyi. Pieni Pransu ei enää tarvinnut äidin lämmittävää syliä. Teemu pudotti kontin selästään ja kumartui Serun puoleen. Hän kuuli Serun kuiskaavan: — Kirkossa sanottiin . . . pelastuu. . .

Serun olemukseen laskeutui viiltävän tuskan sijaan syvä rauha. Teemu painoi hiljaa Serun silmät kiinni, luki ”Isämeitänsä”. Sitten hän yritti kohottautua, mutta kaatui Serun viereen jaksamatta enää nousta.

Iltamyöhällä tuupertuivat suoraa oven suuhun Ikaalisten puolella eräässä torpassa nuori mies ja nainen. Seuraavana päivänä he jo jatkoivat matkaan.

Keväällä 1868 pitkän ankan talven paksujen lumien sulaessa huhtikuun helottavassa auringonpaisteessa lähti Kauppilan vaari metsästelemään. Hän osui paikalle, jossa Teemun väki oli py-

sähtynyt. Ei ollut vielä kulkenut monta askelta, kun hän taas kohtasi samanlaisen näyn ja vielä kolmannenkin. Kaikkiaan kymmenen henkeä näytti menehtyneen talviselle taipaleelleen.

Kirkkaana kevätpäivänä vainajat saa-

tettiin ”läpikäytävän” eteläpuolelle joukkohautaan. Mutta karjaa paimentamaan lähteviä varotettiin aina siitä paikasta:

— Äläkää menkö sinne Näläkähäla-meelle.

EINI HIETIKKO

KOTISEUTUNI

*Edessämme aukeaa kauniit järvet
ja vehmaat rantahaat.*

*Kulkijaa kiehtoo seutumme laajat,
puhtaat, salaperäiset erämaat.*

*Kotiseutuni, on ylläsi metsän
vihreä, viileä huntu
ja karuudessasi on tuo
lapin maiseman tuntu.*

*Kotiseutumme piirtyy kauneus
jylhä ja karu.*

*Menneisyyteesi liittyy ikiajoiksi
Parkanon paroonin taru.*

*Hän kontti selässänsä,
hurstipaidassansa, kyliä kulki,
eikä nimeään helposti
tuonut kaikille julki.*

*Hän kujeita monia hauskoja keksi,
eikä kilvassa jäänyt viimeiseksi.*

*Esi-isät raivanneet ovat peltomme
karuun maahan.*

*Utteralla työllä toivoivat
he siitä perheellensä
elatuksen saavan.*

*On uudet ajat
kotiseudullemme koittaneet.
On sukupolvet vaihtuneet ja
taistellen he vaikeudet
ovat voittaneet.*

*Nyt meidän vuoro yhteistyöhön
on käydä,
vetää suuntaan samaan.
Käydä vieläkin paremmaksi
omaa kotikylää rakentamaan.*

LUKEMINEN HARRASTUKSENA

Olen lukenut koko muistiaikani, tai oikeammin sanoen en muista kunnolla sitä aikaa jolloin en olisi lukenut.

Täytin neljä vuotta sen vuoden vaihteessa jolloin joulupukki toi vanhemmalle siskolleni ja minulle sellaiset kukonkuva-aapiset. Pyhien mentyä siskoa alettiin opettaa lukemaan ja minä olin ollut mukana sivusta seuraamassa ja opinut samalla ilman eri opettamista.

Ensimmäiset luettavat oli tietysti ne aapiset ja sanomalehtiä kai oli ja joitakin kuvalehtiä. Oli sarjakuvakin, Suomen Kuvalehdessä oli Junnu ja Alli ja siinä seikkailevat kaksospojat Niku ja Naku. Kuluttajain lehdessä oli Pekka Puupää. Äidin kansakoulukirjat olivat myös usein esillä.

Sisareni meni kouluun kahta vuotta ennen minua. Toisena vuotenaan hän sai lainata koulun kirjastosta kirjoja. Se oli satujen maailman aikaa. Topeliuksen Lukemisia lapsille oli oikea aarre.

KIRJALÖYTÖJÄ ULLAKOLTA

Jonakin niiden aikojen kesinä tein oikean löydön, kun pääsin omin päin kiipeämään ullakolle. Se oli jännittävä paikka. Toisella puolella ullakkoa johon mentiin hirsiseinään tehdystä aukosta, oli multalattia ja siellä säilytettiin kaikenlaista vanhaa kamaa, siellä oli työkaluja, vakanlestejä sun muita, orsil-la oli kopassa humalia ja pellavansiemeniä. Kesäksi sinne vietiin öljylamput ja lyhdyt, talvella siellä kuivattiin pyykkiä. Toisella puolella ullakkoa oli lautalattia, siellä oli rukkit, kangaspuut, käyttövaatteita — kirkkovaatteet säilytettiin vaateaitassa — ja sieltä minä löysin ne kirjatkin. Isän ensimmäinen vaimo oli ollut työssä Kangasalan lepokodissa ja hän oli siellä kokoillut aina talteen niitä kirjoja mitä potilaat olivat lähtiessään jättäneet huoneisiinsa. Niistä aukesi ihan uusi, kiehtova maailma.

Siellä, pienistä kolmiruutuisista ikkunoista siivilöityvässä auringon valossa tai sateen soittaessa sinfonioitaan pärekatolla, minä makasin mahallani vanhalla hurstipatjalla ja luin. Olin ehtinyt

lukea jo koko joukon, ennenkuin joku hyvä ystävä ja kylänmies siihen sekaantui ja sanoi äidille, että kuinka te annatte tuon likan lukea noita, nehän on sille ihan vaarallisia. Sen jälkeen ne piilotettiin ja pysyivät piilossa ehkä kolme vuotta. Sattumalta kirjat tulivat taas esiin. Ne oli pakattu puulaatikkoon ja villavaatteita oli päällä. Silloin niitä ei enää kielletty lukemasta.

DANIELASTA VILLIRUUSUUN

Siinä oli sen aikaista viihdekirjallisuutta: Berta Ruckia, Elinor Glyniä, Berta von Suttneria. Oli Virallista Morsianta, Helgaa, Danielaa, Prinsessa Lolon perintö, oli Uusi kevät, Oikea syy, Taistelu rakkaudesta, vain muutamia mainitakseni. Oli tyttökirjojakin, kuten Villiruusu ja Kun ruusu puhkeaa, jotka ovat vieläkin kirjastoissa. Monista muistan hyvin vieläkin kappaleita ja vuorosanoja. Siihen aikaan oli suosiossa saksalainen kirjailijatar Hedvig Courts-Mahler. Hänen tuotantoansa oli useita. Hän kirjoitti aina kreiveistä ja vapaaherroista ja muista ylhäisistä ja asetelma oli aina mustavalkoinen. Henkilöt olivat joko jaloja ja hyviä ja sitten vastapuolella pahoja juonittelijoita. Lopussa aina hyvä voitti ja paha sai palkkansa.

Alakouluun mentyäni piti ruveta taivaamaan. Tietysti minä tavisin kiltisti, mutta joululta pääsin sitten toiselle luokalle. Yläkouluun tultuani sain lainata koulun kirjastosta kirjoja. Niitä säilytettiin lasiovisessa, lukitussa kaapissa ja niitä annettiin kaksi viikossa lauantaisin niille, jotka olivat osanneet läksynsä. Kaapillinen tuli niiden kouluvuosien aikana luettua moneenkin kertaan. Monasta jo koulumatkalla, kun kuljin yksin viimeisen taipaleen, kaivoin kirjan laukustani ja siinä kävellessäni sen lukeisin. Kaikenlaista siihen kaappiin sopi: oli historiaa, tutkimusmatkoja, intiaanikirjoja ja tyttökirjoja.

Jatkokoululaisina saimme lainata ”kantakirjastosta”. Se oli myös pienehkö kaappi, jonka sisältö vaihdettiin

kaksi kertaa talven aikana. Se oli kotikylässäni ahkerassa käytössä ja siellä oli vakituiset kävijät.

Sen jälkeen olikin sota-ajat ja oma elämä ja lukeminen oli pari vuosikymmentä paremminkin sattumanvaraista, tuttavilta lainattuja ja joskus lahjoiksi ostettuja. Vasta taas, kun omat pojat alkoivat lainata, luin niitä poikakirjoja niin, että aloin olla jo kurkkua myöten täynnä seikkailukertomuksia ja intiaanjuttuja. Myöhemmin he käydessään pääkirjastossa toivat minullekin aina yhden kirjan. Niinä vuosina tuli luettua Jalna-sarja, Diana-sarja ja Helena-sarja, mitä he nyt kulloinkin katsoivat minulle sopivaksi. Vasta sen jälkeen, kun uusi kansalaiskoulu vihittiin ja kirjaston aukioloajat muutettiin sopiviksi, pääsin valikoimaan ihan omaa luettavaa.

HUUSHOLLI ENSIN, SITTEN KIRJAT

Tästä voi saada helposti käsityksen, ettei tuo ihminen ole tehnyt muuta kuin lukenut, mutta ei se toki niin ole. Kotona opin jo siihen, ettei keskellä kirkasta päivää sopinut lukea. Sanomalehtiä sai lukea päivälläkin, mutta kirjaa ei saanut ottaa. Silloin piti tehdä työtä aamusta iltaan. Kesällä ulkona ja talvella huusholin ja karjan lisäksi karstata, kehrätä ja kutoa. Kate Douglas Wiggin sanoi kirjassaan Villiruusu sankarittaren äidistä, että tämän oli työläs pestä, keittää tai ommella jos vain yksikin lukematon kirja oli talossa. Kai minunkin niin oli, että kirjaa ei sopinut aloittaa ennenkuin oli rauhallista aikaa sen lukemiseen. (Olisi pian käynyt niinkuin sen Elias Lönnrotin leivän.)

Ensin lukeminen tietysti oli vain kirjan toisensa jälkeen ahmimista. Vasta ajan oloon aloin kiinnittää huomiota siihen mitä sanottavaa tekijällä mahdollisesti on, ja myös kuvaamisen taitoon ja kykyyn. Jokainen, joka on joskus kirjoittanut vaikkapa vain pöytälaatikkoonkin, tietää että sanat eivät suinkaan itsestään asetu paperille järjestykseen.

Raymond Chandler on sanonut, että kaikki mitä ajankuluksi luetaan on pakenemista. Voihan se olla. Voi olla, että se on minullakin vain pakoa todellisuudesta. Mutta siitä huolimatta lukeminen kai tekee tehtävänsä ihmisen viihdyttäjänä siinä kuin muutkin ajanvietteet. Ja psykologit sanovat että ihminen tarvitsee fantasioita.

NYKYPROOSA EI AINA VIEHÄTÄ

Mielikirjani on ollut se vanha Tuulen viemää. En ole tosin nyt sitä moneen

vuoteen lukenut, mutta muutakaan en muista sen jälkeen joka olisi niin paljon viehättänyt. Olen kyllä lukemisessa kaikkiruokainen, mutta en silti osaa ymmärtää nykyproosan arkirealismia vai sanotaanko peräti inhorealismia, enkä pidä siitä. Eräs oppineista sukulaisistani sanoi kyllä kerran: — Totta hitossa täytyy kestää lukea totuus sellaisena kuin se on. Mutta en sittenkään tahdo ymmärtää kaikkia kuvottavan karkeita kuvauksia. Ovatko ne tosiaankin nykyihmisen todellisuutta, vaiko vain kirjailijan omaa vääristynyttä näkemystä. Monissa kirjoissa kuvataan omituisia sairasmielisiä olentoja, jotka tylsäpäisi-

nä tekevät mitä kummallisimpia mieltä etovia asioita. Niistä kirjoista puuttuu kokonaan kiehtovuus ja se jokin taianomainen lumous, joka valtaa mielen luokissa vanhoja hyviä, suuria romaaneja. Pidän kyllä Joenpellosta, Hietamiehestä ja Päätalosta vain muutamia mainitakseni, Heikki Turusestakin Simpauttajineen ja Kivenpyörittäjäineen. Hänellä on ainakin jotain sanottavaakin, hänen kirjojaan luen mielelläni. Tietysti on mahdollista, että olen vanhanaikainen fossiili enkä enää pysty omaksumaan mitään uutta.

KRISTIINA KNUUTTILA

PIENI PAIMENPOIKA

(Vapaat kertomukset 3. p.)

Olipa kerran pieni paimenpoika. Hän eleli pienessä mökissään Urhon mäessä. Mökin vieressä oli navetta, jossa pieni paimenpoika hoiti lammaskatrastaan. Pieni paimenpoika rakasti yli kaiken lampaitaan ja lampaat rakastivat pientä paimenpoikaa.

Eräänä raikkaana kesäaamuna, kun aurinko oli juuri herännyt, lähti pieni paimenpoika reippaasti lampaidensa luo.

”Hyvää huomenta lampaani. Tänään marssimme kauas vihreälle niitylle. Tiedän oikein mehevän ruokapaikan.” Iloinen määkinä täytti koko navetan. Pieni paimenpoika käveli reippaasti edellä, ja lampaat seurasivat kuuliaisesti isäntäänsä. Hetken kuluttua he saapuivatkin niityn reunaan. ”Syökäähän mehevää ruohoa, ystäväiseni. Syökää vatsanne oikein pullolleen. Minä otan sillä välin pienet nokoset.”

Lampaat syödä rouskuttivat kasteista ruohoa ja pieni paimenpoika nukahti tyytyväisenä pellon pientareelle.

Eipä aikaakaan, kun taivaan täytti outo kirkas valo ja pilven takaa kuului ääni: ”Herää paimenpoika, herää. Sinun on lähdettävä. Sinua odotetaan linnassa. Ota tämä huilu mukaan. Kun tällä soitat niin vaikeudet voitat. Soita kerran, soita toisen, soita vielä kolmannenkin. Sitten tapaat ystävän, sano hälle näin: Kolme sanaa sinulle, ole ystävä minulle!”

Pieni paimenpoika hieroi silmiään.

”Näin varmaankin unta!” hän ajatteli, mutta samassa hän huomasi kädessään huilun. ”Ei se ollutkaan unta.” Pienen paimenpojan piti juuri kysyä jotakin, mutta hyvä haltija oli jo kadonnut taivaanrannan taakse. Pienellä paimenpojalla oli vain huilu kädessään. Hän katsoi ja käänteli sitä. Siinä samassa hän hyppäsi pystyyn: ”Ei, mutta minun on lähdettävä!” ”Kari, kari, kari, kari, lampaat, meidän on heti lähdettävä kotiin, sillä minun on lähdettävä matkalle.”

Lampaat eivät oikein ymmärtäneet, katsoivat oudon näköisesti ihmetellen,

mikä kumma pienelle paimenpojalle oli tullut. Kuitenkin kiltisti he lähtivät isäntänsä mukaan. Pieni paimenpoika vei lammaskatraansa navettaan ja meni itse sisään.

Pieni paimenpoika voiteli juuri eväsiänsä, kun metsän takana, kuninkaan linnan pihassa prinsessa itkeä nyyhkytti onnettomana.

Prinsessa leikki yksin linnan pihassa ja itki, koska hänellä ei ollut yhtään ystävää. Yhtäkkiä hän pelästyi. Hän näki jonkun tulevan viereensä. ”Thanaa, saan ystävän”, hän ajatteli. Prinsessa näki tumman hahmon, joka kysyi: ”Miksi sinä itket?” ”Kuka sinä olet?” prinsessa kysyi pelästyneenä. ”Olen haltija. Miksi sinä itket?” ”Minulla ei ole yhtään ystävää. Tuletko sinä leikkimään minun kanssani?” kysyi prinsessa toiveikkaana. ”Odotahan, minä tuon sinulle ystävän,” sanoi haltija ja hävisi tummana juovana linnan taakse.

Kotvasen kuluttua haltija lentää lehtiä räkättäen prinsessan luo. Hänellä oli mukanaan rukki. Haltija ojensi rukin prinsessalle ja sanoi: ”Tässä on sinulle ystävä. Kehrää, kehrää prinsessain, kehrää ikuisesti.” Haltija nauroi ivallisesti ja lensi pois. Silloin prinsessa huomasi, että hän ei päässyt irti rukista. Hänen sormensa olivat juuttuneet kiinni rukin pyörään. Prinsessa rimpui ja kiskoi, mutta rukki ei irronnut. Prinsessa alkoi itkeä sydäntäsärkevästi.

Samaan aikaan pieni paimenpoika

lähti reppu selässä kotoaan. Repussa hänellä oli muutama voileipä, pala juustoa, pullo maitoa ja haltijan antama huilu.

Pieni paimenpoika tuli vuoren juurelle. Hän kapusi sinnikkäästi vuoren rinnettä ylös. Puoleen väliin hän pääsi, mutta sitten hän ei kerta kaikkiaan enää jaksanut nostaa jalkojaan. Niinpä hän istahti kannon nenään syömään eväitään. ”Kyllä minä varmasti jaksan, kun olen syönyt.”

Syötyään ja levätyttyään pieni paimenpoika heitti repun selkäänsä ja lähti astelemaan vuorta ylös. Hän ei päässyt pitkäkään matkaa, kun hänen voimansa uupuivat. ”Voi, en jaks enää,” hän sanoi lannistuneella äänellä. Silloin hänen mielessään välähti: huilu. ”Mitä-hän, jos kokeilisin huiluani.” Pieni paimenpoika kaivoi repustaan esiin puisen huilun, nosti sen kevyesti huulilleen ja puhalsi varovasti. Samassa silmänräpäyksessä koko suuri vuori oli tipoties-

sään. Pieni paimenpoika tähyili taakseen, eikä hän nähnyt vuorta enää lainkaan. ”Kummallinen huilu”, tuumasi pieni paimenpoika ja jatkoi taivallustaan.

Reippaasti harppoen pieni paimenpoika kulki eteenpäin, kunnes tuli portin eteen. ”Tuon täytyy olla linnan portti. Minä menen siitä sisään.” Pieni paimenpoika koputti kolme kertaa portille, yritti työntää sitä auki, mutta turhaan. Portti ei auennut. Pieni paimenpoika ähisi ja puhisi ja työnsi, mutta ei. Portti pysyi visusti kiinni. Silloin hän huomasi huilunsa ja muisti haltijan sanat: ”Kun tällä soitat, niin vaikeudet voitat.”

”Minäpä kokeilen.” Pieni paimenpoika nosti huilun taas kevyesti huulilleen ja puhalsi hiljaa. Huilusta lähti kaunis ääni — portti aukeni kuin taikaiskusta. Pieni paimenpoika astui portista sisään ja kun hän katsahti taakseen: koko portti oli tipotiessään. ”Ihmeellinen huilu”, ajatteli paimenpoika. ”Hei tuollahan näkyy linnan torni. Voi, en ole eläissäni käynyt linnassa. Tahdon heti paikalla mennä sinne!”

Itsevarmasti pieni paimenpoika harpoi kohti linnaa, mutta silloin tumma juova lensi hänen eteensä. Ilkeä ääni kysyi: ”Minne sinä olet menossa?” ”Linnan”, vastasi paimenpoika rohkealla ja varmalla äänellä. ”Varo, etten taio sinua. Haa. Mitä sinulla on muuten kädessäsi? Anna se minulle!” Pieni paimenpoika nosti huilun nopeasti huulilleen ja sanoi: ”Kuuntelehan tarkasti.” ”Voi, ei, ei, ei. Lopeta. Lopeta. Korva-

ni eivät kestä tuota ääntä. Apua, a p u a. Minä putoan...” Huilun kauniit sävelet pudottivat pahan haltijan kaivoon.

Pieni paimenpoika oli onnellinen, mutta vain pienen hetken, sillä hän oli kuulevinaan sydäntäsärkevää itkua. Pieni paimenpoika huomasi linnan puutarhassa itkevän prinsessan. Pieni paimenpoika kiiruhti prinsessan luokse. ”Hei prinsessa, miksi sinä itket?” Älä itke!”, pieni paimenpoika yritti lohduttaa. Mikään ei tuntunut auttavan, prinsessa vain itkeä nyyhkytti.

Lopulta pieni paimenpoika laski kätensä prinsessan olkapäälle ja lausui: ”Kolme sanaa sinulle, ole ystävä minulle!” — humps — Heti paikalla rukki irtosi prinsessan käsistä. Prinsessa pomp-pasi riemuiten ylös ja lauloi iloisesti: ”Olen vapaa, olen vapaa.” Pieni paimenpoika ei käsittänyt prinsessan riemua lainkaan. Viimein prinsessa selitti, että paha haltija oli taikonut hänet rukkiin kiinni. ”Sinä pelastit minut. Kiitos!”

”En se ollut minä, vaan se oli tämä ihmeellinen taikahuilu. Se sama paha haltija aikoi taikoa minutkin. Voimme kiittää hyvää haltijaa. Paha haltija on pudonnut linnan syvään kaivoon. Olemme vapaita.” ”Vapaita, vapaita, vapaita”, lauloivat pieni paimenpoika ja prinsessa niin että koko linnan puutarha kaikui.

Silloin lentää liihotteli keveä vaaleansininen haltija. Hänellä oli kädessään viitta ja kultainen kruunu. Hyvä haltija puki kuninkaallisen viitan pienen paimenpojan päälle ja asetti kultaisen kruunun hänen päähänsä. ”Onnea prinsessa, onnea prinssi!” kaikui heidän yläpuoleltaan. Prinssi suukotti prinsessaa. Prinsessa suukotti prinssiä. Ja prinsessa sanoi: ”Sinä olet minun ikioma prinssini!” ”Olen maailman onnellisin prinssi”, huokasi pieni paimenpoika ja sulki silmänsä.

AATTEEN TULI

*Tekisinkö tulen
raapaisemalla vain,
kevyesti, saisin liekit
nousemaan ja kasvamaan.*

*Pian täyttyisi niistä koko huone,
ne kiiruhtaisivat lähitaloihin —
koko kaupunkiin —
koko maahan.*

*Jos tekisin tulen —
olisiko se hyvä vai paha liekki?
Kuinka monta paloa se sytyttäisi?
Moniko kärventyisi sen kuumuuteen?
Olisiko tuleni onni vai onnettomuus —
koko maailman palo.
Vai tukahtuisiko se?*

*Silti sytytän tämän tulen
lietson siihen tuulta,
annan liekkien kohota
tahdon niiden leviävän nopeasti —
Nautin hehkusta
kun ne saavuttavat toisen ihmisen.
Olen onnellinen,
kun näen hänen sytyttävän
uuden merkkitulen —
että palo jatkuu.*

SALME TÖRMÄ

SURU

(Runot 2. p.)

*Nousi maasta pieni suru
kuoli sitten pois.
Sen alla kuitenkin
oli uusi elämä.*

PAAVO NIKANDER

VANHANAJAN KULJETUKSISTA

Lieneekö kukaan nuoremmista tullut koskaan vakavammin ajatelleeksi vanhoja kulku- ja kuljetusasioita täällä Pohjois-Satakunnassa. Tarkoitin lummottomana aikana ennen autokauden alkua, jolloin kärryjen kovapyörävarhot ja hevosten kaviourat olivat monin paikoin hyvinkin pehmeitä kuljettavaksi. Tosin silloin vielä elettiin luontaistalouden loppuajoja. Kuitenkin alkoi olla jo melko suurista kulutustavaramääristä kysymys. Myös kotioiloissa tuotettu, olipa se mitä hyvänsä pois liikenevää, täytyi saada kulkeutumaan kulutuskeseiksi. Parkano muodosti ympäristölleen keskuk-

sen kuten nykyisinkin.

Ei ole vaikea arvata, mihin tämä kuljetusasiain johdattelu päätyy — Hevosen, isolla alkukirjaimella. Suuri pitäisi olla kunnioitus sen muistoa kohtaan. Se on uskollisella, sitkeällä työpanoksellaan, myös kärsimyksillään, auttanut omistajaansa toimeentuloon, vaurautteenkin.

Parkano ympäristöineen on ollut ja on edelleen pienviljelyvaltaista seutua (lisäksi ennen ”mäkitupalaiset”). Kuitenkin on niitä pieniäkin ”peltoplänttejä” yritetty viljellä mökissä kuin mökissä. Ei ollut mitenkään harvinaista, että nelinurkkaisessa tuvassa (porstualla

varustettuna) yritettiin viedä eteenpäin suurta lapsikatrasta toivossa, että nouseva polvi olisi vanhempiensa tuki ja turva näiden vanhuuden päivinä. Ja niin koetettiin pitää lehmänkantturaa, paria kolmea lammasta ja muutamaa kanaa. Niiden kesälaitumina olivat monissa tapauksissa metsät (useasti kruunun), isompien tilallisten kaikkein heikkommat joutomaat, maantienojatkin. Se kyllä edellytti paimenta mukaan samoin kuin kruunun laitumet.

Uskaliaimmat ja jonkinverran peltoa tai yleensä maata omistavat uskalsivat riskeerata hankkimalla hevosen.

HEVONEN ANSIOVÄLINEENÄ

Hevoselle piti olla työtä, ja sitä yleensä löytyi. Ensinnäkin hevosetomat kääpiötilalliset tarvitsivat varsinkin keväisin peruna- ja juurikasvimaattensa möyhentämiseen hevosapua. Myös karjanrehuja ja polttopuita piti kuljettaa. Talvisaikana lankesivat kuin luonnostaan puutavarayhtiöiden metsäajot osalle rahtiajureita. Kauppiaskunta, Kihniö mukaan lukien, tarvitsi aika joukon hevosia kuljetuksiensa hoitamiseen, oli vientiä ja tuontia. Vientinä oli terva ja voi sekä muu karjantuote. Näin saatiin hevosen avulla rahapennosia omistajalle karjanrehun ja ihmisravinnon ostamiseen.

Matkat olivat pitkiä lähimpiin kaupunkeihin ja rautatieasemille, joista siten noutotavaran sai. Talvikaudet varsinkin olivat vaikeita pakkasineen ja lumiesteineen, sillä aurauksia ei toimitettu. Kylän keskustassa ajettiin joskus "lumirekeä" (= lumiauraa) neljän hevosen vetämänä, kun oli tullut oikein paljon lunta.

SYYSKALJAMAT, HEVOSMIESTEN KAUHUT

Avovesien aikana oli huomattavasti helpompaa, kun laivaliikenne Näsijärvellä ja Kyrösjärvellä lyhensi matkoja. Kurun (Rapakon) laiturille oli Parkanosta 46 km sivu. Suurin osa tavarakuljetuksista Tampereelta oli mahdollista toimittaa sitä kautta.

Syyskaljamat maan jäätyessä olivat hevosmiesten kauhuja. Kurun tiellä Parkanoon tultaessa oli jyrkkä Papinahde. Useasti hevosten polvet ja turpa vuotivat verta, kun jäätyneessä rinteessä jalat eivät pitäneet. Siinä oli aina vaara, että kuorma riistäytyy alaspäin ja päätyy ojaan. Kahden ajurin muistan kuulleen kuolleen kuormansa alle edellä kerrotussa tilanteessa. Nämä olivat niitä rohkeita yksinäisiä, joilla jostain syystä ei ollut matkaseuraa. Yleensä kyllä koetettiin hakeutua ryhmiin matkanteossa, että voitiin kriittisissä tilanteissa auttaa toinen toistaan. Oli jonkinlainen apujärjestelmäkin: vedettiin kahdella hevosella kuormaa mäkeä ylös. Äveriaampi oli varannut puukangen paakin, joka si-dottiin vedettävään kärrykuormaan. Se ulkoni niin paljon sivulle, että apuhevonen köysiaisain varassa veti kuormaa. Aikaahan siinä meni, mutta sitä silloin riitti.

Tässä tulkoon mainituksi osa hevosmiesten kauhuvastamäistä: Sasi, Saikkala, Soikka, Pihinari, Kylmänojan mäki. Tässä vain osa, ja ne kaikki on ajat sitten eliminoitu tierakennustöiden yhteydessä. Vielä moottoriaikakaudelle siirryttäessä ne olivat vaikeita, samoin taas korvikepolttoainekaudella. Etten vain unohta pahinta näillä kunnahilla. Se oli Kovelahden salmia lauttaliikenteen aikana ennen siltoja. Nyt siinä on jo toinen silta. Siellä tuli vahinkoja tämän tästä.

LAIVALLA KYRÖSJÄRVEÄ PITKIN

Nyt kun tässä kerronnassa olen Kyrösjärven vesireitillä, niin siitähän vähän. Siellä liikennöi Kyrösjärvi-niminen laiva välillä Kyröskoski—Heittola. Se poikkesi tietysti eri laitureissa ja kuljetti matkustavia sekä tavaraa. Tavaraliikenne Parkanoon ei ollut suurta tällä reitillä, mutta matkustajia kulki aika tavalla. He sitten käyttivät paljon kesti-kievarikyttä, jonka homman pidossa Heittolan rannassa vuorottelivat Viljakka ja Vilppo, Parkanossa Urho ja Viinikka.

Selostukseni tästä matkareitistä jää lukijalle hataraksi, ellen vielä jatka. Kyröskoskella oli maakannas, jonka terveet, liikuntakykyiset ylittivät kävelen. Kapearaiteinen rata vaunuineen vei matka-ym. tavarat "alarantaan", josta sitten taas lähti laiva Siuroon. Se oli silloin tärkeä rautatieasema.

Ammattiajureiden ulkoiset tunnusmerkit olivat niin selvät, että sen huomasi kuka tahansa. Kärryn lavarakenne oli tavallista pidempi, ympäröity matalalla sivulaudoituksella ja lepäsi "klossin" välityksellä akselilla. Varusteina lavalalla tavallisesti loimi hevosta varten, toinen mahdollisesti kuormaa varten, pääpussi, johon laitettiin voimakkaamat appeet syöttöpaikoilla sekä juotoämpäri. Eräät hevosyksilöt olivat niin tarkkoja oudoista hajuisista juoma-astiasissa, juotavan veden laadusta puhumattakaan, että kärsivät kovaa janoa ellei kaikki ollut aivan puhdasta.

ÖYKÄRI-JAAKO JA HÄNEN HEVOSENSA MYRSKY

Eräänä ajanjaksona voitiin puhua ajureiden keisarista. Sillä tarkoitettiin "Öykäri-Jaakoa" — Jaakko Hartus-

niemi oikealta nimeltään. (Juha Jaakko Hartusniemi, synt. 24. 7. 1870 Parkano, kuoli 16. 12. 1947 Parkano). En tiedä, mistä moinen kansan käyttämä nimi johtui. Se keisari nimitys johtui taas paremminkin hevosesta ja sen suorituksista (ei miehen). Jaakolla oli uljas, suurikokoinen liinaharjaori Myrsky. Sen säkärkorkeus oli 12 korttelia, ja kaupoista ei tahtonut saada niin suuria kenkiä kuin etukaviot vaativat. Kuorman vetokyky oli n. 200—300 kg enemmän kuin tavallisilla maataisilla.

Jos oli hevonen erikoinen, oli mieskin omalaatuinen persoonallisuus, täysi luonnonlapsi askeettisuudessaan, yksinään elävä vailla oikeata kotia ja kodin lämpöä. Jonkinlainen kiintopiste oli Kirkkojärven takana, mutta eipä siellä paljon viihdytty. Työnantajiansa, kauppiaiden, ajotarjouksia hän täyttikin sitä mieluisammin mitä pidempi oli matka. Siihen oli luonnollinen syy. Reissussa ollessa huolto pelasi, maksua vastaan sai määräpaikoin ravintoa mies niikuin hevonenkin. Yösijan saanti tahtoi joskus tuottaa vaikeuksia. Hoitamaton tukka ja parta sekä vaatetuksen ja kehon epäpuhtaus syöpäläisineen olivat ne syyt, joiden takia häntä karsastettiin eräin paikoin. Joinakin vuosina Jaako kuljetti Myrskynsä kanssa valtavan määrän tavaraa, ja kilometrejä kertyi tietysti paljon myös.

Mutta perin lyhyeksi jäi tuon uljaan luontokappaleen elon aika ja loisto. Kurjat olosuhteet sekä aliravitsemus johtivat siihen, että Myrsky raivostui Kaivopuiston puomissa, nappasi hamppaillaan Jaakoa käsivarresta, heilutti jonkinkerran ilmassa, löi maahan, iski etujalallaan. Siihenpä olisi Jaakon elontaival päättynyt, elleivät sivulliset olisi päässeet auttamaan. Kuitenkaan ei hän enää toipunut kunnolla tuon käsittelyn aiheuttamista vammoista.

Myrskyä kohtasi sen tallikatoksessa eräänlainen tapaturma, joka teki lopun sen kärsimyksistä. Sen takaa huolimattomasti poistettu lanta nousi jäätyessään ylikorkeaksi etupään jäädessä syvennykseen. Voimat eivät enää riittäneet pitämään valtavaa luustoa pystyssä. Sinne Myrsky kupsahti syvennykseen ja tukehtui.

Ei Jaakokaan kauan elänyt sen tahtuman jälkeen.

*Sinä istut polvellani —
Sinun suuret silmäsi
katsovat minua —
suoraan, rehellisesti,
kysyvästi.*

*Rakastan Sinua lapsi —
Tahdon antaa
Sinulle kaikkeni.
Tahdon opettaa Sinulle
vain suurta ja kaunista.*

ANNELI LAURILA

LAPSI

*Tahtoisin opettaa
Sinua elämään,
mutta kuinka voin,
kun en osaa aina
itsekkään elää —
oikein ja kauniisti.*

*Kunpa osaisin asettua
Sinun tasollesi, lapsi —
Kunpa osaisin oppia
Sinulta jotakin,
kunpa en vaatisi
Sinulta liikaa.*

*Jumala, Sinä asetit
Lapsen esikuvaksi ihmiselle.
Opeta minua olemaan niinkuin
tämä lapsi.*

AILI SIROLA

PUHETTA NUORESTA PAROONISTA

(Kunniamaininta)

HENKILÖT: HIEROJA JA HIEROTTAVA

"On tämäkin! Alastomana käsiteltävänä pitää olla petissä, vaikka henki menisi. Aih ja voih! Kireät suonet, hauislihas ja pohkeet."

"Niin ja sitten piti kertomani, että se nuori parooni oli vallan mahroton, kun sikseen tuli, meinaan, että priihaltti-päälle. -- Kas tuassa on sen pesäpaikka, ihan ristiluiren välissä. Tuntuuko tää ittestänne kireeltä paikalta?"

"Ei niin kovaa! Kestäisikö tätä elefanttikaan?"

"No en mä sitte niin krouvisti. Kuulkaas ny! Reissunkis se tuli Uuteenvatuseen ja nosti talakooväen ruakapöyrän pystyyn --"

"Hellittäkää nyt vähän, vai täytyykö teitä tukistaa, että uskoisitte!"

Ei tästä mitään tu, kun noin riuhroute. Pitäs tässä saara tyänsä tehra, kun omasta pyynnöstänne on siihen ruvennu."

"No, mutta kun tahtoo ihan hengen viedä. Käsitelkää toki hellemmästi!"

"Sillä nuarella paroonilla vallan riuskat otteet oli, eikä se välittäny kuinka siinä kävi. Pöytä pystyyn vain."

"Ai ai, joko taas minua kidutatte, vaikka varoitin!"

"Kyllä tämän kärsii. Suatta ruinaatte, mutta kun olette niin kränä ihminen, ihan giftig, noin sanoisi nuari parooni, kyllä sen useesti kuulin, vaikka en tiärä, mitä se sillä tarkotti, mutta ruattiksi minunkin piti oppia se sanoon. En minä kaikkia sanoja muista, kus se puhu niitä niin palijo. Se oli vissisti sitä ruattin kiältä tai mitä hän oli."

"Kerro hyvä ihminen, miten sen pöydän kävi!"

"No ei siinä sen kummemmin. Meni vain viilit ja piimät, vellit ja soosit, sahrin ja potaatit permannolle ja varit yhressä klimpissä, joitakin pirstaleina tai raihiomissa nähty. Ei me sen kimppuun käyty, sen paroonin, meinaan. Ei saatu kiinni. Ei ehritty. Ällisteltiin ensin aikamme ja sitte kun mentiin röyhtäillen ja täysin mahoin, ei sitä missään ollu. Taisi olla katolla, juu siällä vissiin, ihan takuulla korsteenin kanssa. Ei sitä nähty ja ei kai välitettykään. Ei sitä olis rangastu kummiskaan, kun se oli nuari pa-

Parkanon Paroonin pojasta Hollywoodissa otettu kuva. Lähetetty v. -21 Sandra ja Kalle Vienolalle.

rooni ja siitä tykkäs monet. Luulen ettei sitä olis kyennyt täysin mahoin riepoottaan. -- Teillä on peijakkaanmoinen maha. Ei se vastaa, vaikka kuinka vel-lais. Tämmöttiä ne on kaikki leikatut mahat. Hyvin onkin tua arpi käynyt näkymättömäksi. On siitä tiätysti aikaa-kin, kun se on viilletty auki ja siitäkin on palijo aikaa, kun se nuari parooni oli varsaiässä ja teki niitä mahrottomia kolttosia."

"Hui junkkeri, kuinka sinun kätes puristaa ja survoo. Aiotko tehdä minus-ta hakkelusta tai muusia? No sillälailla, sillälailla. Kyllä hieroja osaa, jos tah-too. Mutta nyt en ole vielä kuullut, olit-teko ehtineet syödä, ennenkuin nuori parooni kaatamalla tyhjensi pöydän?"

"Tottakai oli syäty. Kuinkas muuten olis oltu mahapakkosilla. Vatusessa oli hyvä ruaka ja sitä kyllä riitti. Ei se kos-kaan kesken loppunu. Parassa oli aina

lisäämisvara. Kai se nuari parooni suutu siitä, kun ei isäntäväki huomannut kääntä sitä syämään!”

”Joutuiko nuori parooni maksamaan rötöksensä!”

”En mä sitä tiärä, kun ei tullu kysyttyä. Seuraavana pyhänä olis voinu, kun se tanssitti mua siällä Jokiharjun riihessä. Sillä paikalla on ny koulu. Se nuari parooni oli sitte hyvä tanssittaja. Ja se sano mulle siällä riihessä, että jos hälle nousee naimakuume päähän, niin minut hän ottaa akakseen, eikä ketään muuta. Ja minä tykkäsin siitä ja se sai tehrä minulle tahtonsa mukaan, mutta eihän se muuta kun pussas ja halas ja samaa se teki muillekin plikoille ja minä olin niille kiukkunen ja nousin riihen parvelle ja purotin siältä orsia tanssilattiaan. En ihan plikkojen päälle meinannu eikä mennykkään, mutta kaikki lähti karuun, heilaparit ja yksinäiset, mutta

nuari parooni jäi ja sano, että hän tahtoo itte olla die steuerleute, enkä minä ymmärtäny, mikä se tahto olla, kun se puhu taas sitä kapulakiältä, irvisti ja nousi kiukaalle ja siitä parveen, josta minä hyppäsin alas ja yritin juasta ovesta ulos, mutta nuari parooni hyppäsi perääni ja veti minut nurkkaan, jossa oli rukiin pahnioja ja minä huomasin, ettei sillä tainnu olla viisaat meiningit ja minä jo huusin rumasti, taisin oikeen kirotta ja nuari parooni ojensi komean varrensuaaraksi niin että pääläki ulottui

nokisiin paraiin, puristeli nokea vaateteistaan ja sanoi: Fi dong! Olen aatelismias ja gentlemanni ja muutenkaan en koske rahvaaseen, sillä se sinä olet ja ki-roilet kuin kuppariämmä. Korea nuari parooni kattoi minua halveksuvasti ja minä häpesin hävyttömiä sanojani ja varsinkin kiroleimistani, mutta nuari parooni lähti ylväänä riihestä ja lukitsi riihen oven, sillä hänellä oli riiheensä avain. Minä ryskytin ovea ja otin kiukaasta suuren kiven ja hakkasin sen avulla vihasesti ovee, mutta ei se särkynyt, vain joku lovi siihen jäi. Se oli pahuksen vahva ovi.”

”Älkää minua hakatko! En minä ole se ovi.”

”Anteeksi, kun minä viäläkin kiivas-tun, kun sen riihivankeuren muistan. Minä porasin vallan ulvoen, kun istuin siellä peluläjässä ja vartosin, että kai se nuari parooni katuu ja palaa pian riihel-takasi ja avaa oven, mutta tunnit kuuluivat ja linnut heräsivät visertämään riihen ympärillä puissa. Tiesin aamun tulleen ja minun pitäisi ehtiä kotiin lehmä lypsämään, etten saisi selkääni. Kyllä minä siinä tuskittelin. — Kääntyisittekö, että saan hieroo toisenkin kyl-jen. — No näin on hyvä.”

”Täytyikö jäädä riiheen koko päiväksi tai miten pitkäksi ajaksi?”

”Niin minä siällä jo aattelin, että tänne mun on ny kualetava. Viimein äkkäsin, että voisin tunkea itteni luukusta ulos. Se oli niin mukavasti siällä kiukaasta taholla ja ihan ryntäitteni tasolla. Minä avasin sen luukun, pistin pääni aukosta ulos ja tuumasin, että kun pää mahtuu, niin tottakai koko kroppakin, mutta hartiat ei mahtunukkaan. Minä oli satimessa, kun sen saanu päästäni takasi. Hiusnuttura ja siinä olevat kutta-perkkaneulat pisti vastaan. Sillon ne oli ihan myötäsukaan, kun pääni ulos pistin, mutta ny ne neulakkin meinas puhkasta niskan hajalle ja käteni ei mahtunu luukusta ulos nutturaa hajottamaan. Ny minä ulvoin pahemmin kun ikinä koskaan ja huusin apua. Sitte kauhukseni näin nuaren paroonin tulevan riihi-tiällä. Hän oli kuullu huutoni, vaikka oli hän puheensa mukaan ollu jo puoli-tiässä tulossa, kun minun karjumiseni oli alkanu. Kun hän näki minun pääni

olevan siihen luukkuun juuttuneena, niin hän irvaili: ”Kas lahnaa, kun yrit-tää muikkuverkosta ulos.” Nuari pa-rooni yritti ensi alkuun riihen pualelta saara mua luukusta irti. Hän käänsi ja väänsi hartioitani —”

”Voi turskan pyrstö, älkää olkapää-täni irroitako, vaan jatkakaa hieromis-tanne rauhallisesti, kun kertoillette. Nuori parooni ei tietenkään onnistunut yrityksessään?”

”Kyllä sitte, kun käskin mennä hajot-taan hiusnutturani. Hän juaksi ulos ja singotti hiusneulat ruahikkoon ja sillon sain verettyä pääni luukusta riihen pualel-le ja luikahrin ovesta ulos ja nuari pa-rooni juaksi perässäni ja huikkasi anteeksi-pyyntöjään. Lähti muina miähinä käveleen, kun tiällä yhyritin omilta teiltään palaavan kylän pelimannin, sen, joka oli illalla Jokiharjun riihessä oma-tekosella viululla vinguttanu tanssin tahrin. Se miäs oli vähä pihkassa minuun ja sano koko yän ettineensä mua joen- ja järvenrannasta ja mettästä ja joka paikasta ja täällä sinä olkikin ton nuaren paroonin kanssa. Mitä te oikeen teitte? Noin se pahkusi ja minä ärjäsin, ettei mua tartte pelimannin hakee. Se miäs levitti minusta huhuja kylällä. En mä niistä välittäny. Tykkäsinhän minä nuaresta paroonista, vaikka kurillaan se mua pussasi ja halaili ja tanssitti niin, että riihen permanto notkahteli. — Käänny vielä vattalles, niin hiaron pa-karoitas!”

”Voi sarvekas, kun käsittelet lihaksi-ani kovaa. Vähempikin riittäisi.”

”Ei ole toista noin kranttua ihmistä. Eikö sinun kranttys mitään kestä? Ei tätä toisin voi tehrä, kun vähä ei tehoo. Niin se nuari paroonikin tapas sanoo, kun sattu tekemään suuremman pahan. Helpotus se oli koko kylälle, kun meni sinne Ameriikkaan. Siällä se pääsi heti vilmitähreksi, kun se oli niin ihmeen kaunis miäs. Se anto mulle kuvansa muistoksi. No ny saa tämä hiarominen riittää. Keitä ny kahveet, sillä kyllä tämä tyä palkan lisäksi kahveen väarti on.”

”No kyllä minäkin sen ymmärrän ja itsekin haluan juoda kupposen.” Hiero-jan mentyä kirjoitin muistiin kuulemani tosikertomuksen. Sitä on jo kolmekymmentä vuotta. Papereistani löysin tämän minä, tuntematon nimimerkki: Ilmi parkanolainen.

KAIJA AIRILA

MUMMON KERTOMAA

Parkanon perukoilla, Linnankylän laitamilla, eleli Rapakon Joonaksi kutsuttu vähäläntä mies, joka talonpaikkansa oli saanut itseltään Paroonilta.

Joonas metsästeli ja kalasteli innokkaasti. Hakojärvellä hänellä oli oma verkkolato ja kahdesta puusta tehty ruuhi. Kalapolkujen varsille, kantojen juurille, hän asetteli hevosenhäntäjouhista punottuja paulavirkoja, joihin silloin tällöin eksyi muutama lintu tai jänis.

* * *

Lähti Joonas taas eräänä kesäpäivänä tallustelemaan kalakontti selässä pitkin polkua, joka kulki Pakosaunan yli Hakoankaalle ja sieltä edelleen Hakojärven ja Lylyjärven välistä Hirvipäälle. Pakosaunan vuorella, jossa muinoin oli ollut pakolaisten saunoja, polkujenristeyksessä, tuli Joonasta vastaan iso tummapartainen mies. Tällä oli olallaan nahkalaukku, joka sisälsi kauniita koruja ja kankaita ym. "hilpetöörä". Mies oli siis venäläinen kulkukauppias eli laukkuryssä. Huonosti suomea osavana tämä sitten uteli Joonakselta: "Mi-mi-mistä tä-tä-tästä ti-ti-tie me-menee Pa-Pa-Pa-Parkanoon?" Joonas mulkaisi kysyjää, osoitti sitten Parkanoon päin vievää polkua ja virkkoi: "Jos et osaa tietä mennä, niin mee sitte mettään!"

* * *

Samaisen Joonaan herkkuruokaa oli voi. Niin perso hän oli voille, että mennessään Hakoniitulle heinäntekoon, hän söi eväsvoinsa jo matkalla.

Naapurin ratatyöläinen, Karjalais-Aaro, osti voinsa talollisilta, ja niinpä hän kerrankin osti parin viikon tarpeet yhdellä kerralla. Oli kuitenkin kesä, ja säilytyspaikoista ei tietoaakaan — voi pääsi härskiintymään. Aaro sitten Joonakselle valittelemaan, että voi oli niin pahaa, ettei koirallekaan kelvannut. "Ei voi oo koskaan niin pahaa, etteikö se aina hyvää oo", sanoi Joonas ja ryhtyi lusikoimaan.

JUHO JASKARI

SYNNYINJUHLA

*Beetlehem, kylä pieni kaukainen,
synnyinpaikka Jeesuksen, Vapahtajan,
pelastajan,
turva pahan maailman.
Sinuun jälleen katsomme,
kun synnyinjuhlaa muistamme.*

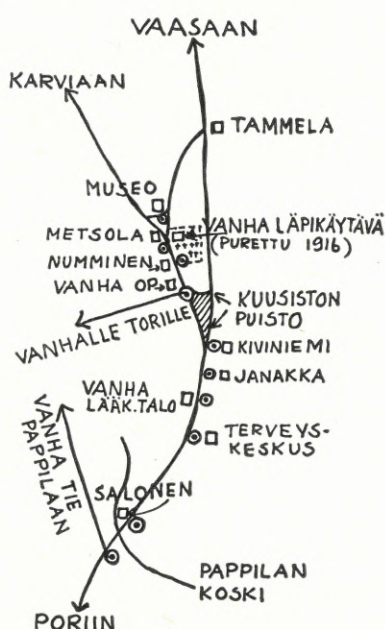
*Talot vuraat komeat
karkoitti sun oveltaan,
ei tilaa niissä löytynyt
Vapahtajan syntyä.
Vain talli, seimi, oljet sen
ol' synnyinpaikka Jumalten.
Näin syntymälles Herra,
sait arvon seimen halvimman.*

*Nyt kun jälleen muistamme
synnyinjuhlaa Herramme.
Siitä Sulle riemuiten
kiitoksemme kannamme.
Kun et sä meitä hyljännyt,
pahuuttamme seimeen syntyneet.
Vaan taaskin saamme iloita
syntymästä Jeesuksen.*

PARKANON KESKUSTAN "KATUVALAISTUKSESTA" ENNEN SÄHKÖN TULOJA

LYHTYPYLVÄT MERKITYS
MITTAKAAVA SUMMITTAINEN

Valaistus oli rakennettu öljylamppujen varaan. Lamput oli sijoitettu lasiseinäisten lyhtyjen suojaan 2½–3 metriä pitkien pylväiden yläpäiden jatkoksi. Lyhtyjen muoto oli nelisivuisten, katkaistujen kartioiden mallia. Pienempi pää alaspäin, suurempi ylöspäin. Yläpään suojana oli kartion mallia mukaleva kalotti, jonka kärki oli vinon neli-tahokkaan kulmien muodostama umpio. Suojus oli siten vedenpitävä.

Pylväät olivat nelisivuiset, höylätyt ja maalatut vihertäviksi, kulmat "niistetyt". Ulkonäöltään erittäin siistit pylväät oli sijoitettu seuraavasti:

Ensimmäinen nykyisen museon kaakoinnurkan suunnassa vanhan Karviantien ja kirkkotien välissä olleessa "nurmikkokolmiossa", jonka pohjoisrajana oli Karviantiestä kirkkotiehen museon editse käyvä, kaartava kulku-ura.

Toinen pylväs oli seurakunnan maalla vanhan, puretun läpikäytävän kohdalla

tien vastakkaisella puolella, nimismies Virtalan talon Metsolan (nyk. kanttori Roihan talon) aidan kulmauksessa, mitä ei myöskään enää ole. Tämä vanha läpikäytävä sijaitsi nykyisen vanhan hautausmaan pääportin kohdalla, tienpuoleinen päätyseinä kiviaidan linjassa. Silloin haudattavien arkut ja saattoväet olivat tällä seurakunnan maalla, josta hautausmaat lähtivät vuorollaan tien poikki läpikäytävän lävitse hautausmaan puolelle. Tämä toinen pylväs oli siis saattoväen takana vasemmalla puolella, mutta etelään päin mentäessä tien oikealla puolella. Seurakunnan raja kulki silloin niin, että Metsolan maantien puoleiset portaat olivat puoliksi seurakunnan maalla.

Kolmas sijaitsi tien vasemmalla puolella, kuten kaikki seuraavatkin. Tämä kolmas oli Nummisen mutkassa, hautausmaan kiviaidan vieressä, nykyisen sankaripatsaan kohdalla. Kiviaita oli silloin yhtenäinen.

Neljäs lyhty oli ns. Kuusiston kaivopuiston kulmassa, nykyisen Keskuskadun alueella, vanhan Osuuskassan kaakkoiskulmasta kaakkoon päin, vanhan Karviantien reunassa tien vastakkaisella puolella.

Viides seisoi vanhan Vaasantien varrella, ent. Wirzén'in kauppatalon, nyk. Kiviniemen, vanhan tontin reunassa.

Kuudes nyk. Janakan liiketalon pohjoisen puoleisesta päätyseinästä vähän pohjoiseen, tien reunassa.

Seitsemäs Nikander'in eli vanhan lääkärintalon kohdalla.

Kahdeksas vanhan Ekman'in talon ja Järvisen talon välissä, nykyisen terveyskeskukselle kuuluvan alueen reunassa.

Yhdeksäs vanhan Rantasen talon, nykyisen Lampisen talon ja Pappilankosken sillan välillä, Salosen talon kohdalla.

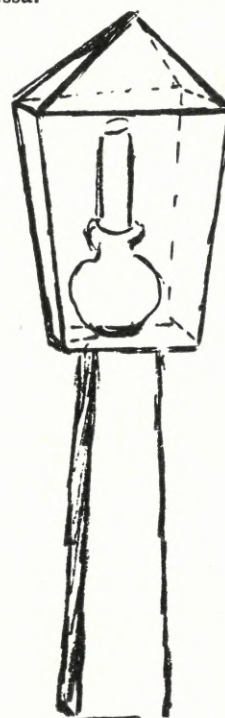
Kymmenes pappilan vanhassa tienhaarassa, joka oli nykyisen Porintien ja vanhasta pappilasta miltei viivasuoraan

tulevan tien yhtymäkohdassa. Tämä vanha pappilan tie kulki nykyisen meijerin ja ent. Veikko Kavaksen talon (omistaa nykyään meijeri) välistä.

Tämäkin valaistusjärjestelmä vaati oman huoltonsa. Itse olen nähnyt tätä huoltoa suorittamassa Janne (Johan) Nikander'in. Hänen varusteisiinsa kuuluivat kevyet tikkaat, pesusanko riepui-neen ja öljykannu.

Tämänlainen valaistus, joka nykyisen sähköön tottuneen mielestä tuntuu miltei nollan arvoiselta, oli kuitenkin sähköttömän ajan ihmisen kannalta huomattavaa edistystä. Kaikki kun on suhteellista!

Kun sähkö tuli, niin tämä vanha jäi käytöstä pois, rappeutui vähitellen, ja lopuksi jotakin pantiin talteen. Myöhemmin näin pari kolme lyhtyä Leikkosen vanhan aidan parvessa. Voipa mallikappale olla vielä nähtävänä Parkanon museossa.

Katulyhdyn summittainen piirrosmalli. Katulyhtyjä näkyy Parkanon Joulun valokuviissa 1979 sivuilla 14 ja 16, 1978 sivulla 21 ja 1977 sivulla 25.

Seurantalo Erkala 1930-luvulla.

ONNI KALLIONIEMI

VALLATTU NUORISOSEURA

Erikoislaatuiset häät Pohjois-Parkanossa sota-aikana. Kuva otettu Erkalan sisäpihan verannan edessä. Morsian Martta Ojanen Kuivasjärveltä. Sulhanen alikersantti Olavi Vesi (nyk. Ventamo). Kertoja vasemmanpuoleisen paalunvälin keski-vaiheilla sotilaspuvussa.

“Valtaus” tapahtui Pohjois-Parkanossa. Tuolloin Kihniö kuului vielä Parkanon kuntaan, ja niin Kuivasjärvi ja Kihniö olivat ikäänkuin samaa talousaluetta. Nuorisoseurakin toimi yhteisenä. Se oli perustettu vuonna 1894 kansakoulunopettaja Juho Torvelaisen ja seppä lisäkki Jaskarin toimesta ja oli nimeltään Kihniön Nuorisoseura.

KIHNIÖN NUORISOSEURA “VALLATAAN”

Kuitenkin kävi niin, että seuran toiminnan miehet tämän vuosisadan alussa olivat Kuivasjärven poikia, J. A. Vataja, J. A. Ahola, A. Vilhula, I. Ponsiluoma, Arvo Kuivasto ym. Niinpä toiminta keskittyikin lopulta vain Kuivasjärvelle, jonne v. 1917 hankittiin nuorisoseuratalo Erkala — alussa vanha, pieni kaupparakennus, mutta pian oli talossa suuri juhlasali, ravintola ym. tilat, jotka palvelevat vieläkin samassa muodossa, joskin monta korjausta läpikäyneinä. Seuran nimi myös muuttui. Siitä tuli Pohjois-Parkanon Nuorisoseura. (Kihniöön perustettiin v. 1919 oma seura — ”Kihniön Uusi Nuorisoseura”).

Syynä tällaiseen eroon Kuivasjärven ja Kihniön kesken lienee myös se, että

kyläkeskuksien välimatka oli pitkä ja tiet huonoja. Ainoana kulkuneuvona oli hevonen tai omat jalat. Talvisin käytettiin mahdollisuuksien mukaan myös jääteitä. Seuran toiminta oli monipuolista silloisissakin olosuhteissa.

VILKKAINTA TOIMINTA-AIKAA OLI 1930-LUKU

Tietenkin itsensä kehittäminen oli joksaisen toimivan jäsenen johtotähtenä. He tiesivät, että heidän vastuulleen tulevat myöhemmin oman kylän ja kunnan asiat. Esiintyminen ohjelmallisissa iltamissa oli kehittävää tulevaisuutta silmälläpitäen. Puheet, runot, näytelmät, tanhut sekä urheilu olivat harrastuksia, jotka veivät nuorison yhteen montakin kertaa viikossa. Isot näytelmät kuten ”Roinilan talossa”, ”Ilmarinen ja Pohjolan neito” sekä kymmeniä muita kuului näytelmäharrastajien ohjelmistoon. Ohjaajina toimivat kylän kokeneimmat näyttelijät. Mistäpä olisi saatu varat ohjaajan palkkaukseen.

Samoin oli urheiluharrastuskin oma toimisuuden varassa. Kun paikkakunnalle tuli voimistelua harrastava kansakoulunopettaja Reino Heikkinen, perusti hän miesvoimistelijajoukkueen. Hänen siiryttyään muualle lähetettiin

Vierumäelle kouluun kaksi poikaa (Einar Luisenniemi ja Oiva Yliruusi), jotka huolehtisivat tämän jälkeen harrastuksen jatkumisesta.

Mitään urheilukenttiä ei kylässä ollut, vaan suorituspaiikat katsottiin ympäristöstä kutakin lajia varten erikseen. Juoksut suoritettiin nykyisellä kolmostiellä seuratalon kohdalla. Pidemmät matkat juostiin etelän suuntaan, jossa oli mies merkinä paluumatkan osoittamista varten. Korkeutta ja pituutta hyppättiin seuratalon pihassa, samoin työnnettiin kuulaa. Kiekon- ja keihäänheitto- sekä pesäpallopaikka oli Kuivasjärven pohjoispäässä Aholan lahden vesijättöalueella.

Kesäjuhlat pidettiin joka kesä. Niihin osallistui urheilijoita naapuripitäjistäkin suurin joukoin. Myös naiset olivat jo mukana kesäurheilussa.

Ennenkuin varsinainen murtomaa-hiihto tuli muotiin, suoritettiin kampsipailut Kuivasjärven jäällä. Muistan erään hiihdon, jolloin ei ollut lainkaan lunta, mutta järvessä oli peilikirkas jää. Lykittiin tasatahtia koko matka Aholan rannasta Niininiemeen ja takaisin. Matka oli yhteensä noin 10 kilometriä.

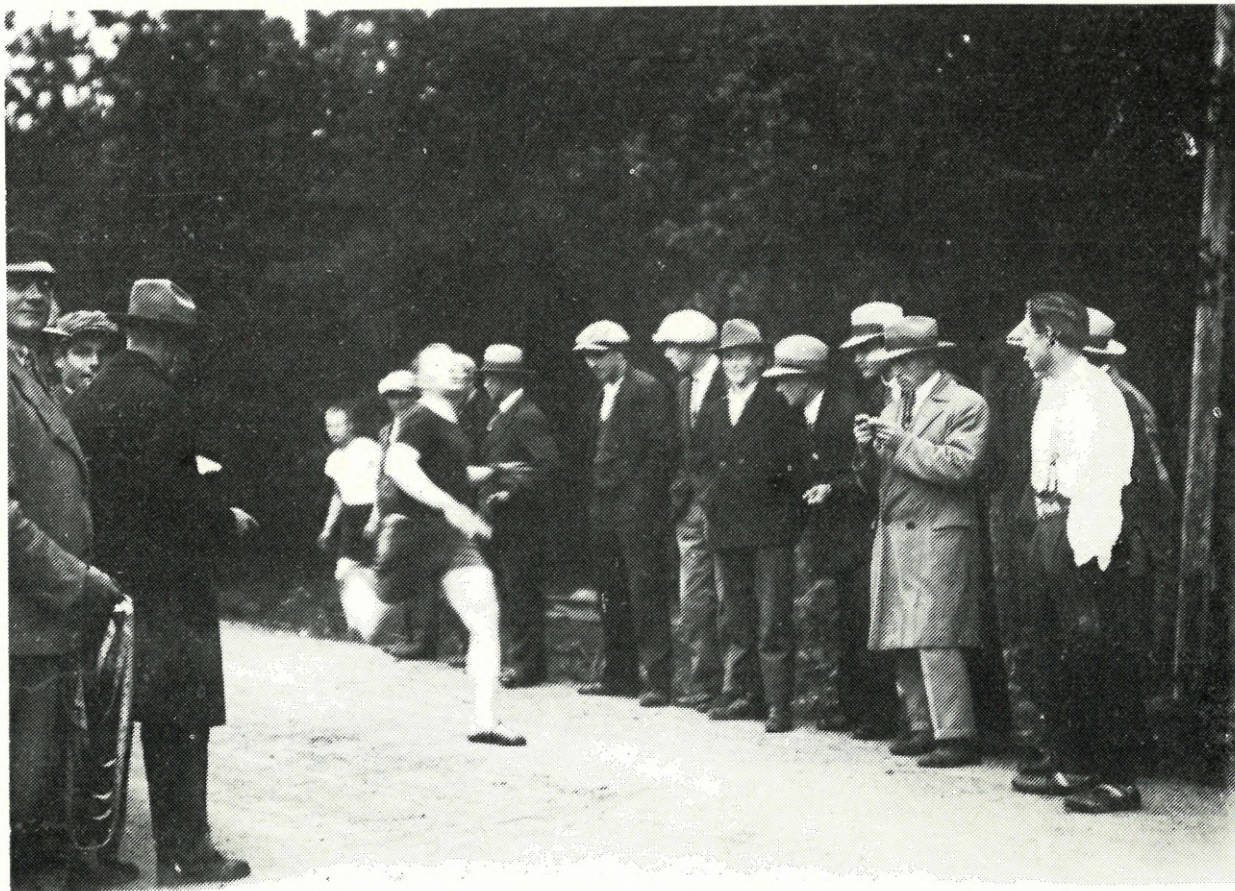

Pohjois-Parkanon Nuorisoseurajoukko kuvattuina Kosken seuratalo Nuijan seinustalla, johon tehtiin vierailuiltamaretki 1921. Ohjelmassa mm. näytelmä ”Laulu tulipunaisesta kukasta.”

Henkilöt edessä vas. Laimi Hoseus, Katri Lähde, Linnea Mäki, Sanni Hoseus, Olga Alamettälä.

Toinen rivi: Helmi Ahola, Hilda Viitaniemi, Sofia Ponsiluoma, Hilma Hoseus, Tyyne Lahti, Jenny Jylhä, Sanna Vilhula, Martta Kuusikoski.

Miehet vas. Filemon Alasalomäki, Yrjö Alamettälä, Eemil Alamettälä, Huugo Moisio, Toivo Arola, Viljo Välskilä, Toivo Lähde, Otto Viitaniemi, Mikko Hoseus, Iisakki Ponsiluoma, Jussi Toukkala (Jalasjärvi), Atte Vataja ja Samuel Seilo (Jalasjärvi). Jalasjärven pojat avasivat seuratalon ovet vierailijoille. 80-vuotiaat alleviivatut vielä elossa, sekä naisista Laimi Hoseus.

Hugo Jokipiin 100:n metrin juoksun maaliintulo 1930-luvulla. Kellossa tarkkana Viljo Välikkilä.

ILTAMISSA

Kaikki iltamat ja kesäjuhlat eivät onnistuneet kuitenkaan toivotulla tavalla, vaan häiritsijöitä ilmaantui mistä milloinkin. Järjestysmiehetkin tuli näin työllistettyä. Erään kerran tuli Pohjanmaalta linja-autolasti riihivaatteisiin pukeutuneita miehiä "rohkaisut" nauttineina. Yrityksistä huolimatta he eivät

kuitenkaan saaneet suurempaa riitaa aikaan, ja illan kuluessa höyryt jo haihtuivat päästä, varsinkin siltä, joka nuokui penkillä ja sai ylenantokohtauksen. Kaveri otti hatun hänen päästään astiaksi ja palautti toimituksen jälkeen hatun päähän niin syvälle kuin sai. Eihän riihellä voinut hatutta olla. Pian tämän jälkeen nämä riihimiehet lähtivät, ehkä vähän häpeissäänkin, kohti Pohjanmaata.

TARSIAN ISÄNTÄ LÄÄKÄRINÄ

Toinen tapaus sattui eräänä marianpäivänä, jolloin Kihniöltä tuli hevoskuorma miehiä voimiensa tunnossa, liekö heillä ollut jotakin vanhaa kaunaa. Rähäkkä oli melkoinen, ja iltamat keskeytettiin. Yksi parkanolainen sai puukoniskun lapaansa, ja haavan sai kihniöläinenkin. Parkanon poika vietiin lääkäriin ommeltavaksi, mutta kihniö-

läiset veivät omansa reellä ajaen talvitietä, joka kulki järviä seuraten Kankarinjärven, Syväjärven, Tarsianjärven ja Sulkuejärven kautta. Syväjärven ja Tarsianjärven välinen kannas mentiin Tarsian talon pihan läpi. Tarsian pihassa tarkastettiin potilaan tila, joka näytti hälyttävältä verenvuodon vuoksi. Kihniöllä ei ollut lääkäreitä, mutta pojat tiesivät nyt olevansa talossa, jonka isäntä oli perehtynyt haavojen ompeluun, mm. orihevosten "leikkaamiseen."

Kahden aikaan yöllä pojat kolistivat isännän hereille ja kertoivat asiansa. Isäntä vastusteli aluksi, koska asiaan liittyi suuri vastuu. Hän sanoi, ettei hänellä ole sellaista lankaakaan. Pojat eivät antaneet periksi, ja ehkä isäntä tunsu vastuuta myös kieltäytymisestä. Hän suostui lopulta. Ehtona kuitenkin oli, ettei potilas huuda muun väen nukkessa. Asia sovittiin isännän ehdolla, haava ommeltiin, potilas toipui ja elää vielä tänäkin kirjoitettaessa.

SOTA-AJAN HÄÄT ERKALASSA

Nuorisoseurantalo Erkala koki myös ihmeelliset häät sota-aikana. Kun kutsuvieraat, noin 200 henkeä, olivat saapuneet kauniina kesäiltana ilonpitoon, todistamaan kahden nuoren yhteisen taipaleen alkamista, tuli kaksi poliisia

sisälle ehkä noin kello 21:n aikaan. He julistivat, että häät oli heti lopetettava ja väen hajaannuttava. Jokainen arvaa, mikä hämminki siitä tuli, ja mikä massenusuorelle parille ja heidän omaisilleen.

Kuitenkin neuvokkuus ja naapuriapu pelasti senkin tilanteen. Noin 200 metrin päässä oli Niilo Kuivasen talo, jossa väki herätettiin ja annettiin nopea tilanneselostus keskeytetyistä häistä. Isännällä ei ollut mitään sitä vastaan, että häitä jatkettaisiin hänen talossaan. Niin alkoi tarjoilutavaroiden siirto Kuivaselle. Työssä oli mukana paljon apulaisia. Kuivasen isäntä naureskeli portailla ja toivotteli vieraat tervetulleiksi. Hieman hän ihmetteli, että kuinka näin äkkinäinen muutos talon elämässä on mahdollinen.

Aitaan vietiin sahti, ja pöytä aitan edessä oli vilkkaassa käytössä antimineen. Muu tarjoilu tapahtui päärakenuksessa ja taidettiinpa siellä vähän tanssiakin. Näin oli Niilo Kuivasella valta ottaa vieraita taloonsa. Sinne ei lain koura yltänyt.

Sitä en ole kysellyt, unohtuiko nuorelta parilta jotakin kysymättä virkavalalta sotalakien voimassa ollessa, mutta se ei olekaan nyt pääasia, vaan ihmeellinen muisto, jota olin itse paikan päällä katsomassa.

OLETETUN YKSINÄISYYDEN ELEGIAT

Sanat pitkällä marssilla halki makulatuurisen autiomaan;
saavuttamattomat totuudet eivät keskity muun pohdintaan kuin hyväksymään hiljaisesti
kirjoituspöydän anatomian.
Juuri nyt vastikkeettomat lauseet, perusteettomat väittämät, luetteloidut totuudet raukeavat:
ajatus kaivaa hautoja, sanamme tuhatkertaisesti turhat ja vailla merkitystä.
Pysähtynyt liike,
hiljaisuuden vastarinta,
nännirivistön tiedonjano olemattomaan maitoon.
Lauseet ovat lauseenvastikkeita,
korvikeaineiden käyttö lisääntyy —
väärinkäytöstä tulee Ongelma.

Ummehtuneen ympäristön ääneenvaikeneva nikotiini lamaa järjen potenssin,
kyvytön virkamiehisyys ei jää kiinni bakkanaalien muusien salavuoteudesta.
Kukaan ei anna,
anna sateen levitä lanteitten metsään.
Kukaan ei anna,
anna lanteitten levitä pölymetsien tuulettomissa arkistoissa.
Eikä kukaan jää kiinni
metsään johon on menty,
sillä vankila jossa kalterit ovat kätkössä,
on nimeltään Jokin Vapaus.

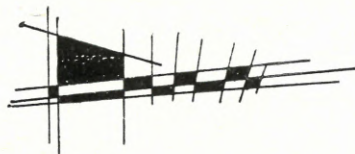
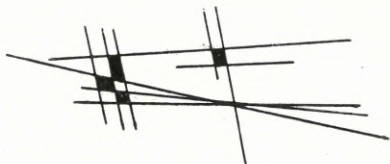
Vapahtaja ei palaa,
vapahtaja ei anna vankilan palaa;
en palaa enää tänne missä
vain kytellä voi palaa.

Yhteiskunnallinen hoito on vieroitusta, vaikka tärkeämpää olisi yhteisöllinen vierihoido,
valtion äidillinen ymmärrys ja sanattomien tunteitten kapina.
Äly tekee vastarintaa vain niin pitkään
kuin sille syötetään aitouden koodeja;
kun turta tiedottomuus on rakentanut majansa pyrkimysten lähtökohtaan,
olemme rauniot, lepraa riutuvat rapautuneet tiilet.
Laitostuneet sylit nielevät lasten tiedonhalun,
marionetit sipsuuttavat vinyylin pulssin mukaan
ja ennen hidasta tukehtumista ovat sydänäänät samat:
mekaaniset:
Sama rahina on askelien.

On järjetöntä odottaa ja pelätä kuolemaansa,
joka on jo meissä.
Se on itsepelko.

Tilaisuus valittaa ääneen tarjoaa itseään julkeasti.
Se on myynnissä, sitä ei kukaan osta.
Päivät nuokkuvat kohti loppumattomia iltoja pitkinä kuin autioitten teitten matkapuheet.
Askel laahaa kahleitten tahtiin, rytmi ei ole Itseäänselvyys;
se on kesytetty puro, seisova vesi,
verille ruhjotut huulet.

Eikä aina,
eikä koskaan tiedä todellisuuden suhdetta kuviteltuun.
Unelmat — niitten rakentamiseen tarjotaan urakoita Äänekkäitten Huutojen Basaarissa.
On valitettava ääneen,
laulettava hampaitten takaa pohjattoman yksinäisyyden elegiat.
Unelmat — mistä on pienet ihmiset tehty?
Unelmat — niistäpä niin on pienet ihmiset tehty,
Tämän Ihmiskunnan anaalissa vaiheessa.

HISSUTELLEN

Varsitien jalasten urat olivat hyvin jäädytetyt ja höylätyt. Tämä oli tapana, jotta tukkireet liukuisivat mahdollisimman kevyesti raskaiden kuormien alla. Tie solui varastoalueelta pitkin suon laitaa kohti hakkuutyömaata. Lotit olivat hakavalla kankaalla kapean suon molemmin puolin. Kävelin loteille päin mittausvälineineni aamuhämärissä. Vastaani tuli jo ajomies Matti ison mustan hevosen kanssa. Ties kuinka aikaisin hän oli lähtenyt liikkeelle. Hevonen pysähtyi melko lailla olemattoman mäennypylän juurelle ja katsoi Mattia, joka istui kuorman päällä.

Matti nousi kuormalta ja käveli hevosen eteen. Hän taputti hevosta kaulalle, korjasi näennäisesti valjaita ja lähti kävelemään edeltä. Hevonen seurasi perässä. Kuormassa oli kolme pölkkyyä, joten painoa ei ollut kovin paljon. Toisilla ajomiehillä oli yleensä viisi, kuusi tukkia kuormassaan.

Matti ja Musta olivatkin aivan verraton pari. Olin seurannut heitä aina kun töiltäni ennätin. Ei Matti ensinkään hävennyt, vaikka hänen ja hevosen päivittäinen urakka jäi paljon pienemmäksi kuin toisten. Muut ajurit pyrkivät kilpailemaan tuloksillaan. Matti saattoi jutella hevossensa kanssa pitkiä aikoja metsässä. Hevonen kuunteli ja tuntui toisinaan aivan inhimilliseltä. Joskus varsitiellä Matti joutui hoputtamaan Mustaansa. Ihan noin vain, pahaa tarakoittamatta hän sanoi: "Koitahan nyt Musta vain vetää." Menipä hän joskus itsekin työntämään.

Musta ihmetteli kiirettä, mutta kun Matti selitti, että ollaan toisten tiellä, al-

koi Musta pää riipuksissa surullisen näköisenä kiirehtiä kulkuaan.

Kerran näin kuinka Kalle-niminen ajomies ohitti hitaasti laahustavan pariskunnan viiden tukin kuormalla umpihangen kautta. Mutta kyllä siinä kirottiinkin ja lyötiin suitsenperillä huomattavasti pienempää hevosta. Matti ja Musta pysähtyivät paikalleen ja molemmat katsoivat ohitusta ihmeissään. Tuntuivat vielä ajattelevankin samaan tapaan: "Mihin lienee noilla kiire!" Ne katsoivat toisiinsa ja lähtivät verkkaan jatkamaan matkaansa.

Lotilta varsitielle tulevissa palstateissa käytettiin oksia tien poikki, jotta ne jarruttaisivat reen kulkua alamäessä. Kerran tapasin Matin ja Mustan tällaisen mäen päältä. Mäki ei ollut suuren suuri, olipahan niin pieni, ettei siihen oltu oksia aseteltu. Hevonen seisoi ja pyöritteli päätään. Kuormana oli yksi tyvitukki ja pari pientä latvaa. Matti oli suitsissa ja kehotteli Mustaansa lähtöön. Hevonen vain pudisteli päätään, inahdi jotain ja katsoi taakseen Mattiin.

Lopulta Matti lähti tutkimaan tilanetta. Hän tutki reen jalakset, josko ne olisivat kannon tai muun esteen takana. Mitään ei näkynyt. Hän korjasi valjaita pistämällä käden länkien alle ja oikoili hevosen harjaksen karvoja. Musta vain pudisteli päätään. Lopulta Matti äkkäsi syyn. Hän veti muutaman oksan kaadetun puun latvustosta reen raiteille ja heti Musta lähti liikkeelle.

Näitä Matin ja Mustan toilausksia seurattessa tuntui ihmeelliseltä kuinka nämä kaksi luontokappaletta olivat niin hyvässä yhteisymmärryksessä. Hevonen

oli melko iäkäs ja oli ollut Matin kanssa useita talvia metsäajoissa. Molemmat olivat sen verran vanhoja, etteivät olleet edes sotaan joutuneet, elettiin vuotta 1950.

Ajopari kävi öitä kotona, eivät asuneet kämpällä kuten muut. Pimeästä pimeään kesti päivä, mutta tiet olivat tutut ja kotipirtissä kuten kotitallissakin oli varmasti mukavampi olla. Pelkäsivät varmaan, että toiset miehet kumminkin leukailisivat heistä je heidän juohevuudesta. Sodan jälkeinen metsämiesjoukko olikin riehakkaampaa kuin myöhempi. Työn piti tapahtua. Puheet olivat vähän karkeanlaisia. Kullakin oli omat sotatarinansa. Osin oli tosin oltu samoissa paikoissa, mutta aina tahtoi syntyä erimielisyyttä siitä miten silloin ja silloin olisi ollut toimittava. Matti kun ei ollut ollut siellä ei hän oikein ollut tottunut yhteismajoitukseenkaan. Hän sai joskus annoksen öljyä lyhtyyssä ja puhelinpatterin radiotaan varten. Ulottuipa hänen työpanoksensa tehopakkaukseenkin asti muutamien tilien yhteydessä. Hitaasti, mutta varmasti ajopari kulki joka päivä pitkin varsitiötä ja kuutiojalkoja kertyi heidänkin nimiinsä.

Joskus kun juoksin lotilta toiselle umpihangessa, jotta olisin kerennyt mittaamaan kaatajien katkaisumerkkejä, näin kuinka Matti ja Musta olivat pysähtyneet varsitielle katsomaan tätä näytelmää. Varmaankin ajattelivat: "Nuori mies ei tiedä, ettei maailma valmistu vaikka kuinka harppoisi tai muuten kiirehtisi."

JUKKA MAHLAMÄKI

RAAMI RYTISEE 3-VUOROSSA

*Raami rytisee päivästä päivään,
kundit kalpeina töihin, töihin.
Raami rytisee päivästä päivään,
vippari kiskoo lautoja nippuun.
Raami rytisee päivästä päivään,
hakkuri repii pintoja kitaan.
Raami rytisee rytkyn, kytlyn,
kundit kalpeina töihin, töihin.*

YX MERKKARI

*Jatkuu vaativa työ,
nyt on yö.
Kello etenee verkkaan,
kaikkea tulee mieleen.
Tuntuu hieman hassulta,
jotkut saavat nukkua.
Mutta, ei auta,
taas tulee lauta.
Mikähän tuokin on,
aina käsitä en.
Merkki päähän vaan,
kaippa kelpaa, toivotaan.*

ARVI A KOIVISTO

MINUN METSÄNI

Minussa on aina ollut vaistomaista vetoa metsiin. Tunnen oloni luontevaksi sen puiden, kukkien ja eläinasukkaiden joukossa. Jo lapsuudesta lähtien olen huomannut, että eri puulajit virittävät minussa erilaisen tunnelman, ehkä sen mukaan minkälainen ensikohtaaminen kunkin kanssa on ollut.

Ennen muita puita tutustuin koivuun. Niitä kasvoi lapsuudenkotini, yläsatakuntalaisen maalaistalon, pihan ja peltojen ympärillä. Muistan aurinkoisen, lämpimän toukokuun päivän 1930-luvulta. Juoksin polvihousuineni sinä päivänä talven jälkeen ensimmäistä kertaa paljain jaloin ja jalkapohjia kihelmöi ja kutitti. Muutenkin päivä oli sellainen kuin lapsuudesta on tapana muistaa: hiirenkorvalla olevassa koivikossa kukui käki, liiterin lastukkaan vaiheilla lensi ruskea perhonen ja me koko hallavattukainen sisarusparvi juoksimme ajaen sitä takaa. Riihen takaa rinnepellolta kuuluivat äkeen päällä seisovan isäni kehoitushuudot hevosellensa.

Silloin Taata-Nestori, isäni lähes 90-vuotias isoisä, keskeytti leikkimme ja kiinnitti huomiotamme koivuihin: ”Oletteko panneet merkille, että niitä on erilaisia? Tuossakin pellon takana mäellä suuremmat suipolatvaiset ja röstötyviset vihertävät jo puoliksi lehdessä. Ne ovat koiraspuita. Heräävät keväällä aikaisin. Taas nuo valkotuohiset, pienikokoisemmat, joista oksat ojentuvat

suoremmin pois päin, ne ovat naaraspuita. Niiden latvat ovat ruskeita, eivät ole vielä paljonkaan kasvuun heränneet. Saunavihta tulee paljon parempi koiraspuusta!”

Se oli päivä jolloin ensi kerran kiinnitin tarkempaa huomiota joihinkin metsän puihin. Siitä lähtien olen aina mielenkiinnolla tarkkaillut koivujen vaihtelevia muotoja. Vasta paljon jälkeen vanhan taatan opetusten tulien tietämään koiras- ja naaraspuille toisetkin nimitykset: raudus ja hies!

Kun kevättouot oli tehty ja perunatkin istutettu Kustaan päivän aikoihin, otti isä meidät pojat mukaansa pehkunevalle. Polku sinne vei synkkien kuusimetsien halki. Kuusia ei aivan kotipiirisä ollutkaan, joten koin uutena voimakkaana elämyksenä viileän hämärän niiden alla ja pehmeän sammalmaton, jolla oli äänetön astella. Äkkiä alkoi kuulua linnun ääni kuin heleä tiuku kaikuen joka aukkoon ja katveeseen hiljaisen havukaton alla. Lintu oli oluentiputtaja, selitti isäni, ja niinpä olikin sen laulu kuin neste olisi tippunut astiaan hiljaisessa kaikuvassa kellarissa.

Pehkunevan keskellä oli harvaseinäinen oljilla katettu lato ja ladon lähellä haasioita. Haasioiden orsille me pojat nostelimme kuivamaan niitä litimärkiä, kirpeänhajuisia rahkaturpeita, joita isä suon pinnasta kuokki. Siihen aikaan oli maalaistaloissa lannan hoito kunniassa

ja turvepehkuu käytettiin paljon navetoissa kuivikkeena.

”Pehkuneva”, rahkaräme oli mäntyjen valtakuntaa. Puiden elämä siinä oli ankaraa arkea ja kovaa työtä edes nuorin ravinnon haalimiseksi. Männyt olivatkin kitukasvuisia, monet varreltaan kumaria ja niiden tasaisille suvikkaattomille latvoille lennähtelivät levottomina piiskuttamaan haasioiden vaiheilla pesivät keltävästäräkit. Mäntyjen muoto yleni salskeammaksi vasta saarekkeissa ja suon laidoilla, jossa ne kasvoivat pituutta kuusten kanssa kilpaa.

Nuo lapsuuden kokemukset eri puista sävyttävät kai tunnelmiani niiden äärelä vieläkin. Kun kohtaan koivikon, aistin siinä voimakkaan elämänilon, näen myös valon ja varjon kohtalokkaan vaihtelun sekä luontoon kuuluvan jännityksenkin kuin koiraan ja naaraan välillä.

Vankka kuusikko heijastaa rauhaa. Siellä helähtelevä tiltaltin, tynnyrilinnun vienoilainen, tasatahtinen laulu rentouttaa ihmistä ja näissä kuusimetsän konserteissa on mahdollista kokea niin harras tunnelma, että harvoin muualla.

Mänty on arkipäivän puu. Sen ympärillä leijuvat rahkan, suopursun ja pihkan toimekkaat tuoksut. Mäntymetsissä tulee ajatelleeksi asioita taloudellisesti: mikä on harventamisen oikea ajankohita, mikä merkitys on runkojen vähäoksaaisuudella!

TYÖMATKA LAPSUUDEN MAISEMAAN

Sininen viitta: "Poltinkoski" poikkeuttaa kylätielle, joka Sivulanahteen lasketeltuaan kiertyy vainioiden syrjiä ylös Holmanmäelle. Jaakkolanjärven silmäys selässään se helpottuu hetken suoraksi, huoahtaa Tuomistonmäellä, ropistaa Haaviston nurkkapielestä Mossalle, notkahtaa Porrasnevan päästä Lampisenkankaalle, hylkää vanhan tien mutkat oikaistessaan kohti rautatietä ja kajahtaa sen alitse. Tie katu kiirettään Korpiluoman sillalla ja lähtee sitten nouseskelemaan kohti Harjua pudottaen mennessään kuin huomaamatta sivutien alas kuusikkoon, luiskahtaa mäellä Lehtikoskea kohti virtaavan Harjun mutkaiseen selkään.

Kuusikkoon pudonnut sivutie kumahtaa hetken mutkeltuaan Mäkelänkosken sillalle, jonka alitse koski virtaa Lehtijärveen. Rannan vanhat, tikkojen pesimät haavat kuuntelevat kunnioittaen, välillä havinallaan aplodeeraten kosken ikuista sinfoniaa. Kuivana kesänä voi kuulla sen elegian tai syksyisenä kuutamoyönä nocturnen. Syysmyrskyn finaalin vaimentamana koski alistuu talven hiljaisuuteen. Koskenniskan puolella päilyy Ylinenlampi, jonka takana rautatien harju peittää Marjolammen. Turkki-laistenmäki ihmettelee lampien peileistä rautatien viiltämää, paljaaksi-parturoitua lakeaan. Kummallinen nimi! Tarina kertoo, että joskus yli sata vuotta sitten mäellä olisi ollut turkki-laisten leiri, mutta tuskin täällä sentään turkkilaisia on ollut. Ehkä Lehtijärven talon lahjaksi saaneen tsaarinupseerin tummia kasakoita, jotka mäellä harjoituksiaan ovat leikkineet.

* * * *

Sillalta tie nouseskelee matalaan mäkeen, jossa harmaantunut mökki kuin vanhus, on huivi silmilleen valahtaneena jo vuosia odotellut asukkaita. Seuraan vain risakattoinen, haalistunut leikkimökki ja koivun horjauttama sauna. Piha ja saunapolku ovat tarpeettomuuttaan sammaloituneet. Vain ukkosen haavoittama pihakoivu ja keväiset kullerot elävät omaa elämäänsä.

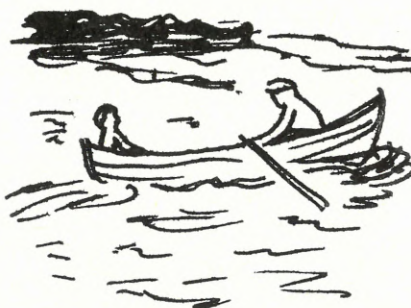
Vuosien jälkeen keväällä mökki sai asukkaan. Narulla kuivamassa riippuva pyyheliina ilmoitti siitä ohikulkijoille, ja kevätiltojen hämärissä loistavat valot naapureille. Kaikesta päätellen asukas oli tullut varsin tuttuun paikkaan ja aikoi viipyä käymistä pitempään — tuskin kuitenkaan yli syksyn.

* * * *

On helteistä päivää enteilevä keskusven varhainen aamu. Tien takaa puiden välistä näkyy järvi, jonka tyventä pintaa rikkoo aamusyönnille nousseen ahvenen puikkaus ja yllä kiitävän pääskyn kaarien varjo. Järvi kuin nukkuvan lapsen tyvenet kasvot. Aidalla naksuttavan kivitaskun aamu-uutiset katkaisee naapurista kuuluvien maitoastioiden kalina. Järven takaa Savelasta kuuluu niitokoneen vaimea ratina. Aurinko on kivunnut puitten latvoihin ja kurkistaa sisälle akkunasta, huomaa verhojen välistä keski-ikäisen miehen, joka pöydän ääressä täyttelee eväslaukkuaan. Mies hakee kamarista jotain papereita ja astelee sitten pihassa seisovaan autoon, peruuttaa sen tielle ja kaasuttaa alas notkoon. Auto pöristää savuhäntäänsä paeten ylös ahdetta ja pysähtyy naapurin pihaan.

Harvinaisen pitkä pirtti tarkastelee seitsemällä silmällään vainioiden alla lepäävää järveä. Mies nousee autosta, harppaa muovikanisteri kourassaan navetan yhteydessä olevaan korkeakynnyksiseen karjakeittiöön.

— Huomenta taas, poikkeutan tuon vesiaistiani. Käyn sitten ehtoolla takaisin tullessani hakemassa, sanoo mies navetasta tulleele emännälle.

— Huomenta vaan, jaa sinäkös se olitkin. Luulin Pekan poikenneen, kun auton ääni kuului. No miltä se tuntuu asustaa mökkiä pitkästä aikaa? Eikö siellä pelota nukkua yksin öitä?

— Mukavahan se on kerrankin asua tutussa paikassa. Saa nähdä sitten saako ensi kesänä vielä tännepäin komennuksen. Jaa että pelottaako? Mitäpä tutussa paikassa pelätä. Huuhkaja pirulainen säikäytti yhtenä yönä. Huuteli korseen päänä uuniin. Kävin säikäyttämässä sen kivellä. Muita kummituksia tai mörköjä ei kyllä ole kuulunut tai näkynyt. Ja Tapsahan vierailee siellä harva se päivä.

— Minne päin meinaat tänään mennä töihin, kysäisee emäntä jauhoja laati-kosta ämpäriin koukkiessaan.

— Tuonne Niemen maastoon kiertelemään ne seudut tänään.

— Etkös sinä mukulana asunutkin vuokralaisena Niemessä mummusi ja taatasi kanssa?

— Joo, siellä ne ensimmäiset askeleet on kai otettu ja noukkahiiren työt tehty. Vasta sotien jälkeenhän oma mökki tuohon mäkeen rakennettiin. Ei maar, pitää lähteä. Mies heilauttaa heinsä emännälle ja hyppää autoon, joka lähtiessään jättää pörinänsä kaikuna harhailemaan navetan ja pirtin väliin.

* * * *

Tienvarren ulkorakennusten jonon päättää harmaa riipi. Tässä oli ennen riihiveräjä. Mies muistaa vieläkin jalkopohjissaan veräjän pielessä olleer: karkeapintaisen kiven, jolta oli hyvä kylkimyyryä ponnauttaa yli veräjän. Vasemmalle ilmestyy kohta harmaa rakennusryhmä. Pirtti kuin kukko korkeilla kivi-jaloillaan. Ruskeaksi paahtunut päivänpuoli, jota oksien keltaiset täplät kirjoivat, mutta varjon puoli pysyy tasaisen harmaana ehkä ikuisesti. Jäkälöityneen pärekaton tilalle on tehty peltikatto. Päädyssä suurten kuusten juurella on vieläkin näkyvissä kivikasa, jossa ennen oli Saima-emännän leivinuuni. Taustalla navetta ja talli lipat vastakkain. Äkäisen musta savusauna vartioi pellon reunassa pihaansa ja mahtavan koivun suojassa kököttää aitta kuin ennenkin. Mi-

kään ei näytä muuttuneen. Tuttu talo ja piha, jonne taidettiin ne ensimmäiset karkureissut tehdä.

Eteen aukeavat Rasin pellot ja tie kohtaa uuden metsäautotien. Oikealla taas päilyvän järven takana, vainioiden päässä näkyvät Lehtikosken rakennukset. Kylän suurin talo kuin heitteille jätettynä. Kuulemma jo vuosia sekin autiona. Mutta eipä tuo ole ainoa. Naapurikylässäkään ei kai löydy enää lapsia kouluun kuin taksillinen ja ennen sen koulu pullusteli enemmän tai vähemmän opinhaluisia koululaisia.

* * * *

Pellot halkaisevalta Rasinojalta tie nousee loivaan ahteeseen, joka sukeltaa kuusikkoon. Hetken vielä ajettuaan mies pyöräyttää auton tuttuun pihaan. Täällä järven kiertänyt kylätie kohtaa toista puolta oikaisseen vanhan sivutien. Mies sytyttää tupakan ja tarkastelee autiota pihaa. Täällä ei kuulemma asuta kuin viikonloppuisin kesällä. Se näkyykin leikatusta nurmikosta. Tuparakennus valkeine akkunanpielineen suojaa pihaa tielläkulkijain katseilta. Tikkaat nojaavat porstuanpielessä, nyt toisella puolen kuin ennen. Tuvan päädyssä, portin pielessä suuren kuusen alla istuu vanha aitta seinässään vieläkin luokan paininpuu. Pihan nurkassa suuri, vinkkeliin rakennettu ulkorakennus sauna kainalossaan. Puori pihan toisella puolella. Kaikki on säilynyt lähes entisellään. Kaukaa tuttu piha. On kuin olisi yllättäen kohdannut kauan kadoksissa olleen vanhan ystävän. Yhä useampi yksityiskohta nousee kuin unesta muistiin: Kuusen juurella ollut santakasa on maatonut pois, linnunpönttö koivusta pudonnut, "linnun postilaatikko" tikkailta kadonnut, saunan vihertävä lasi kirkastunut. Pihakoivut ovat vankistuneet ja kivet kuin kutistuneet. Mieleen nousee kuva lapsuuden läheisimmistä: Mummu rukiinleikkuussa Multaniemessä hikikarpalot otsalla, taata lähdössä

aamulla työmaalleen jonnekin Kemyt-kankaalle, eno ruuhessa katiskoita kokemassa.

Silloin pienen pojan tajunnan saavuttamattomissa raivosi sota, josta vanhat ihmiset pirtin hämärissä kuuluivat puhelevan. Joku oli jotenkin kaatunut siellä sodassa ja joku haavoittunut. Enokin oli sinne sotaan joutunut lähtemään. Pojan ikävää lievensivät enon lomalletulot, jolloin riemu nousi kattoon enon heittojen myötä. Aamulla varhain he peräkanaa kävelivät alas Töllinrantaan ja kokivat katiskoita ruuhella meleen. Kaikki oli hyvin, kunnes eno taas joutui lähtemään mummun laittamat eväät pahvilaatikossa sinne sotaan. Sodan loputtua enokin palasi, mutta muuttuneena. Ei vinyt enää poikaa mukanaan naapureihin tai kalaan. Oli hiljainen ja mietiskelevä.

Vasta aikuisena poika ymmärsi: On ihmimillistä reagoida sodan kauhuihin mielensä kadottaen.

* * * *

Mies havahtuu pihakoivusta kuuluvaan peipon liverrykseen, sammuttaa hartain mielin tupakan, kerää autosta työvälineet ja vaihtaa kumisaappaat jalkaansa. Hän kumartuu piirtämään tutun pihan ja rakennukset kartalle, astelee sitten tielle, hyppää ojan ylitse ja ottaa kairalla näytteen. Piirrettyään lähtee astelemaan kohti Töllinrantaa lähes hävinnyttä polkua hapuillen. Savelan pelot käveltyään ja piirreltyään saapuu mies Lehtikosken sillalle. Siltä on uusittu betoniseksi. Tuskinpa sillan alla enää asustaa Näkki, joka ennen korjasi sillalta kurkkivat lapset mukaansa jokeen. Niin mummu oli poikaa varoitellut. Poika oli karkureissuillaan yrittänyt asiaa perätä sillan lankkujen raoista, mutta ei siellä kyllä mitään näkynyt. Semmoinen pitkäpartainen ja pelottavan näköinen otus sen kuulemma pitäisi olla. Mutta yrityksistä huolimatta näkemättä se jäi.

* * * *

Auringon noustessa kaarensa laelle saapuu mies takaisin pihaan. Näännytävä helle on kastellut puseron tummille läikille. Mies hakee autosta eväät ja avaa samalla radion, istuu portaalle varjoon ja ryhtyy syömään eväitään. Autio piha uinuu keskipäivän helteessä. Syötyään mies oikaisee varjoon ja vetää lakinlipan silmien suojaksi. Lipan alta näkyy kaistale sinistä, koivujen kehystä mää taivasta. Radiosta kuuluu hiljainen musiikki ja mies torakhtaa Veskun lauluun:

"Haihtuvi nuoruus
niinkuin vierivä virta.
Langat jo harmaat lyö
elon kultainen pirta. . ."

KAIJA AIRILA

MANTANPELLOLLA

Yrjö ja Onni tekivät tallia,
siitä saa toisetkin katsoa mallia.
Ensinnä siloiteltiin sannat,
kohta jo paukkuivat naulojen kannat.
Betoniautokin pihaan jo ajaa,
kohta jo saadaan pohjaakin valaa.
Kun pilvet välillä vettänsä heittää,
niin Marjatta kiireesti kahvia keittää.
Ja kohta jo huikkaa, että "kupari kuumaa!"
Mennäänpä tauolle, Yrjökin tuumaa.
Kun piiruja pystyy lyötiin sassiin,
niin välillä vilkaistiin vatupassiin.

Katto ja seinät ne peltistä lyötiin,
välillä Marjatan herkkuja syötiin.
Oli siinä herkkuja herkkujen myötä;
Onninkin täytyi jo löysätä vyötä.
Kohta jo valmiiksi liiteri saatiin;
naisiakin Yrjö rupes' töihin vaatiin.
"Pankaapas pinoon klapuja,
silloin on teistäkin apua."
Äkkiä päättyi se klapuretki,
jäljellä oli vain kahvihetki.
Kyllä kaikki vielä hyväksi muuttuu,
talli on valmis, ovi vain puuttuu...

SALME TÖRMÄ

AAMUINEN METSÄSTYS

Maa rahisi askelten alla. Jokainen saappaan painallus näkyi upottavassa suossa pienenä kuoppana, joka reunoiltaan alkoi hitaasti kohota ylös. Suo oli viime yönä vetäytynyt jääriitteeseen, ja ruohot hohtivat valkoisina kynttilöinä sen aavalla pinnalla. Joillakin mättäillä paistoi karpaloita, joiden maun saattoi tuntea suussaan maistamattakin. Antti kahlasu suossa eteenpäin. Valppaat silmät tarkastelivat tuttua maisemaa. Kauempana näkyi pieni, udun verhoama uoma, jossa vesi teki matkaansa pois suon sydäimestä. Rämeikön pohjoispäässä oli pari lähdeä, jotka vuodesta toiseen työnsivät vettä maan sisuksista joen juoksuuttavaksi.

Tuuli kohisi mäntyjen latvoissa ja pyöritteli vaivaiskoivurykelmiä jalkojen juuressa. Antti huomasi kaiken tämän ja samalla kuunteli ääniä etäämpää näkyvästä saarekkeesta. Parvi rastaita lähti mättäiköstä pitäen kovan räpinän mennessään. Nevan haju tuntui voimakkaana kulkijan ympärillä.

Yhä nopeammaksi kävivät Antin askeleet, mitä lähemmäksi päämääräänsä

hän tuli. Äänetöntä, joustavaa oli hänen käyntinsä, eikä pieninkään liike tullut sammalistolla ollut hänelle outo.

Saarekkeen ympäristö oli täynnä hirvenjalkia. Siinä oli myös merkkejä sarvipäitten yönvietosta; lakoontuneita kanervia ja painunutta sammalta, joka ritisten nousi jälleen pystyyn. Mudasta oli noussut näkyviin vettyneitä juurakoita, jotka töröttivät mustina keskellä sammalikkoa.

Mäen rinnasta kuului äkkinäistä hakan naurua. Se sai Antin valpastumaan. Täällä olisi teeriä, oli ollut joka syksy. Hitaasti hän otti aseensa selästään ja livautti panoksen paikoilleen, lähtien sitten varovasti kohti metsikön keskellä olevaa aukiota. Jo suolla tullessaan hän oli kuullut sieltä teerien hiljaista rupattelua niiden ollessa aamun valjetessa ateriallaan. Antti käänsi varovasti sivuun edessään olevia katajan oksia aiheuttamatta enempää ääntä kuin puissa hengittävä tuuli.

Koivujen latvuksissa näkyi teeriparvi. Mies laskeutui mahalleen ja ojensa aseensa piipun kohti nuoren koivun lat-

vaa. Siinä se oli! Juuri tähtäimessä, komea metsän lintu, riista. Vavahtamatta Antti painoi liipasinta ja yhtäkkiä laukaus kaikui koko kumpareen yli, levisi siitä suolle ja vaimentui lopulta rämeikön kiertävään kuusikkoon.

Samassa metsä oli täynnä ääniä, puista kuului useiden siipien rävähtelyä ja yksi linnuista putosi oksiston lävitse mustikanvarpujen keskelle. Sirritti silmänsä kiinni ja raukeni sitten kokonaan. Metsästäjä latasi aseensa nopeasti uudelleen ja yritti saada pois kiiruhtavia lintuja tähtäimeensä, mutta vaistoten vaaran linnut katosivat nopeasti taivaanrantaa peittävään sumuun.

Antti tuli aukiolle varomatta enää askeliaan, katkoen muutamia kuivia oksia ja riipoen kellastuneita lehtiä koivunveisoista. Mies otti repun selästään ja silmissään tyytyväinen hohde laittoi saaliinsa sinne. Tähtäimessä kohti itäistä taivasta, josta aurinko alkoi heitellä ensimmäisiä kalpeita säteitään. Syksyinen päivä oli alkanut.

SUSINEVALLA

*Erilaista metsää kohtaa tänään päivän valo.
Kuivui suo ja hakkuun alle häipyi salo.
Aarnipuitten pimennosta monikaan
ei marjaa tuokkoseen nyt nosta.*

*Ristiin rastiin kulkee täällä teitä.
Auto kuljettaa niin mukavasti meitä.
Ajatuksissani nevanreunan muistan
sekä kesäpäivän kuuman,
muistan isoisän marjaretkituuman.*

*Pyörillä mentiin pitkät matkat.
Kun päättyy tie niin kävellen jatkat,
mukana eväät ja ämpäritkin,
nevaa kohti, metsän polkuja pitkin.*

*Loppui kuusi, leppä ja haapa.
Edessä aukesi avara aapa.
Siitä ne kaikkosi marjojen perään.
Minä vain hiukan kauniita lehtiä kerään.*

*Paarma pisti ja sattui kovin.
Itkua väänsin pienen tovin.
Saapas upposi pehmeään suohon.
Äiti sanoi: "Poimihan marjat tuohon".*

*"Ota nyt tuosta", isäkin huikkaa
ja sisko kannuuni marjasen tuikkaa.
Nevan keskellä saarekkeen luona
maistuu hyvältä eväsmuona.*

*Toisilla hohtaa marjojen
keltaiset posket.
Joku sanoo: "Ne liiskaksi menee
kun noin kosket".*

*Illalla kotona saunan lavalla
juttu kuitenkin luistaa.
Kukas koskaan pahalla
lakkareissuja muistaa.*

TOINI VAINIO

PIENTEN VESIEN VAIHEILTA

Ei liene mikään salaisuus, että rakastin asua pienen Viinikkajoen rannalla. Keväisin odotin tuulihaukan saapumista joen vastarannalla kasvavan uljaan männyn latvaan. Ahkerasti valokuvasin joen ilmeitä sen heijastaessa vuodenai-kojen ja säiden vaihteluja. "Valjastet-tuna" joki alistettiin toisenlaiseen, vuo-rokauden aikojen mukaiseen rytmiin. Mutta jos harmit unohti, niin sopi iloita siitä, että joki iltapäivisin paisui. Kesäl-lä, kun joen mutkassa oleva suvantokin oli täpötäynnä, saatoimme vastarinteel-le nousseista kerrostaloista tulevien pienten ja suurtenkin uimareiden kans-sa pulikoida sydämemme halusta tässä altaassa.

KIRKKOVUOREN TAITSE AHVENLAMMILLE

Siinä kotijoen rannalla syntyi se pien-ten vesien viehätysten kokemus, jota monet retket lisäsivät. Näistä retkistä kertokoon aluksi vanha kuva: siinäpä istun metsälammen rannalla pienellä lai-turintapaisella, eikä tunnelmasta voi erehtyä. Ympäriällä on erämaan rauha ja

hiljaisuus. Lammen pinta lepää tyvene-nä, korkeiden tummien puiden varjot ovat ehyet. Lumpeet ja joutsenet sen-tään puuttuvat, että idylli olisi täydelli-nen! Retkitoverini Marjatan kanssa em-me olleet voineet vastustaa Kirkkovuo-ren taitse tiheään metsään painuvaa pol-kua. Sen polun päästä oli Ahvenlampi, tämä ensimmäinen "erämaan lampem-me", löytynyt. Nykyään nimeä ehkä vä-hätellään: eihän se nyt erämaata vielä. Mutta kolmisen vuosikymmentä sitten ennen autoilun kulta-aikaa taivallus kir-konkylästä Pitkäjärven kautta kuululle Kirkkovuorelle tai näille lammille oli sentään jonkinmoinen urakka.

AUTO VEI PITEMMILLE RETKILLE

Tietystikin vasta sitten, kun ystävästä-ni oli tullut autoilevia ystäviä, mahdolli-suudet pitkiin retkiin paranivat huomata-vasti. Oli Vapunpäivä 1968, kun hu-rautimme Karttiperän (Karttinahon) tielle. Myrskyisen huhtikuun alun jäl-keen kevät oli edistynyt hyvää vauhtia. Lumet olivat sulaneet, joten polunpää

oli helposti löydettävissä. Kuljimme en-sin pienen nevan yli ja sitten nousimme kovemmille maille. Kaikkien pienten teiden tapaan polkumme kulki kierrel-len ja kaarrellen, mutta perille se vei. Puiden lomitse siintää näet jo tavoitel-lun Saaresjärven pieni avoin selkä. Ran-nalla seisoo lautakota kuin pienoiskirk-ko ikään. Kivissä on maalimerkkeinä punaisia kolmioita. Edessämme on kap-pale Paroonin taivalta. Järven lasku-uoman, Sammatinjoen, niskalta polku on ohjattu tämän nyt vuolaan virran poik-ki. Hyvällä loikalla siitä varmaan pääsee kuivin jaloin yli, arvelemme. Katselem-me, otamme kuvia. Mutta ilman kuvia-kin säilyy silmissämme Sammatinjoen vastavaloisen kimmellys, kun se meitä paluumatkallamme tovin seuraa.

MUSTAJÄRVI PYRKII KAHTEN SUUNTAAN

Helvetinlammen retki tehtiin veneellä pitkin Mustajärveä eräänä kesäisenä päivänä. En tiedä kenen antama lam-men pahalta kuulostava nimi on, mutta syyn arvaan tietäväni. Jotakin noituutta

täytyy olla mukana, kun Mustajärvestä vain kapean kannaksen erottaman lammen pinta on silmin nähden järven pinta korkeammalla. Kukapa tunteeaamaan uumenissa virtaavan veden oikut! Maan pinnallahan vesi nöyrästi valuu alaspäin ja asettuu vasta, kun tasapinta syntyy. (Mustajärvellä itsellään tuntuu olevan vaikeuksia tuon alenevan suunnan löytämisessä: laskeako pohjoiseen Mustaluomaa myöten, vaiko etelään kohti Kuivasjärveä. Kartatkin ovat risti-riitaisia. Mekin yritimme lastulla tutkia eteläistä virtaamaa, mutta lastumme ei liikkunut, ei suuntaan eikä toiseen.) Siinä me sitten seisoi koko retkikunta, retken johtaja Sulo Salminen, Marjatta ja minä, kunnioittavalla etäisyydellä lammen pienestä pyöreästä noidansilmästä, jota kauempana kraaterimaisen painanteen reunoilla vartioivat puut kuin sotilaat. Syvyyttä emme päässeet mittaamaan, kun ei ollut menemistä vesirajaan. Eihän voinut tietää, miten pitkälle rantaa kiertävä rahkasammalvyö oli lauttana veden päällä. Lampi sai pitää myös tämän salaisuutensa. Eteläisen Mustajärven asumattomilta rannoilta veneemme aikanaan suuntasi kulkunsa takaisin lähtölaituriin ja samalla ihmisten ilmoille.

LATIKKALAMMEN RETKI

Kerran syksyllä oli taas tekeillä tuolainen isompi retki. Kartalta oli otettu suuntaa: tuosta käänös Majajärven tielle ja sitten vain eteenpäin niin pitkälle kuin pääsee. Ja pitkälle sitä pääsikin, joskaan lopputaipaleen kivikkoista kanakaaseen kulunutta raitaa ei juuri voinut autotieksi sanoa. Autiotalojahan olivat ne viimeiset asumuksetkin siellä, joten kipein tarve tien paranteluun oli siltä osin pois. Olimme osittain lähteneet Rihkaasta etsimään menneen lempeäm-

män ilmastokauden muistoja ja löysimekin muutamia suuria lehtipuuja kan-toja sekä joitakin kituliaasti eläviä näsiäpensaita. Mutta kun suurten mittojen luonnonmuodostuma, Pohjan kangas, juuri täällä luoteen suunnalla saapuu Parkanon alueelle, on siinä nähtävää yhden retken verran. Luulen, että väljyyden ja vapauden tunne olivat kaikkein vaikuttavimmat tekijät. Oli edessäsi valoisaa pienipuista männikköä ja taltattavanasi vaaleaa joustavaa jäkälikköä, kuljitpa mihin suuntaan tahansa. Kuka tiesi vaikka näillä jäkälämailla metsäpeura vielä joskus laiduntaisi! Tällä kertaa ainut nelijalkainen oli vikelästi sinne tänne puikkelehtiva lainakoiramme Pepi, musta villakoiria, josta oli tullut uskollinen ystävämmi. Kangasmaiseman ylivoimaisesta hallitsevuudesta huolimatta retkemme sai nimen Latikkalammen retki. Niin viehättävältä tuntui kohdata lehtipuiden ja lehtevien pensaiden suojasta lammen läikkyvä vesi kuivan kankaan kupeessa. Rantatiheikössä kökötti eräpartiolaisten turvemaja. Me olimme olleet noissa maisemissa vain vierailijoita, joita alka-va hämärä saatteli autolle päin.

LYLYJÄRVELLÄ

Joskus ei "pienten vesien" -ohjelmamme oikein onnistunut. Näin kävi silloin, kun arvelimme metsäautotien vievän suoraan lännestä Lylyjärven rantaan asti. Tie päättyi kuitenkin äkisti synkkään ryteikköiseen metsään. Ratisa istujalla oli täpärät paikat paluukäänöstä tehdessään, kun tien reunoihin ei ollut luottamista. Mutta kun sitten kiersimme oikeita teitä Kaartinahon kautta, emme tavoittaneet vain retkemme kohdetta vaan myös järven rannalla olevan yksinäisen kodin pienen herkkuhetken äidin paistaessa lapsille lettusia.

Olimme näet katsoneet asialliseksi käydä sisällä ilmoittautumassa, kun outoina kulkijoina ajoimme pihaan ja pyrimme piennarpolkua myöten rantaan asti.

KARPALOITA ISO-VISURILTA

Sopivan etäisyytensä vuoksi Iso-Visuri kuuluu retkeilijän "taudin kuvaan" sikäli, että tämän tästä on käytävä kat-somassa, onko lampi siellä paikoillaan. Kauan on jo siitä, kun kerhotytöt Ulla, Pirkko ja Marja-Liisa ensi kerran minut sinne ohjasivat. Sitten tehtiin useimmiten samalla sien- tai marjaretki. Aina-kin kerran poimittiin lammen rantapuutarhasta, ah, niin ihania karpaloita jäähileiden seasta. Talvi jo teki tuloaan. Jonakin syksynä lumen tulo viipyi, ja mustan koiran seurue käväisi Kuuhimo-järvellä. Peilikirkkaan jään läpi oli mainiota kurkistella järvenpohjan aavemai-semaa, mutta hipsutellen oli kuljettava. Talvi taltutti retkeilijät. Jostakin puro-uoman pohjalta pieni ääni sentään ilmoitti, että vesi eli ja odotti uutta tule-mistaan. Ja ainahan voi turvautua mie-likuvitukseen, niinkuin teimme kirpeä-nä helmikuisena pakkaspäivänä. Liesi-järven talo oli kietoutunut lumeen kuin turkkiin. Mutta kun sen nurkalta katse-limme muutamien paljasoksaisten pui-den ohi alas lumiaavana lepäävälle jär-velle, niin emmekö vain muuttaneetkin koko näkymän kesän lämmöksi, väreik-si ja auringon kimaltavaksi leikiksi jär-ven laineilla.

Nyt teen näitä retkiä pienten vesien luo sen lahjan varassa, mitä muistiksi sanotaan. Muttei "sarjaa loppuun saatukaan", kuten Hellaakoski sanoo. Tietolähteet näet sanovat, että Parkanossa on yli 130 järveä tai lampea. Mikä rik-kaus!

REINO LEHTISALO

KESÄLOMAA 50-LUVULLA

(Katkelmia)

Heinäkuu oli päässyt hyvään alkuun. Se tahtoi sanoa kiireen saapuneen toden teolla jokaisen perheenjäsenen kohdal-le.

Yksikään yli viisivuotias ei tulisi sääs-tymään työkomennukselta. Tappien an-tajaakin tarvittaisiin, mikäli muuhun työhön ei ikä myöden antaisi. Aloitet-taisiin heinänteko. Sillä nimellä tämän perheen lapset kutsuivat kesälomansa toista jaksoa.

Ensimmäinen vaihe oli jo loppuun kulutettu ja täystyöllisyys oli vallinnut silloinkin. Oli istutettu metsää, harven-nettu metsää, pistetty metsää kymme-

niin pikku kasoihin talvella poltettavak-si tarkoitettuihin. Tästä kaikesta selviy-dyttiin kymmenen muun pikkutyön ohessa kaikella kunnialla. Kapina ei eh-tinyt levitä suunnitteluastetta pidem-mälle.

Herätys H-hetken aamuna tuli aivan liian aikaisin. Lapset olivat edellisiltana ehtineet keksimään monta mielenkiin-toista asiaa ja nukkumaanmeno oli jää-nyt myöhäiseksi. Heinätöitä ajatellen, tietenkin.

Lapset kömpivät aitasta ulos ja tote-sivat aamun olevan pellolle aamukahvin jälkeen johdattavaa. Mikä aamu, ajat-

teli eräs, mikä ihana aamu mielikuvituk-sen työskennellä.

Nyt se kirottu heinänteko taas alkaa, ajatteli toinen. Näkemättä aurinkoa, kuulematta lintujen konserttia. Loput liian aikaisin herätetyistä ei ajatuksiaan julkituonut, ellei sitten täydellistä hiljai-suutta kannanotoksi laskettu.

Luultavasti ihanaakin kauniimpi ke-säaamu, kesäloma ja heinäntekopakko synnyttivät kokonaisuuden, mistä ei us-kaltanut ääneen puhua. Laulakoot lin-nut. Niillä on aikaa. Saivat herätäkin milloin sattui haluttamaan. Siksikö niin aikaisin ylös kapusivatkin. Mokomat-

kin tyhjäntoimittajat.

Sarat olivat pitkiä. Ja kapeampiakin ne olisivat saaneet olla. Hemmetti. Kaikki sarat tässä talossa ovat samanlaisia. Niittokone raksutti ilman hivettä-kään armoa sielussaan. Edellisiltana te-roitetut terät nielivät kitaansa kaiken vastaan tulevan elollisen, leikaten poik-ki, kaataen korret, lukuisat kukat rivei-hin, joita tuli aina vain lisää entisten vie-reen. Kesäloman parhaat päivät tulisi-vat kulumaan niittokoneen raksutuk-sen, lintujen viserryksen, viikatteen su-hinan, hankojen ja haravien synnyttä-män rahinan sekamelskassa. Tunnelma särkyisi ainoastaan rautakangen kalah-taessa kiveen: Pitää yrittää reikää uu-teen paikkaan.

Seipäät ovat painavia — kannoitpa niitä kapeilla harteilla — tai sitten kis-kot niitä perässäsi. Parasta lienis kantaa vain yhtä kerrallaan. Eihän sitä koskaan tiedä. Saattaisi vaikka isäntä huomata, että painaviahan ne seipäät lapsen har-teilla. Pieniä jalkoja säästäkseen niitä yritettiin kantaa mahdollisimman mon-ta yhdellä kertaa. Tuskin hän mitään huomaisi. Paras vain kantaa enemmän kuin jaksaisikaan, ettei pääse hanko-jen heiluttajilta hiki kuivamaan.

Aurinko on armoton. Se on kerta-kaikkiaan päättänyt kuivattaa heinät ennen kuin ne on kunnialla nurin saatu. Samalla kuivakoon, palakoon rakoille koko heinäväki!

Perheen pää innostuu kehumään lois-tavaa heinäntekoilmaa. Kehu nyt oikein pirusti, ajatteli pieni heinä mies. Kehu niin, että koko maailma kuulee. Paljon et kylläkään kehujasi levitellä osaa. Mo-komakin tervanpolttaja ja auton ostaja. Kelpaa sitä nyt revetä kehumään ja ylis-tämään aurinkoa. Niinkuin se olisi ai-noa asia maailmassa. Aurinko kai se sei-päätkin kantaa ja niille reiät hakkaa. Oi laupias taivas. Painuisit kirkolle kehuje-si kanssa.

Pienet kädet tarttuvat vihasesti rau-takangen varteen ja taas kaivetaan uut-ta koloa seipäälle. Kiveä, kiveä, kaikki-alla pelkkää kiveä! Koko kiehuva maail-ma on tänään liittoutunut reiän tekijää vastaan. Iskipä minne tahansa, aina ki-lahtaa.

Kivet osaavat olla ovelia. Maan alle ovat kätkeytyneet. Sopivasti nurmen al-le, että vahingossakaan ei osaa aavistaa niiden siellä lymyvän. Ilkeä tähhdys nyrkeissä on ainoa tapa löytää ne. Sei-päitä pystyyn, huutaa amatunto. Rau-takanki vastaa; Kiviä. Kiviä.

Kun uskaltais edes ääneen kirotta. Ha-luttais ainakin tavata se älykääpiö suku-laismies joka sai päähänsä ajatuksen py-sähtyä talon tekoon tällomaiseen kivik-koon. Olis kävellyt mereen saman tien. Paljolta olis tuleva suku säästynyt.

Ja tuokin suvun jatko! Eräänlainen vil-jelijä karkaa huomenna käräjiä istu-maan. Kun ei vaan pillahtaisi itkuun kun ei pääsekään huomenna pellolle au-rinkoa kehumään. Menköön pois. Ol-koon viikon hukassa saman tien.

Vesi on jo varmaan ainakin kolme-kymmentä asteista. Kelpaa siellä lasten

pulikoida. Vilvoitella liiat hiet pinnasta pois. . .

Kun ei ole edes limsaa. Isännän juo-mavettä ei juo pirukaan. Sellaista puoli-valkoista, hapanta litkua. Mitä lienee koko myrkkyy. Ei juo ennenkuin on pakko. Vielä tässä janoa kärsimään ko-ko päivää.

Kesäloma. Ihana vapaus. Niinhän se opettaja jutteli toukokuun viimeisenä. Eikä ainoatakaan seivästä lähistöllä. Vi-haiset askeleet suuntautuvat kohti pel-lon ja metsän yhtymäkohtaa. Siellä on niitä, mitä kesälomaa viettävä lapsi eni-ten kaipaa ja tarvitsee.

Jaksaisi kai sitä seipäitäkin kantaa, vaikka vielä ylimääräisenkin, mutta kun aurinko tulee ja nappaa palkkion. Au-rinko kai saa kunnian kun tilin aika koittaa. Ellei isäntä pidätä kaikkea itsel-lään. . .

Aurinko on rautakankea vähillä voi-millaan kiviin hakannut, seipäät kannis-kellut, haravaa perässään kiskonut, hankoa lasteiseen ylös nostellut. Ja var-maa on, että aurinko ajaa vielä heinät latoonkin. Tuntuu olevan melkoinen kaveri maatöitä paiskomaan!

Aurinkoa onkin, tarkemmin ajateltu-na hyvä kehua. Se ei kehuja jälkeensä muistelisi. Ei palkkiota työstään pyrkisi perimään. Sille hiostajalle ei takuulla tarvi kukkaronsa nyörejä avata. Ei lan-tin lantia uhrata. Palkanmaksua ajatel-len aurinko on melko mukavan matkan päässä. Mitäpä aurinko rahalla tekisi, mietiskeli lomalainen rautakankeen het-kiseksi nojaamaan pysähtyen. Aurinko on kuin tämän talon pikku heinäväki. Täytti velvollisuutensa ilman rahan asi-oihin sekaantumista.

Emäntä selviytyi heinänteosta pie-nimmin uhrauksin. Hän kun onnistui ainakin kolmasti päivässä liivahtamaan ennen muuta väkeä pellolta pois. Eihän emäntä suinkaan uimaan karannut. Hä-nellä sattui olemaan ruuanlaitto, kah-vinkeitto ja sata muuta pikku puuhaa päätyön ohessa. Ja kun perheen pääkin oli jo ehtinyt omille teilleen metsän- tai muuramien kasvua ihailemaan niin pun-tit olivat tasoissa heidän osaltaan.

Sattuipa joskus aamusella sellainen-kin virhe, että emäntä ei ehtinytkään pellolle yhtäaikaan isännän kanssa. Kuu-dennen lehmän lypsy oli vielä kesken. Oikeastaan tämä kuudes lehmä oli lii-kaa, ajatteli joku heinä miehistä. Var-masti olisi tultu toimeen viidelläkin! Ei olisi tarvinnut isännän ääneen ihmetel-lä, ei navettaan rientää ihmettelemään, että missä se vaimo oikein viipyy.

Kaiketi pelkäsi isäntä emäntänsä ka-ranneen kun ei aamusella herätessään itsensä lisäksi sängystä muita löytänyt. Perheen pää tunsu itsensä orvoksi ja jo-tain piristystä lapsille tarjotakseen kii-rehti navetalle ja sieltähän kaivattu löy-tyi. Niinhän siinä kävi kuin oli käynyt lukuisia kertoja aikaisemminkin. Emän-tä kimpaantui pahemman kerran isän-nän erehtyessä kyselemään pellolle vii-västymisen syitä.

Perheen elintasoa ylläpitävä valkoi-nen lämmin suihku kiihdytti vauhtiaan

ja sai jo melkein täyden sangon pinnan vihaisiin kuohuihin.

— Ja lähdetkin täältä navetasta vähä äkkiä tai saat ämpäristä päähäsi, emän-tä kiljahti. — Painut takaisin pellolle niinkuin olisit siellä jo, en kai minä sin-ne kesken lypsyn jouda juoksemaan. — Ei ole sullakaan kiire kun juopporeis-suilla ollaan. — Nyt ollaan kun tuli per-seessä. — Jatkuvasti pitäis perässä kul-kea, aikuisen miehen.

Katkeruus ja paha mieli löysivät tien-sä emännän huivin alle. Sormet puser-tuivat tarpeettoman lujaa kuudennen lehmän utareiden ympärille. Isäntä kat-soi viisaammaksi häipyä vähin äänin na-vetasta. Tervanmyynti kaikkine seuraa-muksineen oli vielä arka asia. On elet-tävä taidolla vielä vähän aikaa, mietiskeli perheen pää ja asteli sisälle hiukapalaa maistamaan. Oli taas alkanut vartaloa vapisuttamaan. . .

Vilkaisi ulos keittiön ikkunasta ja katseli kuuden kesälomalaisen iloista hyörinää pellolla. Iloisilta vaikuttivat lapset. Naurussa suin iski nuorin pojista rautakankea maan sisään, keittiöön päin näyttävät vilkuilevan muutkin hei-nämiehet. Liekö heidät jo nälkä yllättä-nyt. . .

Isäntä täytti vatsaansa tyytyväisin mielin. Pistipä vielä tupakaksikin, pääs-sä kytä jo uudet suunnitelmat lomalais-ten työllistämiseksi. Käräjien istuminen veisi kolme päivää, ei mitään hätää. Ai-nakin viikon ottaa ennen kuin kaikki heinät ovat seipäille saatu. Niiden kui-vamista odotellessa ehtisi vallan maini-osti raivaamaan aika palasen taimik-koa. Viime kuussahan sitä jo aika läntti saatiin kuntoon, mutta eihän se työ kos-kaan valmiiksi tule. Näppäriä ovat lap-set sapelinvarressa, aikuisen mitat hy-vinkin täyttävät siinä puuhassa. Kuu-maahan se näin kesällä, mutta syksyllä on taas ne kouluhommat edessä. Ei au-ta, metsä on pidettävä kasvukunnossa, saa leimaajankin paremmalle tuulelle pilkkojaan isompien kylkiin napsimaan. Niiden tervarahojenkin kun kävi niin-kuin kävi. . . autollekaan vielä ehtinyt ostajaa etsimään. . . ja kukapa siitä mi-tään maksaisikaan.

Isäntä vaipui mietteisiinsä keittiön pöydän ääressä. Emäntä viimeisteli aa-muuskareitaan navetassa ja lapset lopet-tivat keittiön suuntaan vilkuilunsa. Kaikki oli kuten niin monta kertaa ai-kaisemmin oli ollut. Ketään ei enää lap-sijoukossa naurattanut.

Vietettiin kesälomaa. Lapsuuden su-loista aikaa sydämiin ammennettiin. Pie-net sielut viettivät riemujuhlaa vapau-den ihanilla laiturilla. Syrjäsilmin vilai-sivat leikkimökin ja vähän parin kilo-metrin päässä olevan järvenkin suun-taan. Syksyllä olisi taas helppo aloittaa koulutyö. Nyrkit ainakin kestäisivät ky-nän varresta puristaa.

Siitä olivat lapset keränneet koke-musta jo monen vuoden varrelta.

PUUN

JUUREN

TYÖPÄIVÄ

Teroitin tässä yhtenä päivänä ajatukseni miettimään hyvin pientä olevaisen yksityiskohtaa. Mietin nimittäin puun juurta ja sen elämää. Sain tämän ajatuksen kun kävelin metsäaukiolla, johon oli muutamia vuosia takaperin istutettu mäntyjen taimia. Osalla alaa oli myllännyt jokin kaivinkone niin, että taimia oli istutettu sen jälkeensä jättämien multapättärien päälle. Niissä puun aluissa olikin vihreä väri ja kasvaimet tuuheita kuin oravan häntiä.

Ne taimet taas, joiden juuret oli vain sammaliston läpi kuokittu alla olevaan saviseen maahan, olivat kituliaan kelleräviä. Suvikkaat niissä vaikuttivat lui-ruilta ja lyhkäsiltä; sanoisko, että niillä oli ylöspäin yrittämässä vain tupakinholokin mittaset kilikit!

neessa maassa on eteneminen rialloista. Kynsin höyläten saat savihiesun tieltäsi kuluttaa. Onkalon kostea kylmyys panee maata jäytävät koprasia punoittamaan. Toisinaan hyytyy koko olemuksesi kylmän takia pitkiksi ajoiksi kykenemättömään turtaan könttyrään. Joskus hengityshapen puute ahtaassa karsinassasi nostaa tuskan hien otsalle. Tunnet oksettavaa pahoinvointia ja unteloa saamattomuutta.

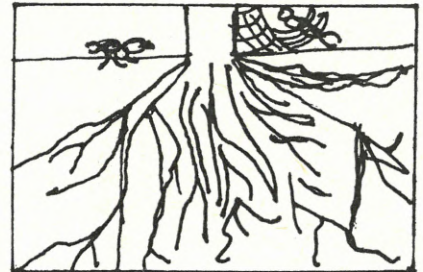
Sadevesi voi myös yllättäen runsaana solahtaa yläiseltä suunnalta ja täyttää asuinmaasi. Henkeäsi haukkoen voit siinä vain odottaa sen hidasta valahtamista ja työskentelyolojesi paranemista.

Huolla näissä oloissa sitten puun maanpäällistä vartta! Huolla, ruoki ja tue näkymättömydestäsi kuin moni hyvä kotoinen emäntä julkisuuden tuulissa huljuvaa, menevää miestänsä. Ole vankkana perustana, vaikka tuuli tempoo ja routa rouhii ronkkiasi. Tee kaikki tämä kätöksessä kenenkään kiitosta koskaan saamatta. Viimein, kun maasta ilmoihiin kurottava isäntäsi on rojahtanut varsineen vaakasuoraan lojumaan, eikä huoltotukeasi enää tarvitse, alkaa elämä etäännyä sinunkin kohdaltasi. Muutut hiljalleen, hyvin hiljalleen, ruskeaksi maahiileksi. Silloinkin teet vielä palveluksen toisille; kas, onkalo, jonka uursit on seuraavalle vähän helpompi puskea läpi!

Näitä kuvia nähdän rienteli siis henkeni herranhetket ja itse istuin kannolani kuin loveen langenneena. Vaan nyt-pä jo palasin täyteen tajuuni ja päivän

sekä tuulien maailmaan takaisin.

Sanotaan, että jos oikein hanakasti teroittaa ajatustansa ja miettii ja miettii uudelleen jotakin olevaisen ongelmallista yksityiskohtaa niin viimein se selviää. Onkohan siinä silloin se alitajunta ja miksei joku ylitajuntakin mukana selvitystyössä. Kas, minulle tuli nyt selväksi tämä: Mänty on kasvi niinkuin vilja tai juurikas ja hyvin kasvaakseen ne kaikki tarvitsevat muhumaata! Niinpä, jos mieli vähän siivittää metsän puittenkin kasvua, ei ole pahitteeksi, jos ennen tai-

mien hankkimista maata hiukan muokaten tonkaisee.

Lopulta selveni sekin, ettei tämäkään ole varsinaisesti mitään uutta auringon ja maanpinnan alla. Kaskia poltettaessa on monet kohdat metsissä kyntää kaa-kerreltu ja jos lähdet katsomaan paikkoja missä vanhat äijät muistavat huh-tia ja ahoja olleen, niin tuuhea on metsä siinä!

Se oli syksysuvella. Auringon valonhäiväys oli juuri pyyhkäissyt kantojen päät istumakuiviksi. Niinpä siinä, käsi poskella syvennyinkin näkemääni heranhetket. Kannolla istuessani välähti äkkiä tajuuni kuin maanalainen näytelmä: näin sisäisin silmin äskeisten taimien juuret, näin niiden työpäivän. Näin kaiken väkevästi mukaan eläytyen. Hetken retkeilin erossa auringon ja tuulien maailmasta vaellellen maaeliöitten ja juurien pimeillä, hiljaisilla työmailla. Näitäpä tulin tietämään kulkiesani sammaliston alla:

Kas, juuren kärjen on aina oltava myyräamässä vinkalooan eteenpäin sielä kamaran alaisessa olossa. Iskostu-

Tule
MONIPUOLLISEEN
Joulu-
KAUPPAAN

PARKANON
OSUUSKAUPPA

KYLLÄ PARKANON GENTLEMANNIT
KESTÄÄ

PARKANON JALKINE OY

Puh. 1201

Lankasuuli

puh. 2204

- kankurin langat
- kutomavälineet
- loimet
- ryijyt
- matot

PARKANON

KEHRÄÄMÖ

Lankatori

puh. 2215

- käsityölangat
- napit, nauhat, vetoketjut
- raanut, täkänät
- täkit, huovat
- vuodepeitteet
- kankaat, kaavat

Tunnetusti edullinen
johtava alan liike

**PARKANON
KEHRÄÄMÖ**

Oy W. ROSENLEW Ab

Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta
vuodesta ja toivotamme

**HYVÄÄ JOULUA SEKÄ
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

Aureskoski Oy

HYDRAULI- JA PNEUMATIikka-ALAN ERIKOISLIIKE

Huolto — Asennukset — Myynti

- Hydrauliset toimilaitteet
- Pneumaattiset toimilaitteet
- Polttoainejakelumittarit
- Putkitukset ja letkutukset

Teollisuudesta — maatalouteen

HYDRAULIHUOLTO

Jarmo Läntinen Ky

39700 Parkano puh. 933-14212, iltaisin 933-14156

Lista luo ilmeen.

**PARKANON
LISTA OY**

39700 PARKANO PUH. 933-2811

SUORITAMME KAIKKEA LVI-ALAN TYÖTÄ OMAKOTITALOISTA KERROSTALOIHIIN

TEKN. TARK. LAITOKSEN HYVÄKSYMÄ
ÖLJYPOLTINASENNUSLIIKE

Vainionkatu 4
39700 Parkano
puh. 933-2969

**PARKANON
APTEEKKI**

**PARKANON
KUMIKORJAAMO**

Puh. 2149

Rengasalan erikoisliike Parkanossa

Porin Olut

EDUSTUSLIIKE

PEKKA SÄÄLUOTO

Kankaanpään myyntikonttori

TILAA SINÄKIN
PERHEEN
JOULUHERKUT
KAUPPIAALTASI
TAI SUORAAN
LEIPOMOSTAMME!

**PARKANON
KOTILEIPOMO**

A. Keihänen, puh. 2400

MONIVUOTINEN KOKEMUKSEMME
TAKAA TEILLE KORKEAN LAADUN
JA EDULLISET TUOTTEET.
KYSY KAUPPIAALTASI TAI
SUORAAN MEILTÄ.

HÄKLIN LEIPOMO

933/2009

PARKANON AUTOMAALAAMO

PEKKA RISTOLAINEN

Puh. 2649

SUOSIKAA ILMOITTAJIAMME

**Suoritan putkialan asennus- ja
korjaustöitä.**

URAKOITSIJAA

JORMA MYKRÄ

Puh. 3231

MYKRÄN TURKISTUOTE

Valmistaa tilauksesta pähineitä, kauluksia ja
puuhkia ym. Soitellaan

HILKKA MYKRÄ

933-3231

- Saat halvalla korkealaatuisia tuotteita
- Edulliset maksuehdot
- Ilmaisen kotiinkuljetuksen

**ASKO • ISKU • SOTKA • VILKA • SOPE • PEEM •
STOCMANN. LISÄKSI N. 50 MUUTA VALMISTA-
JAA.**

**SISUSTUSTALO
TAMMELA**

39700 PARKANO, Puh. (933) 2075
Torikatu 15, 38700 Kankaanpää, Puh. (930) 23811

fotoleena
Keskuskatu 4, 39700 PARKANO, Puh. 933-14 256

- KYMPPIKUVAT YLIHUOMI-
SEKSI
- STUDIO- TUOTE- JA KEIK-
KAKUVAUKSET
- LAAJA TARVIKEVALIKOI-
MA

JOULUKAMERA
POLAROID 1000

KUVA VALMISTUU
1 MINUUTISSA.
KUVISTA SAA
LISÄKOPIOITA

4 3,50 mk
KYSY
TARJOUSTA

**JOULUFILMIT 3/2 HINNALLA
ETHÄN UNOHDA SALAMIA**

**MUISTA JOULUKORTIT
OMISTA NEGOISTA.** Persoo-
nallinen joulutervehdys.
10 koko 3,10 mk. 13x18
teksti kuvassa 8,00 mk.

TILAATHAN AJOISSA!

HYVÄÄ JA RAUHALLISTA
JOULUA TOIVOO

fotoleena
Keskuskatu 4, 39700 PARKANO, Puh. 933-14 256

YLÄ-SATAKUNTA

Parkanon - Karvian - Kihniön paikallislehti

— ALUEENSA ASIALLA —

Ravintola Käenpiika, Parkano
Parkanon Autogrilli
Kolmosparkki, Parkano

KIITTÄÄ KULUNEESTA
VUODESTA JA TOIVOTTAA

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

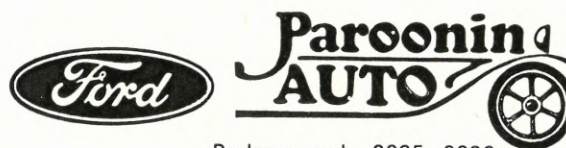
HYVÄÄ JOULUA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA

SAAB-HUOLTOPISTE

SHELL-HUOLTAMO
KORPELA

Puh. 2290

- FORD AUTOMYYNTI, VARAOSAT, HUOLTO.
- HONDA JA YAMAHA MOOTTORIPYÖRÄ-
MYynti, VARAOSAT, HUOLTO.

Parkano, puh. 2295, 2296

KIITÄMME ASIAKKAITAMME KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA
PARKANON JÄTEHUOLTO

Olavi Kaija puh. 2426

PARKANON VÄRI JA MATTO

39700 PARKANO KP 1
PUHELIN 933-14284

VANTERÄ KY

p. 2495

PARKANON TERÄHUOLTO KY

Yrjö Rinta-Opas

p. 2495

Edullinen ostopaikka
MARIMEKON TRIKOOT

SANELMAN VAATEAITTA

Parkano, puh. 2551

Joulun arvolahjat laajasta
valikoimastamme.

KELLO-, KULTA- ja SILMÄLASILIIKE
E. SYRJÄNEN

Parkano, puh. 2181

**TOIVOTAMME
HYVÄÄ JOULUA JA
ONNEA VUODELLE 1982**

LÄMPIMIÄ TALVIASUJA SAAPUNUT,
RUNSAAT VALIKOIMAT.

**Parkanon Muotiliike ja
Asuste**

Raakel Janakka, puh. 2087

LADA—ELITE
autot ja varaosat

Heikinkuja, puh. 15100
(entinen Vehoniemen kiinteistö)

**SILMÄLASIEN
ERIKOISLIIKE**

Tule optikon näkötarkastukseen.
Tarvittaessa varaamme ajan silmä-
lääkärin vastaanotolle.

PARKANO, Hyttisen liiketalo p. 14 144

SMK

TURVETUOTETEHDA

PARKANO
933-3501

**JATKUVASTI
HALVALLA**

hamsteri

VUORIJOKI Puh. 14 142
Avoinna ma—to 10—18
pe 10—19, la 9—14.

**Musiikista
puheenollen.....**

**KANKAANPÄÄN
Autotalo oy**

**DATSUN
KESTÄÄ
JA
SÄÄSTÄÄ**

Hietikonkatu 3,
p. 930-22422
ilt. Parkanossa
Antti Aaltonen
puh. 2878

MONIPUOLISEN
LASIPALVELUN
ERIKOISLIIKE PARKANOSSA

KORUPEILI OY

Sepänkatu 4
39700 Parkano
Puh. 933-2842

Husqvarna

— monen mielestä paras —

Husqvarna

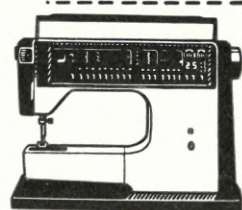
**Kirjoittava ompelukone.
Se josta kaikki puhuvat.**

Vain nappia painamalla valitset hyöty-, jousto- ja kuvio-
ompeleet ja kirjoitat jopa sanoja. Kone muistaa ja toistaa
niin kauan kuin haluat. Ompelet helpommin kuin koskaan.
Totea itse. Koeompele Husqvarna 6690.

Mallistossa myös 6 kpl muuta hyvää Husqvarnaa
Vapaavarsikoneet alk. 1695,-
Mukavasti käteisellä tai osamaksulla sopivissa
erissä.

Vaihtoehtoisesti vähemmän ompelevalle edulli-
sesti käytettyjä ompelukoneita

n. 130 koneen valikoimasta

Tule tutustumaan tai pyydä esittely

TERV. T. HEINONEN

Parkano puh. 2294

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

**KIINTEISTÖ-
HAVANKA LKV [A]**

**INSINÖÖRITOIMISTO
HEIKKI HAVANKA**

KESKUSKULMA, PARKANO, avoinna 8.00—16.00. Puhelin 933-2702. Muina aikoina Sapelikatku 1, puhe-
lin 933-2702.

MARTTI NURMI

**URHEILU-NUORISOTALON
GRILLI-KAHVIO P. 2038**

HAMPURILAISET, RANSKALAISET,
PIZZAT JA PIIRAKAT — NE PARHAAT
JA MAISTUVAT !

AVOINNA 9—22 LA JA SU 14—22

Turvallista asuntokauppaa, isännöitsijä- ja
kirjanpitoa palvelua kaupungin keskustassa
ammattitaidolla ja asiantuntemuksella.

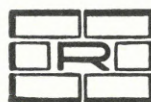
Myös luotettavaa arviointipalvelua tarjoaa

**KIINTEISTÖ-
MARKKINOINTI KY**

ESA OJANEN LKV puh. 933-1290
Keskuskatu 4, 39700 Parkano

HYVÄÄ JOULUA KAIKILLE TOIVOTTA

Rakennusliike M. Ruhala

39700 Parkano, puh. 933-2951

TOIVOTAMME KAIKILLE PARKANON JOULUN LUKIJOILLE
HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!

RAUMA-REPOLA OY
PARKANON KONEPAJA

Tarjolla taas tänä talvena tosi tanakkaa tavaraa:

joulu—tammikuussa mm.

RIKI SORSA, EPPU NORMAALI,
HURRIGANES, JUICE & SLAM,
SLEEPY SLEEPERS, BROADCAST,
HANOI ROCKS,
PAUL OXLEYS UNIT,
HASSISEN KONE

PUNTISTA EI PAIKKA PARANE

ParkU/PNS

Kansallispankin Pankkikortti

**Uusi, turvallinen maksuväline.
Uusi, monipuolinen asiointikortti.**

**TEKSTIILEJÄ KOKO
PERHEELLE**

LÖYTÖVALINTA

REIJO RAINEVUO

PARKANO, P. 14258

TERVETULOA LÖYTÄMÄÄN

**TEE
KERTALAAKILLA
KUNNON
METSÄKAUPPA
...JA TUTUN MIEHEN
KANSSA.**

OSTOASIAMIEHEMME

PARKANOSSA

MARKUS TUOMEL

PT 933-15181

PK 933- 1344

KIHNIÖLLÄ

PENTTI VIITANEN

PT 933-15181

PK 933-14217

- PK 933-14217

PUULAAKI OY

**Autonkorjaukset, maalaukset, varaosat
ja tarvikkeet**

AUTO-LAHTINEN OY

Puh. 2507

HANTULAN KUKKAKAUPPA

Parkano, puh. 15 213

**Hyvää
Joulua ja**

automajanen
PARKANO ☎ 933-2962
SEPÄNKATU 2

**Onnellista
Uutta Vuotta**

**RAKENNUSLIKE
Erkki Huhdanpää**

39700 PARKANO PUH. 933-2897

RENGAS-BETONI KY BETONITUOTTEET PARKANOSTA Puh. 933-2423	Pienkoneiden erikoisliike PARKANON KONEPISTE A. Helperi, puh. 1233
PARKANON KUVAAMO Keskuskulma Puh. 2127	MAALAUSLIIKE ERKKI NIEMENMAA 39700 Parkano Puh. 2589
KIRJA-SOIVAKKA Keskuskulma Puh. 15 212	PARTURI-KAMPAAMO YLINEN Pankkitori, puh. 15160
PARKANON AUTOMAALAAMO KY Kunto Kautto Puh. 14 278	PARKANON AUTOKOULU J. Roiha Parkano, puh. 2033
 PARKANON RUOSTEESTO SEPÄNKATU 4 39700 PARKANO PUH. 933-14 100	LIISAN KIOSKI Puh. 2096
PUUSEPÄNLIIKE VOITTO PAJUNEN Puh. 2254	PARKANON KOPIO JA KONTTORITARVIKE OY 39700 PARKANO PUH. 933-2980
HUOLTOKORJAAMO E. LEPISTÖ Sepänkatu 39700 Parkano, puh. 1380	VAPPO Puh. 1313
PARKANON AUTO JA PUU OY	AUTOJÄRVENSIVU Parkano, Puh. 2323 vaihde

Leppäkosken Sähkö Oy
Parkanon-Kihniön

OSUUSMEIJERI

Parkano

Puh. 2067

PARKANON KAUPUNGIN
ELINKEINOLAUTAKUNTA

toivottaa kaikille parkanolaisille ja
erityisesti yrittäjille

RAUHALLISTA JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

sähköllä
mukavammin

Leppäkosken Sähkö Oy

LASTEN JA NUORTEN
ERIKOISLIIKE PARKANOSSA

APILE oy
PARKANO puh. 2676

KOLISTAJA OY

Puh. 2992

PARKANON
HUONEKALULIIKE

LUONNONRAVINTO
MITEN VOIT — VOI HYVIN
TULE VANHALLE POSTILLE puh. 1275

EDULLINEN
 -KAUPPA
PARKANOSSA

Tilavat pysäköintitilat

 -Valinta-Lehto Ky
Parkano 2031
Jokiharju 2431

Parkanon Rakennustarvike

om. PEKKA SEPPÄLÄ

Parkano — puh. 2696

Edullinen
asiantuntija
rakentajille

Suoritamme rakennusurakointia
Parkanossa ja lähikunnissa.

Myymme rakentamiamme kerros-
ja rivitalo- ja huoneistoja

 RAKENNUSLIIKE
VIITASALO KY

39700 Parkano puh. 933-1293 tai 2348

Joulunajan herkut leipoo puolestanne, leipomomme ammattinsa osaava henkilökunta. Hae toimipaikoistamme tai asiakaskaupiaaltamme.

Ojennuksen
KOTILEIPOMO

Om. R. Ojennus puh. 2893

Myymälä puh. 1339

KONDITORIA-KAHVIO, puh. 15 211
(Osuuspankkia vastapäätä)

Tule viihtymään kahvilla!

TEE TÄSTÄ LÄHTIEN

SYP-

SOPIMUS

YHDYSPANKKI
meidän pankki

KAMPAAMO

Maija Autio

KAUNEUS- JA JALKAOITO

Taina Leino

Keskuskulma II-kerros

Parkano, puh. 933-2994

RAKENNUTTAJAT

Hankkeenne toteuttaa

URAKOITSIJAT
UNTO OJANEN

39810 Linnankylä
Puh. 34 187 tai 15 183

POHJOIS-SATAKUNNAN
VAKUUTUSYHDISTYS

YHDISTYSVAKUUTUS
KOTIKENTTÄETU

Ikaalinen — Parkano
Jämijärvi — Kihniö — Karvia

YHDISTYSVAKUUTUS — KOTIKENTTÄETU

Aja edullisempaan, Tietysti Parkonin KALUSTE PARKANO ☎ 2630 Teollisuusalue Karviantien varrella, 2 km keskustasta.	LEHTOLAN BAARI Suosittellemme maittavia ruokia ja hyvää kahvia Puh. 2060						
RADIO- JA TV-HUOLTO S. HUUSKONEN PARKANO Radio- ja tv-laitteiden korjauksia puh. 2966	PARTURI-KAMPAAMO MÄKIRANTA Puh. 2459						
 NÄYTÄNNÖT: <table data-bbox="566 694 766 795"> <tr> <td>arkisin</td> <td>19.30</td> </tr> <tr> <td>lauant.</td> <td>21.00</td> </tr> <tr> <td>su.</td> <td>17 ja 19</td> </tr> </table> Kesä-heinäkuussa ei arkinäytäntöjä	arkisin	19.30	lauant.	21.00	su.	17 ja 19	RIIPISEN KUKKAKAUPPA Puh. 2037, 2036
arkisin	19.30						
lauant.	21.00						
su.	17 ja 19						
RINNEMAIKEN TILI KY VALLILA, 39700 PARKANO PUHELIN 2555	PARTURI-KAMPAAMO PIRITTA PIRJO JA PAULA AAMULEHDEN TALO, PUH. 2252						
SCAN-AUTO SAAB-SCANIA-HORIZON-DODGE LAKALAIVANKATU 10, TAMPERE PUH. 652 222	MONIPUOLINEN KANGASKAUPPA PALA-TEXTIL Hyttisen liiketalo p. 14309						
PARKANON KEMIALLINEN JA VALKOPESULA Pentin teollisuusalue Puh. 2748	MAALAUSLIIKE HANNU NUMMELA Puh. 1215						
VUOKRAAMME RAKENNUSKONEITA Liike avoinna ma-pe 7.00—11.00, 15.00—17.00 PARKANON VUOKRAUS JA VÄLITYS Puh. 2407	PARKANON TB—HUOLTO A. ja J. KUIVANEN Puh. 2409						
ASA — PHILIPS JOULUA JUHLISTAMAAN PYÖRÄ JA TV-HUOLTO KY puh. 2185	FARKKUJEN ERIKOISLIIKE Parkano — Puh. 14300						

TAKSI-AUTOILIJJA HANNU VALLI Parkano, puh. 933-2866 Autoon 94040/32122	LEHDON KAMPAAMO Puh. 2228
 Parkanon Kiinteistövälitys Oy-LKV 39700 Parkano.puh.933-2990	PARKANON AUTOKORJAAMO Puh. 933-14303 Konela-Huoltopiste
PARKANON TRAKTORI Fiat-autot Puh. 2471	KULJETUKSET KTK Läänin Kuljetus Oy Parkano, Säästökulma, puh. 2090
PARKANON AUTO JA VARAOSA OY Puh. vaihde 1361	VESIJOHTOLIIKE ESKO PAAVILAINEN KY Puh. 14 130
Kasvuturpeet, kukkamullat KRUUNUTURPEESTA Lauri Nieminen 39660 Lapinneva, Parkano Puh. 933-3503 Helsinki 90-2785688	EDULLINEN OSTOPIIKKA PARKANOSSA VALINTA-PIHLAJAVIITA Puh. 2268
PARKANON FYSIKAALINEN HOITOLAITOS Puh. 1228	PUUTYÖLIIKE TAUNO SALOKANGAS Parkano puh. 933-2281 OVIA JA IKKUNOITA
T:mi MANNINEN Parkano puh. 2030, Kausenkatu 11 Elektroniikan komponenttien tuonti ja tukkuliike	COLLEGE KELLARI PARKANO Puh. 2867
PARKANON KALUSTETUOTE Om. O. Vainionpää & P. Järvenmäki Puh. 2074	PARKANON KODINKONEHUOLTO Taisto Mansikkaviita Puh. 2460

PARKANON JOULU 1980

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

1	LUKIJALLE	Arvi A Koivisto
2	JOULUMIETTEITÄ.....	Martta Sevio
2	ENNEN.....	Heidi Riutta
3	PAIKANNIMISSÄ ELÄÄ KOTISEUTUMME MENNEISYYS	Harri Mantila
4	MAAVILIJELYHKI OM PALIO MUUTTUNU	Arvo Lehtiniemi
6	SUVINEN MUISTELMA VUORIJOEN RANNALTA	Aili Sirola
6	JOULUNALUSPUUHIA.....	Aaro Numminen
10	KOVIA AIKOJA PARKANOSSA	Pirkko Karijoki
12	KOTISEUTUNI	Eini Hietikko
13	LUKEMINEN HARRASTUKSENA.....	Inkeri Sillanpää
14	PIENI PAIMENPOIKA.....	Kristiina Knuuttila
16	AATTEEN TULI	Salme Törmä
16	SURU	Salme Törmä
16	VANHANAJAN KULJETUKSISTA	Paavo Nikander
17	LAPSI	Anneli Laurila
18	PUHETTA NUORESTA PAROONISTA	Aili Sirola
20	MUMMON KERTOMAA	Kaija Airila
20	SYNNYINJUHLA	Juho Jaskari
21	PARKANON KESKUSTAN "KATUVALAISTUKSESTA" ENNEN SÄHKÖN TULOJA	Aate Numminen
22	VALLATTU NUORISOSEURA	Onni Kallioniemi
25	OLETETUN YKSINÄISYYDEN ELEGIAAT	Rauli Sakari Ala-Karvia
26	HISSUTELLEN	Jorma Riutta
26	RAAMI RYTISEE 3-VUOROSSA.....	Jukka Mahlamäki
27	YX MERKKARI	Jukka Mahlamäki
27	MINUN METSÄNI.....	Arvi A Koivisto
28	TYÖMATKA LAPSUUDEN MAISEMAAN	Pentti Kallio
29	MANTANPELLOLLA	Kaija Airila
30	AAMUINEN METSÄSTYS	Salme Törmä
31	SUSINEVALLA.....	Heidi Riutta
31	PIENTEN VESIEN VAIHEILTA	Toini Vainio
32	KESÄLOMAA 50-LUVULLA	Reino Lehtisalo
34	PUUN JUUREN TYÖPÄIVÄ	Oskari Voivati (Arvi A Koivisto)

OSUUSPANKKI — lähellä ihmistä

Osuuspankin toiminta on saanut alkunsa tavallisen ihmisen tarpeista.

Osuuspankki avustaa asunnon hankinnassa, yrittäjän rahoitusongelmissa, maatalouden uudistuspyrkimyksissä.

Osuuspankki on edelläkävijänä myös yksityisen ihmisen raha-asioiden ratkaisemiseksi. Syntyivät OP-sopimukset, jotka kattavat kaikkien väestöryhmien tarpeet — palkansaa-
jista maanviljelijöihin, nuorisosta eläkkeensaajiin.

Osuuspankki on maassamme ainoa pankki, jonka jäseneksi asiakas voi liittyä. Jäsenyys merkitsee mittavia taloudellisia etuja, jotka tuntuvat kukkarossasi. Näitä ovat esimerkiksi etuoikeus lainaan ja jäsenluottovakuutus lainan takauksena 20.000,- markkaan asti sekä kuukausittain ilmestyvä YV-lehti.

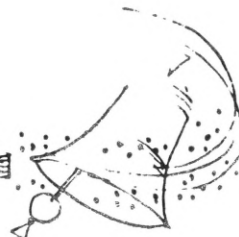
Osuuspankin asiakkaana ja jäsenenä pärjääät paremmin.

PARKANON OSUUSPANKKI — KYLLÄ

Joulurauhaa

ja menestyksekkäämpää
Uutta Vuotta kaikille
Parkanon Joulun
lukijolle toivottaa

PARKANON SÄÄSTÖPANKKI

PARKANO — KIHNIÖ
PUH. 1234

**TEHDÄÄN
JOULU
YHDESSÄ**

CENTRUM
LAHJANOSTAJAN
ASIALLA.

Palvelemme
TEITÄ parhaalla
mahdollisella
tavalla — voitte
suorittaa kaikki
ostoksenne saman
katon alla!

MUKAVAT LAHJAT — LÄMPIMÄT AJATUKSET

TEE JOULUOSTOKSESI TAVARATALOSSAMME

PEHMEÄT PAKETIT — KEMIKALITUOTTEET —
LAHJAESINEET — TALOUSTAVARAT —
LEIKKIKALUT.

SINUN JOULUSI
ONNISTUMISEKSI.

PK KIVINIEMI KY